

PARTNERSTWO W PRAKTYCE

SYSTEM WSPÓŁPRACY
SAMORZĄDÓW LOKALNYCH
Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych
ul. Związku Jaszczurczego 17, 82-300 Elbląg
tel./fax: 055 236 27 16, 055 235 33 88
e-mail: eswip@eswip.elblag.pl, www.eswip.elblag.pl

Redakcja:

Dagmara Bielawska

Maciej Bielawski

Arkadiusz Jachimowicz

Publikacja wydana w ramach projektu

„Partnerstwo w praktyce – modelowy system współpracy samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi” współfinansowanego ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.

ISBN 978-83-923941-1-2

Nakład 1000 egz.

Spis treści

Wstęp	2
O pomocniczości i innych fundamentalnych zasadach współpracy <i>Stowarzyszenie Biuro Obsługi Inicjatyw Społecznych BORIS</i>	4
Jak rozwijać społeczności lokalne <i>Paweł Jordan, Stowarzyszenie Biuro Obsługi Inicjatyw Społecznych BORIS</i>	11
System współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi <i>Arkadiusz Jachimowicz, Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych</i>	23
Budowanie standardów usług społecznych <i>Jerzy Boczoń, Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych</i>	50
Forum Pełnomocników <i>Monika Falej, Przewodnicząca Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego</i>	75
Relacje z konferencji zorganizowanych w ramach Forum Pełnomocników w latach 2006 i 2007 <i>Dagmara Bielawska, Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych</i>	77
Projekt „Partnerstwo w praktyce – modelowy system współpracy samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi” <i>Dagmara Bielawska, Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych</i>	88
Załączniki	99
Wieloletni program współpracy gminy Ostróda z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego	101
Zasady współpracy pomiędzy samorządowymi władzami miasta Elbląga a organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze pożytku publicznego	122
Jak tworzyć programy współpracy – praktyczne wskazówki <i>Arkadiusz Jachimowicz, Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych</i>	159

Wstęp

Partnerstwo pomiędzy samorządem terytorialnym i organizacjami pozarządowymi buduje się otwartością, zaufaniem i cierpliwością. Ale też trzeba je osadzać na solidnym fundamencie prawa lokalnego. Jak to zrobić? O tym właśnie traktuje niniejsza publikacja, która mogła powstać dzięki zaangażowaniu i doświadczeniu szeregu wspaniałych osób z „pierwszego” i „trzeciego” sektora, a także – w wymiarze finansowym – dzięki rządowemu Funduszowi Inicjatyw Obywatelskich.

Celem publikacji jest przedstawienie praktycznych aspektów tworzenia systemu partnerskiej współpracy samorządów terytorialnych z organizacjami pozarządowymi. Prezentowany model wypracowany został przez Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT i również przez Sieć jest wdrażany w poszczególnych samorządach w kraju.

Publikację otwiera artykuł Zbigniewa Wejcmana, w którym przedstawia on fundamentalną zasadę regulującą współpracę dwóch odmiennych partnerów: niezależnych organizacji pozarządowych oraz samorządów, będących elementem administracji, których łączy troska o dobro wspólne społeczności lokalnych – zasadę pomocniczości. W następnej kolejności Paweł Jordan opisuje narzędzie aktywizacji lokalnej – metodę CAL (Centrum Aktywności Lokalnej), która może i powinna wypełniać treścią programową regulacje współpracy.

Zasadniczym materiałem niniejszej publikacji jest tekst niżej podpisanego, traktujący o systemie współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi. Uzupełniają go wypowiedzi osób biorących udział, w wypracowywaniu pięciu programów współpracy w ramach projektu „Partnerstwo w praktyce”: w gminach Ostróda, Sępólno, Barczewo, Górowo Iławeckie oraz w powiecie działdowskim, które odnajdziecie Państwo w materiale dotyczącym projektu. Jako załącznik zamieszczony został również owoc pracy jednego z zespołów oraz przykład konspektu dotyczącego tworzenia systemu współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi. Przykładem takiego dokumentu są, zamieszczone również w niniejszym opracowaniu, *Zasady Współpracy pomiędzy samorządowymi władzami Elbląga a organizacjami pozarządowymi*. Zostały one uznane przez Departament Pożytku Publicznego Ministerstwa

Pracy i Polityki Społecznej za „dobrą praktykę” na linii samorząd – sektor pozarządowy.

Publikacja zawiera również tekst Jerzego Boczonია, omawiający kwestię standaryzacji zadań społecznych, która staje się coraz bardziej oczywista. Warto zwrócić także uwagę na nowe narzędzie współpracy o wymiarze regionalnym, jakim jest Forum Pełnomocników, przedstawione przez Monikę Falej.

Wypracowanie programu to nie koniec, ale pewien etap – i to bodajże nie najtrudniejszy – tworzenia systemu współpracy. Kluczem sukcesu jest praktyka współpracy – monitorowanie jej, ewaluacja, i wdrażanie coraz to nowych rozwiązań. Współpraca to przecież nie stan, lecz proces, a zatem trzeba o nią nieustannie dbać.

Dziękuję moim znakomitym koleżankom i kolegom za możliwość zamieszczenia ich tekstów. Dziękuję również Markowi Skaskiewiczowi, Sławkowi Pszennemu oraz wszystkim, którzy przyczynili się do powstania niniejszej publikacji. Szczególne podziękowania kieruję do koordynatora projektu Macieja Bielawskiego.

Arkadiusz Jachimowicz
Prezes ESWIP

O pomocniczości i innych fundamentalnych zasadach współpracy

*Zbigniew Wejcman,
Stowarzyszenie
Biuro Obsługi Inicjatyw Społecznych BORIS*

Najistotniejsza przesłanka współpracy władz publicznych z organizacjami pozarządowymi zawarta jest w Konstytucji RP z 1997 r. w postaci tzw. zasady pomocniczości, którą odnajdujemy w preambule: „Ustanawiamy Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej jako prawa podstawowe dla państwa oparte na (...) zasadzie pomocniczości umacniającej uprawnienia obywateli i ich wspólnot”. To niezwykle ważny zapis, gdyż pomocniczość jest podstawową zasadą w europejskiej filozofii społecznej i jedną z naczelných norm ustrojowych wielu państw Unii Europejskiej. Wskazuje ona pierwszeństwo osoby przed społecznością i pomocniczy charakter tej ostatniej, zgodnie z najbardziej znaną charakterystyką pomocniczości: „Podobnie jak nie godzi się powierzać społecznej działalności tego, co człowiek – z własnej inicjatywy i o własnych siłach – może świadczyć sam; tak samo uchybia sprawiedliwości roszczenie sobie przez nadrzędne wspólnoty prawa do tego, co wypracowują małe, podporządkowane społeczności” (Papież Pius, encyklika *Quadragesimo Anno*, 1931).

Już w czasach Oświecenia rozpoczęto starania, aby intuicyjnie rozpoznawane zasady prawa naturalnego wprowadzić do najważniejszych dokumentów prawa

stanowionego, czego przykładem może być choćby pierwsza w świecie konstytucja amerykańska. Ogólnie warto wskazać na ten właśnie aspekt użyteczności zasady pomocniczości. Ma ona bowiem szczególne znaczenie dla wszelkich struktur federacyjnych, a często wręcz jest ich fundamentem. Nie przypadkiem zatem praktykowana jest w takich krajach, jak Niemcy, Szwajcaria czy USA. Pomocniczość ma też szczególne znaczenie w budowie struktur międzynarodowych – przede wszystkim Unii Europejskiej. O tej ostatniej można wręcz powiedzieć, że stała się możliwa właśnie dzięki akceptacji omawianej zasady. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka ONZ i Traktat z Maastricht leżący u podstaw współczesnego kształtu Unii Europejskiej wprost odnoszą się do zasady pomocniczości. Co jest tak frapującego w zasadzie pomocniczości, że współcześni myśliciele i politycy widzą w niej istotny fundament nowoczesnego społeczeństwa.

XIX-wieczny francuski myśliciel Alexis de Tocqueville pisał, że wolny rynek i wolne wybory nie wystarczą, by mogło się rozwijać społeczeństwo demokratyczne. Co z tego, że ludzie wybierają rząd, skoro dzieli ich od niego dystans niemal taki sam, jak niegdyś poddanych od króla? Obywatele przestaną być poddanymi dopiero wówczas, gdy zagospodarują przestrzeń dzielącą ich od władzy. Jednocześnie wychwalał samorządy lokalne, stowarzyszenia, kluby, ruchy społeczne. Dowodził, że umiejętność samoorganizacji społecznej i niezależne inicjatywy obywatelskie stanowią filary ładu publicznego: „Gdyby rząd we wszystkim zastąpił stowarzyszenia – moralność i poziom umysłowy społeczeństwa narażone zostałyby na nie mniejsze ryzyko niż jego handel i przemysł”. Podobnie pisze współczesna filozofka francuska: „Władza w ogóle, a państwo w szczególności nie powinny przeszkadzać osobom lub grupom społecznym w podejmowaniu ich własnych działań, to znaczy w najpełniejszym użytkowaniu ich energii, wyobraźni, wytrwałości dla dokonania dzieł, przez które same się realizują z pożytkiem dla interesu ogólnego, jak i dla interesu partykularnego” (Ch. Millon-Delsol). Można powiedzieć, że powyższy zapis jest próbą określenia minimalnej definicji zasady pomocniczości, gdzie państwo nie wspiera mniejszych wspólnot, ale i nie tworzy niezrozumiałych barier dla ich naturalnej aktywności.

W szerszym rozumieniu zasada pomocniczości jest silnie związana z dwiema innymi zasadami: solidaryzmu i dobra wspólnego. Rozwiązanie różnorodnych problemów społecznych takich jak ubóstwo czy marginalizacja społeczna zależy w dużym stopniu od tworzenia i podtrzymywania więzi społecznych, lecz gdy brak jest społecznej energii i gdy struktury pośrednie zawodzą państwo ma pełne prawo

wkroczyć ze swoim aparatem i strukturami. Administracja działa zatem nie tyle bezpośrednio, zgodnie z zasadą solidarności, ile pośrednio, pomocniczo.

Zasadę pomocniczości można więc zawrzeć w trzech postulatach:

- społeczeństwo nie powinno odbierać osobie lub grupie tego, co ona sama potrafi uczynić, aby sobie pomóc;
- w tym, czego osoba lub grupa nie jest w stanie sama dokonać, winna uzyskać ze strony społeczeństwa pomoc dla samopomocy;
- gdy pomoc ta poskutkowała i dana osoba lub grupa jest już samodzielna, społeczeństwo nie powinno dłużej świadczyć tej pomocy, gdyż staje się ona pomocą alienującą.

Tak rozumiana zasada pomocniczości wyznacza oczywiście granice dla władzy publicznej, która w sprawowaniu swych funkcji musi zatrzymać się, napotkawszy na samoorganizujące się wspólnoty odpowiedzialnych i aktywnych obywateli. Bardzo wymowny jest w tym kontekście przykład Niemiec. W 1967 r. w wyniku intensywnych wysiłków organizacji non-profit sfery socjalnej zasada pomocniczości, która występuje w konstytucji Niemiec została zdefiniowana w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Oto najważniejsze tezy sentencji:

- władze publiczne odpowiadają za indywidualną pomoc, zwłaszcza materialną oraz za planowanie powstania placówek i usług socjalnych; do procesu planowania powinny być dopuszczone organizacje non-profit sfery socjalnej;
- władze, jako dysponenty wpływów podatkowych, są zobowiązane do finansowania powstawania i działalności placówek i przedsięwzięć socjalnych, których istnienie uznały za niezbędne w procesie planowania; organizacje non-profit sfery socjalnej są przy tym zobowiązane do wnoszenia wkładu własnego (na ogół nie więcej niż 20%);
- organizacje non-profit sfery socjalnej posiadają pierwszeństwo przed podmiotami publicznymi w prowadzeniu placówek względnie wykonywaniu usług i prowadzeniu przedsięwzięć socjalnych; podyktowane jest to z jednej strony zachowaniem równowagi między podmiotami publicznymi a organizacjami niezależnymi, z drugiej zaś strony koniecznością zachowania możliwości wyboru przez obywatela takiego modelu świadczenia usług, jaki związany jest z jego systemem wartości (np. możliwość wyboru między placówką katolicką, ewangelicką i neutralną światopoglądowo).

Zasada pomocniczości stała się zatem podstawową zasadą kształtującą relacje międzysektorowe w Niemczech, w których lista podmiotów po stronie publicz-

nej obejmuje federację, kraje federalne, powiaty, gminy oraz fundusze ubezpieczeń społecznych, zaś po stronie pozarządowej różne formy organizacji niezależnych i niedochodowych.

W tym europejskim modelu należy podkreślić decentralizację polityki społecznej władze publiczne koncentrują się na realizacji zadań z natury rzeczy do niej przynależących, a nie rozdrabniają się w wykonywaniu działań, które z powodzeniem czynić mogą inne wspólnoty istniejące między jednostką a państwem, szczególnie organizacje pozarządowe. Warunkiem powodzenia jest tu też istnienie takiego ustroju i takiego rządu, w którym państwo korzystnie wpływa na stan ducha mieszkańców, umożliwia im rozwój, wyzwala aktywność. Szczególna też jest tu rola samorządu terytorialnego jako podmiotu inspirującego aktywność obywateli, jego pozycja w misji kształtowania ładu społecznego opartego na więziach społecznych, na wspólnych działaniach, na inwencji oraz inicjatywach społeczności lokalnych.

Takiej postawie sprzyjać powinny inne zapisy ustawowe, wskazujące na konkretne przykłady poszerzonego rozumienia zasady pomocniczości. Takim instrumentem pomocniczo wspierającym wspólnoty obywatelskie mogą być mieszane zespoły robocze, konsultowanie aktów prawa lokalnego czy wręcz wspólne wypracowywanie celów i programów w zakresie polityki społecznej. Partycypacja obywateli i ich grup w zarządzaniu wspólnotą samorządową bardzo silnie wspiera angażowanie się mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów.

Z drugiej strony trzeba zauważyć, że pomocniczość jednocześnie nakłada na organizacje pozarządowe i inne wspólnoty swego rodzaju zobowiązanie do całkowitego wypełnienia przez nie przestrzeni pozostawionej przez państwo. Brak instytucji obywatelskich zdolnych do zagospodarowania tej przestrzeni jest wśród zwolenników silnego państwa jednym z najczęściej podnoszonych argumentów w dyskusji o słabości polskiego trzeciego sektora. Dlatego sektor obywatelski stoi przed podwójnym wyzwaniem. Musi wzmocnić swój potencjał wewnętrzny, sferę realną, organizacyjno-rzeczową, swój profesjonalizm na okoliczność uczestnictwa w kształtowaniu procesów rozwoju, ale powinien także wzmocnić swoją funkcję reprezentacji, w związku z dalszą perspektywą takiego uczestnictwa.

W budowaniu organizacji zdolnych aktywnie i odpowiedzialnie wejść w obszar działań dotychczas tradycyjnie zajęty przez struktury państwowe oraz samorządowe pomoc miała uchwalona w 2003 r. ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Konieczność jej wprowadzenia była widoczna już w połowie lat 90. (kilkadziesiąt tysięcy zarejestrowanych organizacji pozarządo-

wych i brak jakiegokolwiek spójnego prawa odnoszącego się do ich specyfiki), a wyraźnie wynikała z uznania pomocniczości w 1997 r. za zasadę konstytucyjną przy braku ustawowego jej rozwinięcia w odniesieniu do sposobów realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe. Również wobec tego, że jednocześnie dokonywało się systematyczne przesunięcie wielu zadań z administracji państwowej na samorząd terytorialny niezbędne stało się wprowadzenie odpowiednich i jednolitych reguł współpracy władz lokalnych i regionalnych z sektorem pozarządowym.

Art. 5 ustawy mówi, że „organy administracji publicznej prowadzi działalność w sferze zadań publicznych (...) we współpracy z organizacjami pozarządowymi (...). Współpraca (...) odbywa się na zasadach: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności”, przy czym:

- w myśl zasady pomocniczości przy suwerenności stron organy administracji publicznej, respektując odrębność i suwerenność zorganizowanych wspólnot obywateli, uznają ich prawo do samodzielnego definiowania i rozwiązywania problemów, w tym należących także do sfery zadań publicznych i w takim zakresie współpracują z tymi organizacjami, a także wspierają ich działalność oraz umożliwiają realizację zadań publicznych na zasadach i w formie określonej w ustawie;
- zgodnie z zasadą partnerstwa organizacje pozarządowe, na zasadach i w formie określonej w ustawie oraz według trybu wynikającego z odrębnych przepisów, uczestniczą w identyfikowaniu i definiowaniu problemów społecznych, wypracowywaniu sposobów ich rozwiązania oraz wykonywaniu zadań publicznych;
- kierując się zasadą efektywności organy administracji publicznej, przy zlecaniu organizacjom pozarządowym zadań publicznych, dokonują wyboru najefektywniejszego sposobu wykorzystania środków publicznych, przestrzegając zasad uczciwej konkurencji oraz z zachowaniem wymogów określonych w art. 25 i art. 28 ust. 3 ustawy o finansach publicznych;
- mając na względzie zasadę jawności, organy administracji publicznej udostępniają współpracującym z nimi organizacjom pozarządowym informacje o zamiarach, celach i środkach przeznaczonych na realizację zadań publicznych, w których możliwa jest współpraca z tymi organizacjami oraz o kosztach realizacji zadań publicznych już prowadzonych w tym zakresie przez jednostki podległe organom administracji publicznej lub nadzorowane przez te organy,

wraz z informacją o sposobie obliczania tych kosztów, tak aby możliwe było ich porównanie z kosztami realizacji analogicznych zadań przez inne instytucje i osoby (jednym z instrumentów upublicznienia informacji powinien być Biuletyn Informacji Publicznej).

Dobrą współpracę, rzeczywiste partnerstwo czy dobro wspólne osiąga się w toku codziennej pracy dzięki wymianie informacji, wzajemnym konsultowaniom się, jawności podejmowanych działań. Jednak by procedury te mogły regulować praktykę życia publicznego nie wystarczy o nich mówić – konieczne jest wpisanie ich na trwałe w statuty, miejscowe strategie, zakresy prac i obowiązków instytucji i organizacji. Dokumenty te bowiem modelują życie publiczne na elementarnym poziomie i to one w konsekwencji albo sprzyjają powstawaniu bariery nieufności, albo decydują o jej przełamaniu.

Ustawowe zasady będące fundamentem współpracy administracji publicznej z sektorem pozarządowym nie muszą być jedynie pustym zapisem lecz mogą nieść praktyczne implikacje i korzystne zastosowania. Jeśli – przykładowo – zasadę pomocniczości władze publiczne rozumieją jako względne pierwszeństwo organizacji pozarządowych w realizacji zadań sfery pożytku publicznego, to przykładem wskazującym na taki sposób myślenia może być ogłaszanie przez administrację publiczną przetargów dla firm na zadania sfery społecznej dopiero przy braku rozstrzygnięć we wcześniejszych otwartych konkursach ofert dla organizacji pozarządowych na te same zadania publiczne.

Kolejnym przykładem nierespektowania w praktyce zasady pomocniczości jest powszechne nazywanie „zlecaniem zadań” mechanizmu dofinansowania zadań przez władze publiczne realizowanych przez organizacje pozarządowe. Administracja publiczna „powierza” bowiem organizacjom pozarządowym realizację zadań własnych, ale wymaga od nich wkładu własnego – czyli władza zamiast wspierać wspólnoty niższe sama jest przez nie wspierana.

Inna ważna zasada jaką jest jawność – również w całym kontekście ustawy – może oznaczać, że wszelkie możliwości współpracy władz publicznych z organizacjami pozarządowymi są powszechnie wiadome i dostępne oraz jasne i zrozumiałe w zakresie stosowanych procedur i kryteriów podejmowania decyzji, w tym mechanizmów wyboru obszarów priorytetowych do finansowania, a także istnienia standardów jako obiektywnego kryterium porównywania i wyboru konkretnych ofert. Podobnie jak wymóg udzielenia tych samych informacji zarówno przez podmioty publiczne, jak i niepubliczne, a także obowiązek stosowania tych

samych kryteriów przy dokonywaniu oceny tych działań i podejmowaniu decyzji odnośnie ich finansowania – co jest treścią zasady uczciwej konkurencji.

Zresztą kwestię konkurencji znajdziemy też w art. 11 ustawy, który mówiąc o prowadzeniu działalności pożytku publicznego na podstawie zlecenia realizacji zadań publicznych: „W otwartym konkursie ofert (...) uczestniczą organizacje pozarządowe (...) oraz jednostki organizacyjne podległe organom administracji publicznej lub przez nie nadzorowane” (pkt. 3), wprowadza w ten sposób operacyjnie zasadę konkurencji pomiędzy wymienionymi podmiotami. Z drugiej strony brak spisanych i przyjętych przez odpowiednie urzędy centralne lub organy stanowiące JST standardów usług społecznych uniemożliwia dokonanie rzetelnej analizy złożonych w konkursie wniosków, preferowane są zatem oferty najtańsze – tak w praktyce łamana jest zasada konkurencyjności.

Przykładów niedoceniań ustawowych zapisów mówiących o fundamentalnych dla dobrej współpracy międzysektorowej zasad jest zapewne dużo więcej. Jednym z bardziej jaskrawych jest choćby powszechny brak dobrych programów współpracy, a nawet brak jakichkolwiek takich dokumentów, szczególnie na poziomie samorządów gminnych. Pomimo że ustawa nakłada na organy stanowiące jednostek samorządowych szczebla gminnego obowiązek tworzenia rocznego programu współpracy, to programy takie w latach po wprowadzeniu ustawy uchwaliła ok. połowa gmin (z drugiej strony prawie wszystkie powiaty i wszystkie województwa samorządowe takie dokumenty przyjmują corocznie).

Jak rozwijać społeczności lokalne

*Paweł Jordan,
Stowarzyszenie
Biuro Obsługi Inicjatyw Społecznych BORIS*

1. CZYM JEST LOKALNA WSPÓLNOTA?

Podstawę rozwoju społeczności lokalnej w dzielnicach stanowi konkretny rejon geograficzny, wystarczająco mały, by jego mieszkańcy posiadali wspólne zainteresowania i stworzyli stałe wzorce współdziałania, związków i poczucia tożsamości. Miejsce, w którym mieszkają ludzie, to ważna jednostka społeczna i polityczna. W obrębie dzielnicy ludzie nawiązują ze sobą kontakt jako postaci wielowymiarowe – ludzie, którzy obchodzą święta, pracują, bawią się, cierpią i zmieniają... Podstawą ich wspólnoty jest fakt, że „spotykają się” w wielu różnych sytuacjach – w drzwiach szkoły, w sklepach, w pubie – mieszkając razem na wspólnym terenie. Każdy spędza znaczną część czasu „w domu”, zwłaszcza, kiedy brak mu płatnego zajęcia. To w tym otoczeniu przechodzi się tak ważne życiowe etapy, jak rodzicielstwo, dzieciństwo, starość. Ludzie zazwyczaj znajdują się w podobnej sytuacji materialnej, co ich sąsiedzi. Zjawisko bezrobocia, na przykład, nie występuje z takim samym nasileniem w różnych miastach, ale koncentruje się w określonych dzielnicach.

„Społeczność lokalna” to sieć osobistych powiązań, sieci kontaktów grupowych, tradycji i wzorców zachowania, które powstają na tle konkretnej dzielnicy i sytuacji społeczno-gospodarczej. Rozwój społeczności lokalnej ma na celu wzbogacenie tej sieci i wzmocnienie jej nici, wypracowanie pewności siebie i umiejętności, tak, by społeczność lokalna (ludzie) mogli znacznie poprawić sytuację w swojej dzielnicy (samym miejscu i w jego materialnych warunkowaniach).

Aby zbliżyć się do rzeczywistego partycypacyjnego pojmowania rozwoju lokalnego idea ta musi być ściśle związana z zasadą pomocniczości, która wskazuje, że administracja publiczna wykonuje określone zadania tylko wtedy, gdy nie mogą ich realizować jednostki niższego rzędu: osoby, rodziny, grupy samopomocowe i obywatelskie, organizacje pozarządowe. Oznacza to zatem, że władza powinna stopniowo wycofywać się z bezpośredniego dostarczania poprzez swoje agendy świadczeń społecznych z zakresu zdrowia, oświaty, kultury czy pomocy społecznej, przy zachowaniu odpowiedzialności za stworzenie warunków funkcjonowania takich świadczeń. Władze publiczne muszą więc poszukiwać pośrednich mechanizmów wykonywania swoich zadań poprzez jednostki ze sfery zarówno komercyjnie nastawionych przedsiębiorców, jak i niedochodowych organizacji pozarządowych. Muszą też w planowaniu swojej działalności brać pod uwagę wspieranie powstawania i rozwoju sektora obywatelskiego – inicjatyw, które nie zawsze wymagają określonych nakładów finansowych. Czasem wystarczającym wsparciem będzie po prostu nie ingerowanie w podejmowane przez obywateli przedsięwzięcia, które wykraczają poza utarte, schematyczne wzory działań.

2. ELEMENTY SKUTECZNEJ PRACY NA POZIOMIE LOKALNYM

ETAPY PRACY W SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

Na sąsiedniej stronie przedstawiamy w skrócie etapy działania realizowane w społeczności lokalnej i inicjowane przez animatora (pracownika społeczności lokalnej):

Uproszczona prezentacja etapów działania animatora realizowanych w pracy w społecznościach lokalnych¹

Zbieranie informacji

Ocena sytuacji

Zachęcanie ludzi do spotkania się
w celu podjęcia decyzji, jakim problemem chcą się zająć

Tworzenie i wspieranie grupy/kampanii/koalicji

Pomaganie grupie/kampanii/koalicji w planowaniu jej strategii i taktyk
oraz określaniu priorytetów działań

Umacnianie i podtrzymywanie grup/kampanii/koalicji,
gdy zaczynają realizować działania

Dokonanie przeglądu postępów i działań grupy/kampanii/koalicji

Pomaganie grupie/kampanii/koalicji w zakończeniu działań
lub w podjęciu decyzji, co dalej

(cały proces zaczyna się od początku)

¹ Val Harris ACW SKILLS MANUAL 2001, S. 15

ZNACZENIE PLANOWANIA

Ostatnio często podkreśla się, że działacze społeczni, animatorzy powinni pracować profesjonalnie, a nie tylko kierować się emocjami. Należy więc podkreślić, że każdej aktywności w rozumieniu profesjonalnym powinno towarzyszyć kilka podstawowych zasad. A mianowicie, że profesjonalista najpierw planuje, potem działa, a na końcu analizując swoje działania wyciąga z nich wnioski w celu udoskonalenia swoich kolejnych przedsięwzięć. Celowa zmiana społeczna również wymaga jakiejś formy porządkowania swoich wizji i przelewania ich w operacyjną formę planu i działania.

Planowanie projektów wiąże się z hołdowaniem zasadzie, że każde działanie powinno mieć jasno określony cel. To cel wyznacza nam zmianę jaką chcemy osiągnąć. Postawienie sobie celu a następnie opracowanie takiej drogi, która jak najszybciej i jak najtaniej doprowadzi nas do osiągnięcia celu. Planowanie to werbalizowanie własnych wyobrażeń. To tworzenie rzeczywistości, która jeszcze nie istnieje, ale jest przez nas pożądana.

ETAPY PLANOWANIA

- Po pierwsze musimy ustalić na czym polega problem / zjawisko, w którym chcemy wprowadzić zmianę. Ilu i jakich osób dotyczy, jakie są konkretne potrzeby tych ludzi, jakie są rozmiary problemu, skąd wiemy, że jest to problem, jakie są objawy, przyczyny i skutki problemu, kto również zajmuje się tym problemem, z jakim skutkiem. I dlaczego osiąga takie, a nie inne rezultaty.
- Po drugie musimy odpowiedzieć na pytanie jak powinna wg nas wyglądać rzeczywistość, a więc jaką zmianę w kontekście problemu oraz środowiska problemu i naszych możliwości możemy wprowadzić, jaki wg nas powinien być cel i rezultaty naszego działania. Co chcemy, aby się zdarzyło na skutek naszych działań.
- Po trzecie musimy określić jak sprawimy, żeby zaistniały pożądane przez nas zmiany, a więc jakich użyjemy strategii działania, metod. Jakie zadania nas czekają i jakie zasoby są potrzebne do realizacji tego przedsięwzięcia (czas, ludzie, pieniądze, sprzęt).
- Ostatnim etapem jest ustalenie jak sprawdzimy czy zaistniały pożądane przez nas zmiany?

Planowanie działań i praca metodą projektów musi nam towarzyszyć w każdym podejmowanym przez nas działaniu lokalnym. Konstruowanie planu czy projektu nie jest rzeczą łatwą dlatego jest to podstawowa umiejętność pracy animatora, który powinien umieć pomóc w ułożeniu szkieletu na którym poszczególne działania lokalne mogłyby się oprzeć. Jednak, aby nie działać jak we mgle, animator czy organizator społeczności lokalnej musi mieć jakieś punkty odniesienia, jakąś swoistą mapę dzięki której będzie mógł się prawidłowo poruszać. I właśnie takim kompasem jest lokalna MAPA ZASOBÓW I POTRZEB.

3. DZIAŁANIE W OPARCIU O ROZPOZNANE POTRZEBY I ZASOBY

Zasadniczym pytaniem naszego działania jest: **JAK ZACHĘCIĆ MIESZKAŃCÓW DO AKTYWNEGO DZIAŁANIA NA RZECZ SWOJEGO ŚRODOWISKA?**

Znamy wiele przypadków mobilizacji wokół budowy dróg, telefonizacji, czy kanalizacji. Słyszymy często o protestach mieszkańców przeciwko budowie stacji benzynowej, czy autostrady. Wspólnym mianownikiem tych poczynań jest **PROBLEM**, który wymaga pilnego rozwiązania. Im ten problem jest dotkliwszy i im większa część społeczności go dostrzeże, tym silniejszy pęd do wspólnego szukania rozwiązań.

Na co dzień borykamy się z kłopotami, które nie dotyczą ogółu mieszkańców, a jedynie pewne grupy: młodzież szkolną (brak boiska), niepełnosprawnych (trudności komunikacyjne), czy też emerytów (brak miejsca, gdzie mogliby się spotkać). Są też rzeczy, z których nie zdajemy sobie sprawy, jak zła jakość wody pitnej, zanieczyszczenia powietrza, narastająca przestępczość. Zdiagnozowanie tych i innych problemów oraz uświadomienie ich mieszkańcom jest więc punktem wyjścia do wspólnego działania.

Aby osiągnąć pożądany efekt problem przeznaczony do rozwiązania powinien być:

- ważny (odczuwalny, odbierany jako uciążliwy) dla mieszkańców,
- stanowiący dobrą okazję do wyrażenia czytelnych, jasnych i zwięzłych postulatów wobec odnośnych władz,
- możliwy do rozwiązania bez znacznych, dodatkowych nakładów finansowych i zmian prawnych,
- stwarzający pole do współdziałania jak najszerszej grupy mieszkańców.

Bardzo istotny, zwłaszcza w początkowej fazie działania programu, jest fakt „rozwiązywalności” problemu. Innymi słowy – potrzebny nam sukces, który umotywuje, zmobilizuje innych, a przez to podtrzyma aktywność grup społecznych.

Kluczowym elementem całego programu jest zatem OKREŚLENIE PROBLEMU w trakcie budowania Mapy Potrzeb Społeczności Lokalnej.

Często wydaje się nam, że świetnie znamy swoje otoczenie. Bez względu na to, czy mieszkamy na wielkomiejskim osiedlu, czy w małej, wiejskiej gminie, mamy tendencje do uogólniania tego, co nam samym doskwiera. Przekonaaliśmy się wielokrotnie, że to stanowczo za mało. Mieszkańcy to nie pięć – dziesięć osób, chcących się zaangażować w program. To znacznie szersza grupa, którą musimy spytać, co naprawdę jej doskwiera.

DOKŁADNE POZNANIE ŚRODOWISKA – LUDZI, INSTYTUCJI, MIEJSC

Ludzie

Ważne są dane demograficzne – liczba osób zamieszkujących nasz teren działania, rozkład wieku (grupy dominujące), struktura rodzin (wielodzietne, czy raczej małe), liczba bezrobotnych, niepełnosprawnych, osób korzystających z pomocy społecznej, rodzaj zasobów mieszkaniowych (budownictwo wielo- czy jednorodzinne), informacje o osobach aktywnych, ich zainteresowaniach. Powinniśmy się też znać strukturę wyznaniową i kulturową, orientować się, czy w naszym sąsiedztwie mieszkają lokalne osobowości – politycy, dziennikarze, artyści.

Instytucje

Dokładne zebranie informacji o instytucjach z terenu naszego działania pozwoli nam znaleźć sojuszników. Instytucje to urzędy, szkoły, ośrodki zdrowia, przedsiębiorstwa prywatne i państwowe, organizacje społeczne, pozarządowe i religijne, handel i usługi itp. Istotne są dla nas relacje, jakie są między nami, lub jakie mogą być w przyszłości.

Miejsca

Musimy też zidentyfikować wszystkie potencjalne miejsca do wykorzystania – może skwer, może pusty plac, czy przyjazny klub bilardowy; a także kanały komunikacji, których będziemy mogli używać podczas kampanii informacyjnej (lokalna prasa, gablootka osiedlowa, sklep...).

SZCZEGÓŁOWE OKREŚLENIE PROBLEMU PRZEZ SAMYCH MIESZKAŃCÓW

Możemy posłużyć się ankietą, skierowaną do reprezentatywnej grupy mieszkańców, bądź do konkretnej grupy celowej (na przykład młodzież, emeryci, bezrobotni). Możemy użyć też innych technik socjologicznych – wywiadów czy obserwacji. Oczywiście, przy szacowaniu zasobów i prowadzonych przy tej okazji rozmowach najprawdopodobniej ujawni się już wiele różnorodnych problemów, ale konieczne jest ich potwierdzenie.

Dokładne zdiagnozowanie terenu na którym zamierzymy realizować rozwój lokalny to podstawą, na której później budujemy poszczególne projekty, tworzymy koalicję, planujemy zadania, a co najistotniejsze – realizujemy rzeczywiste potrzeby i oczekiwania mieszkańców.

BUDOWANIE LOKALNEGO PARTNERSTWA

Nadrzędną wartością jest oparcie rozwoju lokalnego o siły tkwiące we własnym środowisku. Jedną z propozycji dla skutecznego rozwiązania problemu jest partnerstwo, które w małym stopniu musi się opierać o władzę samorządową, a bardziej bazuje na sieci współpracy różnych podmiotów – głównie instytucjonalnych. Mogą być nimi przedstawiciele jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, instytucji centralnych, wreszcie społecznie odpowiedzialni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, przedstawiciele Kościołów, powszechnie szanowani obywatele. Kryterium doboru nie powinno być podyktowane preferencjami osobistymi, lecz szukaniem sojuszników ze względu na dostrzeżony problem. Np. problem narkomanii w szkołach nie może być skutecznie rozwiązany przez samą szkołę. Aby rzeczywiście przeciwdziałać temu zjawisku, potrzebna jest współpraca nauczycieli, rodziców, uczniów (którzy mogą tworzyć grupy samopomocowe lub organizacje pozarządowe), kuratora, poradni psychologicznej oraz policji.

Najważniejszym sojusznikiem zmiany będą jednak zwykli ludzie, dla których istnieje jakiegoś problemu będzie wystarczającym powodem dla aktywnego działania na rzecz jego rozwiązania. Dlatego jednym z podstawowych zadań, jakie stoją przed animatorem jest budowanie związków między lokalnymi instytucjami i organizacjami oraz obywatelami, którzy mogą być zainteresowani wspólnym działaniem na rzecz rozwiązania danego problemu. Współpraca pomiędzy takimi partnerami

społecznymi, niezależnie od różnic istniejących pomiędzy nimi, musi być oczywiście oparta o doświadczenie działania na rzecz tej samej lokalnej społeczności.

Dla budowania współpracy niezbędne jest po pierwsze dokonanie prostej analizy środowiska. Obejmuje ona wszystkie instytucje, zjawiska związane z danym problemem bez względu na ich rozmieszczenie terytorialne (mogą one nie przynależeć do społeczności lokalnej). Społeczność lokalna zawiera bardzo wiele podmiotów i tylko niektóre z nich mogą być związane z danym problemem. Kolejnym krokiem jest wstępna analiza potencjalnych partnerów. Do tego etapu dochodzi się rzadko. Najczęściej, jeśli sobie nie radzimy w naszych działaniach, to szukamy jednorazowego poparcia. Nie staramy się zbudować stałej współpracy, a jedynie za pomocą silnych popleczników chcemy przeforsować nasze pomysły. Szukamy partnerów w politykach, wpływowych osobistościach, nie dostrzegamy, że to różnorodność i długofalowość koalicji ma wpływ na rzeczywistą skuteczność rozwiązania problemu. W tym wypadku, w odróżnieniu od wcześniej opisanej metody pracy przez grupy celowe chodzi nam o koalicję opartą bardziej o organizacje i instytucje.

Analiza środowiska jest podstawą do określenia kluczowych ludzi, instytucji, które warto pozyskać. Im bardziej różnią się od siebie tym lepiej – podstawową wartością partnerstwa jest różnorodność partnerów. To różnorodność organizacji i instytucji, ale także różnorodność charakterów. Wprawdzie jest to siłą tego partnerstwa w sensie realizacji zadania, ale jednocześnie jest to bardzo trudna grupa do konsolidacji i współpracy. Dlatego zanim grupa podejmie jakiegokolwiek działania, jej członkowie muszą po prostu się trochę polubić, obdarzyć sympatią i zaufaniem. Nie zawsze można tego dokonać w oparciu o dyskusje wyłącznie merytoryczne – być może osoby te znajdą więcej wspólnych tematów (a może po prostu mniej różnic ideologicznych) w przestrzeni pozazawodowej. W początkowej fazie spotkania się grupy partnerskiej należy zatem znaleźć odpowiedni balans pomiędzy relacjami a zadaniami. Staramy się zbudować partnerstwo dla skuteczniejszego rozwiązania jakiegoś problemu. Nie będzie skutecznego działania w grupie bez dobrych relacji, ale relacje nie powinny przesłonić celu partnerstwa.

LOKALNE POGRAMY INFORMACYJNE I EDUKACYJNE

Społeczeństwo poinformowane to społeczeństwo świadome. Informacja na poziomie lokalnych podstawą jakiegokolwiek zmiany. Ludzie muszą wiedzieć co się dzieje w ich lokalnym środowisku. Była już o tym mowa w mapie zasobów ja-

kie są kanały informacyjne w naszej społeczności. Jednak to, jak będziemy potrafili je wykorzystać jest sprawą pierwszorzędnej wagi. Musimy umieć dotrzeć do ludzi z informacją jakie działania podejmujemy, jaki jest sens i cel tych działań, jakie są wyniki naszego badania potrzeb. Informacja ta powinna docierać do wszystkich od poszczególnych mieszkańców do władz lokalnych. Informacji upublicznionej nie da się z powrotem schować do szuflady. Poprzez lokalne media, gazetki, radio, telewizję możemy promować dobre przykłady, pokazać co się udało osiągnąć i wskazać na potrzeby którymi musimy ciągle się zająć. Informacja jest niezbędna w działaniach na rzecz społeczności lokalnej. Jeśli ludzie nie będą o nas wiedzieć to jak mają się włączyć w nasze działania?

Inna ważną sferą jest sfera edukacyjna. Potrzeba jest tworzenia stałej i różnorodnej oferty edukacyjnej na poziomie lokalnym. Nie każdego stać na wykupywanie drogich kursów języka angielskiego czy nauki obsługi komputera. Programy rozwoju lokalnego muszą tworzyć system umożliwiający ludziom niezamierzonym stałe dokończanie jeśli tego chcą. Małe społeczności muszą się przygotować zmianę w otoczeniu globalnym. Innym przykładem edukacji są organizowane w klubie Surma na Ochocie w Warszawie spotkania edukacyjne „po trzydziestce do 100 lat”. W spotkaniach dla obywateli biorą udział: lokalny fryzjer, sklepikarz czy kosmetyczka. Edukacja jest procesem ciągłym, a społeczeństwa uczące się to społeczeństwa rozwijające się.

4. ROLA I FUNKCJA ANIMATORA (PRACOWNIKA SPOŁECZNOŚCI)

To animator z racji pełnionej funkcji ożywia środowisko mając świadomość własnej roli społecznej. Jest równocześnie nauczycielem, wychowawcą, inicjatorem i organizatorem. Liczy się nie tylko stanowisko, lecz bardzo określone kompetencje zawodowe i osobiste. Pewne niezbędne cechy charakteru jak dynamizm, otwartość, pasja i tolerancja uzupełnione muszą być metodyką pracy z grupą, planowania, kształtowania stosunków międzyludzkich, zarządzania projektami czy zarządzania zespołem. Animator jest zarówno mediatorem ułatwiającym kontakty jak i nosicielem zmiany.

Do podstawowych umiejętności animatora zaliczyć należy:

- świadomość konieczności diagnozowania zasobów i potrzeb środowiska,
- poznanie materialnych jak duchowych wartości środowiska pozwala uchwycić siły stanowiące bariery jak i wsparcie w procesie zmian,

- planowanie czyli uporządkowane i przemyślane zaangażowanie wszystkich sił społecznych (osób, grup, instytucji) dla realizacji ważnego dla środowiska problemu,
- tworzenie sprawnego systemu komunikacji społecznej czyli zapewnienie pełnej informacji o planowanych i podejmowanych w środowisku działaniach,
- budowanie koalicji społecznej wokół problemu czyli zainteresowanie współpracą wszystkich sił w środowisku, negocjowanie jej warunków,
- animację grup zadaniowych i ich stopniowe usamodzielnianie (dostarczenie im motywacji, wiedzy i technik do skutecznego działania),
- koordynację działań grup, monitoring,
- ewaluację realizacji planu (analiza efektów i zmian, wprowadzanie modyfikacji w przyjętym planie).

Trudno o właściwe opanowanie wymienionych umiejętności bez szerokiej gamy kompetencji psycho-społecznych do których zaliczyć należy przede wszystkim: umiejętność nawiązywania kontaktów z ludźmi, ciekawość i chłonność umysłu, empatię, pasję i energię, cierpliwość, wyrozumiałość, poczucie humoru, wrażliwość, na sytuacje konfliktowe, innowacyjność, elastyczność połączona z konsekwencją.

Wszystkie wymienione cechy pomagają sprostać trudnym sytuacjom, z którymi boryka się każdy animator. Należy do nich na pewno zaliczyć:

- trudności z uzyskaniem szybkich i łatwo mierzalnych efektów swych działań
- niełatwe chwile związane z usamodzielnianiem grup z którymi był związany („zdrajca”),
- pozostawanie w cieniu liderów, którzy czują się autorami wszystkich mierzalnych sukcesów (rzadko w krótkiej perspektywie dostrzega się rolę animatora),
- uciążliwą zwykle konieczność mediowania i negocjowania współpracy pomiędzy grupami i partnerami społecznymi i instytucjonalnymi,
- konieczność łączenia działań organizatora, edukatora i działacza,
- bardzo szerokie pole działalności co powoduje że trudno czuć się kompetentnym w każdej dziedzinie z którą się ma do czynienia,
- niebezpieczeństwo przekroczenia granicy pomiędzy animacją, a manipulacją,
- trudności z rozgraniczeniem życia prywatnego i zawodowego (pożądana jest zgodność wyznawanych ideałów z życiem osobistym),

- możliwość konfliktu pomiędzy własnymi poglądami, a opinią grupy z którą pracuje (nie powinien narzucać swoich poglądów grupie nawet gdy to przyspieszyłoby proces rozwiązywania problemu).

Przed takimi zagrożeniami chronić powinna animatora świadomość roli i metody jaką wykorzystuje w swych działaniach. obowiązku codziennego ułatwiania i pobudzania grup do uczestnictwa w życiu społecznym. Dopiero złączenie tych elementów umożliwia całościową animację środowiska przybliżającą nas do idei społeczeństwa obywatelskiego – demokracji uczestniczącej. Przeciwdziała też wytwarzaniu praktyki demokracji profesjonalistów w której społeczeństwo reprezentowane jest przez urzędników, polityków i specjalistów. Próba szczegółowego opisu kompetencji i zadań stojących przed animatorem pokazuje że pojęcie to wykracza poza wszelkie definicje. Życie społeczne określa wciąż nowe wyzwania i metody działania. Rolą animatora jest podążanie za procesem społecznym tak by jego nowy kształt współtworzyli już sami aktywni obywatele.

PODSUMOWANIE

Badania nad rozwojem lokalnym w Polsce pozwoliły wyodrębnić kilka najważniejszych czynników sprzyjających rozwojowi:

- ⇒ Lider lokalny zdolny do sformowania wizji rozwoju i posiadający umiejętność skupienia wokół siebie elity lokalnej.
- ⇒ Elita lokalna, grupująca najbardziej aktywnych aktorów sceny lokalnej czyli kluczowych ludzi, samorządowców, działaczy społecznych, lokalnych przedsiębiorców, a także liderów nieformalnych – mieszkańców o dużym autorytecie. Ta elita musi być zdolna i odważna do opowiedzenia się za strategią prorozwojową, która służy całej społeczności, a nie poszczególnym jednostkom czy grupom interesu.
- ⇒ Instytucje lokalne które stabilizują poczynania lidera i elity, utrzymując stworzone zmiany nawet jeśli lider odejdzie. Do tych instytucji należą m.in. centra wspierania przedsiębiorczości: inkubatory, agencje rozwoju oraz wzbogacające tkankę społeczną takie jak stowarzyszenia, towarzystwa, kluby, zespoły itp.
- ⇒ Zintegrowana społeczność przedsiębiorców skłonna do współpracy z władzami samorządowymi i chętna do kontrybuowania na rzecz gminy.

- ⇒ Aktywna społeczność lokalna, włączająca się do lokalnych przedsięwzięć i przejawiająca inicjatywy do działania na rzecz dobra wspólnego.
- ⇒ Skłonność do współpracy międzygminnej.

Główne wnioski które się nasuwają się z tych badań to po pierwsze i najważniejsze, że w społeczności musi istnieć dobra atmosfera i chęć zmiany. Rozwój lokalny ma wsparcie w kluczowych ludziach z różnych sektorów (publiczne, biznesu, obywatelskiego), którzy widzą podejmowane inicjatywy w kategoriach wspólnego dobra, a nie załatwiania swoich interesów. Dodatkowo w działania lokalne włączają się zwykli mieszkańcy uczestnicząc w różnych inicjatywach i tworzone są instytucje i organizacje, które wspierają rozwój społeczno – gospodarczy i jednocześnie stabilizują go. Te wszystkie elementy dają społeczność dobrze połączoną i współpracującą – zdolną do wspólnego wysiłku na rzecz zmian i samorozwoju.

System współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi

*Arkadiusz Jachimowicz,
Elbląskie Stowarzyszenie
Wspierania Inicjatyw Pozarządowych*

1. Wstęp

Na temat współpracy samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi powstało już sporo publikacji. Część z nich dostępna jest w Internecie (m.in. na portalu organizacji pozarządowych www.ngo.pl). Niniejsze opracowanie to praktyczny przewodnik po tym, w jaki sposób utworzyć trwały system współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi. System ten został opracowany przez Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT.

Przy opisie systemu współpracy oparto się przede wszystkim o rozwiązania wdrożone w Elblągu – ponad stutysięcznym mieście grodzkim (omawiane materiały dostępne są na stronie www.umelblag.pl/organizacje_pozarządowe) oraz na innych dobrych praktykach w tym zakresie.

Polskie prawo odnośnie organizacji pozarządowych i ich relacji z samorządem wydaje się być ustabilizowane. Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie spina kłamrą obie strony: administracji publicznej, a zwłaszcza sa-

morządów lokalnych oraz sektora pozarządowego. Co prawda szykują się zmiany tej ustawy, ale nie zmieni jej zasadniczego charakteru (o zmianach szerzej w ostatniej części materiału). Posiłkując się tym prawem można i warto podjąć wysiłek zbudowania lokalnego systemu współpracy, który, raz wdrożony, zapewni klarowność w relacjach samorząd–organizacje, a tym samym wzmocni działania obu stron na rzecz społeczności lokalnej.

Niniejszy przewodnik skierowany jest zarówno do działaczy organizacji pozarządowych, jak i do samorządowców. Niemożliwe jest bowiem, aby proponowany system wypracowany został przez jedną ze stron i narzucony drugiej. To trzeba zrobić razem.

Powszechna jest w samorządach maniera powielania zastosowanych gdzie indziej rozwiązań. Tu nie wolno tak zrobić. Należy podjąć – prawda, że dość długą – partnerską drogę stopniowego wypracowywania kolejnych dokumentów. Oczywiście że część sprawdzonych rozwiązań warto przejąć – nikt nie lubi wyważać otwartych drzwi, ale trzeba je ubogacać formami wypracowanymi lokalnie. Sam proces wypracowywania dokumentu jest również bardzo ważny, ponieważ strony poznają się, wymieniają doświadczenia i uczą się nawzajem.

Skuteczność opisanego systemu będzie zależała od praktyki współpracy, tego, czy samorząd będzie w sposób otwarty i odważny realizował zapisy czy też wrzuci kolejny dokument do szuflady i – zatrzaśnie tym samym szansę na szybki rozwój społeczny.

I z drugiej strony – czy organizacje będą w stanie odpowiedzialnie przyjąć to wyzwanie i realizować swoje zadania i obowiązki wobec samorządu. Ale też – czy będą potrafiły egzekwować stosowanie przez samorząd wypracowanych ustaleń. Czy może, wzorem wielu środowisk, niezorganizowane, skłócone, zapatrzone w burmistrza czy starostę jako jedyne źródło pieniędzy, będą dalej marnowały szansę na rozwój i swój, i społeczności. Odpowiedzialność za współpracę leży po obu stronach.

2. System współpracy

Termin „system współpracy” to oczywiście znacznie więcej niż „roczny program współpracy” nakazany samorządom do przyjęcia przez Ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z 2003 roku (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.). System ten to trwałe wkomponowanie organizacji w strukturę działań samorządu, to

odpowiednie zapisy prawa lokalnego, to dobra praktyka współpracy oparta na zasadzie pomocniczości.

System współpracy – wypracowany i promowany przez Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT – składać się winien z co najmniej kilku, spójnych ze sobą, elementów.

W zakresie prawa lokalnego:

1. strategii rozwoju samorządu właściwie lokującej organizację pozarządową jako przedmiot oddziaływań, ale i podmiot realizujący zadania, (istotne tu będą również programy społeczne, oprecjonalizujące strategię);
2. uchwały rady gminy/powiatu/województwa (lub zarządzenia organów wykonawczych) w sprawie zasad lub wieloletniego programu współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi, nawiązujących do tejże strategii, gdzie opisana jest przede wszystkim praktyka współpracy;
3. uchwały gminy/powiatu/województwa w sprawie rocznego programu współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi, jako operacyjnego programu określającego konkretne zadania do wykonania w danym roku, zmierzającego do realizacji strategii rozwoju przez organizację.

Ponadto:

4. zorganizowanego partnera po stronie organizacji pozarządowych: reprezentacji organizacji pozarządowych danego powiatu, gminy czy województwa, który to partner czynnie współtworzy wymienione wyżej akty prawa lokalnego, ale też dba o właściwą praktykę współpracy poprzez jej stałe monitorowanie i ewaluację;
5. wspólnego zespołu złożonego z przedstawicieli samorządu wskazanych przez samorząd oraz z przedstawicieli reprezentacji sektora pozarządowego, wskazanych przez tę reprezentację; zadaniem takiego zespołu jest kreowanie i monitorowanie współpracy;
6. osoby kontaktowej ze strony samorządu: np. pełnomocnika ds. organizacji pozarządowych;
7. wspólnej komisji opiniującej oferty składane przez organizacje w konkursach ofert ogłaszanych przez samorząd, w skład której obligatoryjnie wchodzi przedstawiciele organizacji pozarządowych wskazani przez reprezentację sektora;
8. stałego, zinstytucjonalizowanego miejsca wsparcia organizacji pozarządowych (np. Centrum Organizacji Pozarządowych) prowadzonego na zasadzie zlecenia zadania wyspecjalizowanej organizacji pozarządowej.

Istnienie i „dopasowanie do siebie” tych elementów, warunkuje trwałe funkcjonowanie systemu.

Niewątpliwie istnienie „strategii rozwoju sektora pozarządowego”, dokumentu wypracowanego przez sam sektor pozarządowy, również byłoby pożądane, ale to jeszcze pieśń przyszłości, tylko gdzieś słyszalna. Oczywiście elementy strategii rozwoju sektora pozarządowego – być może nawet całkowicie satysfakcjonujące organizacje – mogą (i powinny) być zawarte w strategii rozwoju samorządu (co się przełoży również na zasady współpracy i roczny program współpracy), jednak często samorząd zapisuje to, co jemu najbardziej odpowiada. Nie wynika to zapewne ze złej woli, lecz z braku doświadczenia we współpracy i nieznajomości specyfiki partnera.

Dla jasności: w odróżnieniu od obligatoryjnego dla samorządów **rocznego programu współpracy** (p. 3) – wieloletnie programy współpracy nazywane są w niniejszym opracowaniu **zasadami współpracy** (p. 2), jako że są pomostem łączącym strategię rozwoju (p. 1) z opisem – w jaki konkretny sposób należy ją realizować. Istniejące w niektórych samorządach w Polsce zasady współpracy często nazywane są „kartą współpracy” czy „programem współpracy” (nie mylić z rocznym programem współpracy). Wybór nazwy należy do gremium opracowującego dokument.

Należy dodać, że dokument ten nie jest dla samorządów obligatoryjny, stąd niejednokrotnie organizacje napotykały trudności do namówienia samorządu do jego wypracowania. Bywa też, że uchwalone przez samorząd zasady współpracy są kwestionowane przez niektóre Regionalne Izby Obrachunkowe, bo... dokument nie jest obligatoryjny. Ciekawe, że przed epoką Ustawy o działalności pożytku publicznego, nikomu to nie przeszkadzało – samorządy przyjęły przecież wiele dokumentów regulujących współpracę.

Co bardziej światłe samorządy już od połowy lat dziewięćdziesiątych postanowiły opisać swoje relacje z organizacjami w takiej właśnie formie. Pierwszy „Program współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi” przyjęto w Gdyni. Stał się on wzorcem dla wielu innych gmin. Program określał ogólne zasady współpracy obowiązujące w danym samorządzie oraz szczegółowe jej aspekty: wsparcie finansowe (w tym np. tryb postępowania o przydzielenie dotacji i formularz wniosku grantowego) i pozafinansowe samorządu. Wprowadzał też nowatorskie rozwiązania: np. zespoły złożone z przedstawicieli samorządu i organizacji, w których kompetencji leżała ocena wniosków składanych przez organizacje o środki z budżetu miasta. Pojawił się także łącznik władz samorządowych z organizacjami:

pełnomocnik prezydenta ds. organizacji pozarządowych. Wprowadzenie programów porządkowało i utrwalało dobre praktyki współpracy w gminach, którym teraz jest o wiele łatwiej wypracować system współpracy.

3. Podstawy prawne tworzenia systemu współpracy

Obecnie podstawowym aktem prawnym regulującym współpracę samorządów z organizacjami pozarządowymi jest Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Ustawa nakłada na samorządy terytorialne trzech szczebli (gminy, powiaty i województwa) obowiązek uchwalania rocznych programów współpracy, nie precyzuje jednak, co taki program powinien zawierać, ani jak go tworzyć. Zapis ustawowy brzmi lakonicznie: „Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego uchwała roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi”, daje jednak znakomitą podstawę do budowania systemu współpracy, którego roczny program jest elementem.

Nieco światła na proces tworzenia rocznego programu współpracy rzucił dokument Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej pod nazwą: „Zarys ramowego programu współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Metodologia i zalecenia”.

Warto przytoczyć fragment:

Pięć podstawowych zasad dotyczących tworzenia programów współpracy administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi:

- *Program współpracy dotyczy organizacji pozarządowych w ogóle, a nie wyłącznie organizacji pożytku publicznego.*
- *Program współpracy ma charakter obligatoryjny.*
- *Formalnie program współpracy ma charakter roczny ale powinien być tworzony z perspektywą współpracy wieloletniej.*
- *Sam proces budowania programu współpracy powinien być efektem współpracy dwóch podmiotów: właściwej jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych działających na jej obszarze.*
- *Program współpracy dotyczyć powinien różnorodnych form współpracy a nie jedynie zlecenia zadań.*

Bardzo dobrze się stało, że ustawodawca zobowiązał samorządy do tworzenia programów współpracy, minusem jest jednak to, że nie doprecyzował tego pomysłu poprzez określenie minimum jego zawartości i nie wkomponował tym samym w system pracy samorządu.

W kontekście prawa lokalnego dotyczącego sektora pozarządowego pojawia się ważna kwestia strategii rozwoju gminy, powiatu czy regionu. W strategiach tych zwykle opisana jest rola i zadania organizacji pozarządowych. Do tej pory zapisy te traktowane były zwykle po macoszemu (czasami wcale ich nie było), teraz, w kontekście Narodowego Planu Rozwoju, gdzie organizacje pozarządowe zostały właściwie ulokowane, również samorządy – często już pod presją sektora pozarządowego – decydują się na solidne wprowadzenie organizacji w strategię.

W interesie samorządów – i dalej: społeczności lokalnej – leży, aby przy najbliższej aktualizacji strategii w miarę precyzyjnie określić rolę i zadania organizacji obywatelskich w zakresie rozwoju społecznego. Należy określić tę rolę zwłaszcza w kontekście funduszy strukturalnych, bowiem to z nich organizacje będą mogły pozyskiwać środki na realizację zadań.

Oczywiście zapisy strategii powinny być spójne z pozostałymi aktami prawa lokalnego samorządu. W samorządach istnieją branżowe (niektóre obligatoryjne) programy społeczne, w których przewidziana jest rola organizacji pozarządowych: np. strategia rozwiązywania problemów społecznych, program łagodzenia bezrobocia, program „antyalkoholowy” i in. Programy te winny nawiązywać do strategii oraz dokumentów określających współpracę samorządu z organizacjami.

4. Metoda wypracowania systemu

We wszystkich stadiach tworzenia systemu współpracy (strategia rozwoju samorządu oraz programy społeczne, zasady współpracy i roczny program współpracy) samorząd winien ściśle współpracować z organizacjami pozarządowymi. W jaki sposób spełnić ten postulat?

Otóż w najmniejszych samorządach – gminach wiejskich, gdzie organizacje można policzyć na palcach jednej ręki, należy je każdorazowo zapraszać na spotkania robocze, podczas których wypracowywane są dokumenty dotyczące współpracy. Taka sytuacja zawsze byłaby pożądana, ale przy większych samorządach jest to niemożliwe – organizacji jest zbyt dużo.

Jeżeli sektor wyłonił swoją reprezentację – sprawa jest uproszczona, należy pracować z tą reprezentacją (o czym później), a jeżeli jej nie ma?

Sieć SPLOT wypracowała i sprawdziła ścieżkę postępowania. Na początek należy zwołać konferencję plenarną organizacji pozarządowych, na którą należy zaprosić wszystkie organizacje, a także „z klucza” urzędników i radnych. Współorganizację takiej konferencji samorząd powinien zaproponować znanej i sprawdzonej organizacji, która cieszy się prestiżem w sektorze pozarządowym. Podczas spotkania należy przeprowadzić warsztaty, które określą wzajemne oczekiwania i potrzeby (np. poprzez analizę SWOT). Warsztaty powinny odbyć się w grupach po kilkanaście osób. Byłoby najlepiej, gdyby przeprowadzili je wyspecjalizowani trenerzy (takie usługi świadczą ośrodki Sieci SPLOT w całym kraju). Efekty warsztatów należy następnie przedstawić na forum, jako podstawę do opracowywania dokumentów.

Na koniec spotkania należy wyłonić grupę roboczą złożoną z najbardziej aktywnych i odpowiedzialnych liderów organizacji i przedstawicieli samorządu. Ta grupa w trakcie kilku spotkań wypracuje dokumenty i przedstawi je do zaopiniowania i organizacjom i samorządowi (najlepiej na kolejnej konferencji). Ostatecznym efektem będzie przyjęcie przez samorząd zasad współpracy i rocznego programu współpracy w formie uchwały.

Jednak – jak już wspomniano na początku – niezbędnym elementem systemu współpracy jest istnienie **reprezentacji** sektora pozarządowego. Jeżeli takowej nie ma, podjęcie prac nad systemem współpracy jest znakomitą okazją dla sektora pozarządowego, aby swoją reprezentację powołać. Oczywiście w ten proces samorząd nie może się wtrącać, bowiem jest to suwerenna decyzja sektora pozarządowego (choć znane są przypadki tworzenia „reprezentacji” przez starostów), jedynie w razie konkretnej prośby organizacji, np. o udostępnienie sali na spotkanie – należy pomóc. Warto zaprosić na takie spotkanie obserwatora burmistrza/starosty/marszałka, aby jawność i rzetelność procesu tworzenia reprezentacji, mogła być potwierdzona również przez reprezentanta lokalnego samorządu.

5. Reprezentacje sektora pozarządowego

W Polsce trwa proces wyłaniania reprezentacji sektora pozarządowego. Pojawiają się reprezentacje branżowe (np. organizacji socjalnych) oraz związane z działaniem administracyjnym (np. reprezentacja organizacji z powiatu czy gminy).

W województwie warmińsko-mazurskim istnieje już kilkanaście reprezentacji sektora pozarządowego na poziomie powiatu i kilka gminnych. Powołana została również reprezentacja wojewódzka, w skład której wchodzi reprezentacje powiatowe, federacje, organizacje i porozumienia/sieci o zasięgu wojewódzkim.

Proces tworzenia reprezentacji powiatowych wyglądał podobnie:

1. Początkiem procesu było zorganizowanie **konferencji plenarnej** dla organizacji pozarządowych z powiatu (często we współpracy ze starostwem). Organizatorem spotkania była zwykle wiodąca, poważana organizacja z powiatu (często organizacja partnerska Sieci Wspierania Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego HEROLD). Na konferencję starano się zaprosić wszystkie organizacje pozarządowe. Jako, że z reguły nie ma kompletnych baz adresowych, należało zadbać o inne formy dotarcia do organizacji: oprócz wysyłki pocztą, zamieszczano informacje w prasie lokalnej, telewizji kablowej, wysyłano zaproszenia do gmin z prośbą o powiadomienie organizacji w gminie itd. Ponadto w tekście samego zaproszenia znajdowała się prośba do adresatów, aby w imieniu organizatorów powiadamiali organizacje, które nie otrzymały zaproszenia pocztą. Zaproszenie zawierało cel konferencji: dyskusję/warsztaty dotyczące potrzeby powołania reprezentacji, powołanie grupy roboczej do opracowania projektu regulaminu reprezentacji, dodatkowo zamieszczano punkt dotyczący np. nowych programów grantowych, co zwykle zwiększa atrakcyjność spotkania, a co za tym idzie – frekwencję. Podczas konferencji następowała dyskusja na temat potrzeby powołania reprezentacji, jej formy i zadań (choć z reguły pojawiała się ogólna akceptacja, to pomagała obecność praktyka, który przedstawiał działanie już istniejącej reprezentacji). Wnioski z dyskusji były spisywane, a na koniec padało sakramentalne pytanie: czy stworzymy reprezentację? Odpowiedź zebranych była pozytywna, wobec czego najbardziej aktywni liderzy organizacji powoływani byli przez konferencję do grupy roboczej, która następnie przejmowała dalsze działania.
2. Praca **grupy roboczej** polegała na zorganizowaniu kilku spotkań, podczas których – posiłkując się wnioskami wypracowanymi przez konferencję – opracowywała projekt regulaminu reprezentacji, jej nazwę, zasady obsługi itp. Po zakończeniu kilkumiesięcznej z reguły pracy, Grupa organizowała konferencję wyborczą, na którą po raz kolejny zapraszała wszystkie organizacje z powiatu. Do zaproszenia dołączano projekt regulaminu oraz zasady przeprowadzenia wyborów.

3. Konferencja wyborcza jest zawsze dość delikatnym momentem, ponieważ po raz pierwszy organizacje wyłaniają w sposób demokratyczny swoją reprezentację. Pojawiają się emocje, ambicje i – jeżeli wcześniej nie ustalili się jasnych zasad – pretensje. Dlatego niezwykle ważne jest, aby zapewnić jak największą przejrzystość działań i zaprosić na konferencję wszystkie organizacje. Z reguły część organizacji nie przyjdzie, ale nie będzie mogła zarzucić organizatorom, że nie wiedziały czemu poświęcona będzie konferencja – to, że nie uczestniczą w wyborze reprezentacji staje się ich świadomym wyborem. Ważny jest dobór dnia i godziny konferencji. Powinna być to albo sobota (najlepiej jesienna lub wczesnowiosenna), albo popołudnie w środku tygodnia. Na konferencję należy przygotować „mandaty wyborcze” dla każdej organizacji, zgodnie z zasadą: jedna organizacja – jeden mandat. Warto też poprosić doświadczoną osobę do sprawnego poprowadzenia spotkania. Z doświadczeń wynika, że podczas konferencji najpierw należy przedyskutować (czasami odczytać) projekt regulaminu reprezentacji, nanieść ewentualne poprawki (choć ze względów proceduralnych ryzykowne jest dokonywanie istotnych zmian, w razie potrzeby można to zadanie przenieść na wyłonioną reprezentację, aby ta przygotowała kompleksowe zmiany na kolejną konferencję). Z reguły takich poprawek bywało niewiele – zebrani szanują pracę grupy roboczej. Czasami poprawki dotyczą tylko liczebności reprezentacji. Konferencja przyjmuje Regulamin, a następnie powoływana jest komisja skrutacyjna oraz dokonywane wybory członków reprezentacji (wybory personalne z zasady powinny być tajne). W wyborach mogą brać udział przedstawiciele organizacji dysponujący mandatem wyborczym (praktycznie w konferencji może wziąć udział kilku przedstawicieli jednej organizacji, ale tylko jeden z nich dysponuje mandatem wyborczym). Kandydaci na członków reprezentacji muszą posiadać uchwałę swojego zarządu o rekomendowaniu ich kandydatury do wyborów, a głosujący poświadczanie, że w tej sprawie reprezentują swoją organizację, a nie tylko siebie. (O potrzebie dysponowania taką uchwałą należy poinformować w zaproszeniu). Po wyborach niezwłocznie odczytywany jest protokół komisji skrutacyjnej. Konferencja kończy się przyjęciem wniosków i zadań do pracy reprezentacji.

Wyłonione w ten sposób reprezentacje – zwane z reguły Radami (np. Rada Organizacji Pozarządowych Powiatu Ostródzkiego) – są porozumieniami organizacji nie posiadającymi osobowości prawnej (tzn. nie są zarejestrowane sądownie).

STRUKTURA I ZADANIA REPREZENTACJI

Najważniejszą władzą uchwałodawczą sektora pozarządowego w powiecie jest zebranie plenarne (Konferencja, Forum) ogółu organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu. Z Regulaminu Rady Powiatu Piskiego: *Konferencja Organizacji Pozarządowych Powiatu Piskiego (zwana dalej Konferencją) jest władzą uchwałodawczą organizacji pozarządowych powiatu piskiego, których delegaci biorą udział w zebraniu plenarnym.*

Jak wspomniano wyżej, nie wszystkie zaproszone organizacje decydują się na uczestniczenie w spotkaniu, jest to ich mniej lub bardziej świadomy wybór. Można oszacować, że w tym procesie samoorganizacji bierze udział od 40 do 70 % organizacji w powiatach.

Kompetencje Konferencji określone w Regulaminie Rady Powiatu Iławskiego:

Konferencja co roku określa priorytetowe zadania do realizacji dla Rady.

Rada raz do roku przedstawia sprawozdanie ze swojej działalności na dorocznej Konferencji organizacji pozarządowych powiatu iławskiego.

Zatem Konferencja dokonuje wyboru członków Rady, co roku określa dla niej zadania, a następnie rozlicza z ich realizacji.

Rady są organem wykonawczym Konferencji. Liczą od 7 (w jednym przypadku) do 9–11 (najczęściej) osób. W Gdańsku i Elblągu jest pozarządowych radnych 13, a w Olsztynie aż 25 (stąd zaistniała potrzeba wyłonienia pięcioosobowego prezydium).

Z członków Rady wybierany jest przewodniczący (bądź koordynator), czasami też wiceprzewodniczący oraz z reguły sekretarz.

Regulamin Rady Organizacji Pozarządowych Powiatu Szczycieńskiego określa zadania Rady w sposób następujący:

1. *Reprezentowanie sektora pozarządowego powiatu szczycieńskiego wobec władz miejskich, powiatowych i wojewódzkich oraz innych partnerów społecznych.*
2. *Współpraca z administracją publiczną oraz innymi partnerami życia społecznego miasta Szczytna, powiatu szczycieńskiego, województwa oraz kraju.*
3. *Opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących sektora pozarządowego.*
4. *Współtworzenie i monitorowanie programów współpracy samorządów lokalnych powiatu szczycieńskiego i województwa warmińsko-mazurskiego z organizacjami pozarządowymi.*
5. *Uczestnictwo wytypowanego członka Rady w pracach reprezentacji sektora pozarządowego w wymiarze ponadpowiatowym.*

6. *Wypracowywanie stanowisk odnośnie zagadnień dotyczących sektora pozarządowego w gminach, powiecie, województwie i kraju.*
7. *Podejmowanie działań na rzecz integracji sektora pozarządowego (m.in. organizacja corocznej Konferencji plenarnej organizacji pozarządowych powiatu szczytyńskiego, inicjowanie spotkań branżowych i tematycznych organizacji pozarządowych).*
8. *Podejmowanie publicznej dyskusji nad zagadnieniami społeczeństwa obywatelskiego.*
9. *Wspieranie działań konkretnych organizacji pozarządowych oraz grup organizacji poprzez m. in. udzielanie rekomendacji organizacjom pozarządowym.*
10. *Promowanie Karty Zasad Działania Organizacji Pozarządowych.*

Radę reprezentuje na zewnątrz przewodniczący lub wskazany przez Radę członek. Zadaniem przewodniczącego jest organizowanie pracy Rady, natomiast sekretarza jej dokumentowanie.

Kadencja Rady trwa zwykle jeden rok (czasami 2 lub 3), z możliwością rocznego przedłużenia kadencji przez Konferencję, ale nie dłużej niż do 3 lat.

Mandat członka Rady wygasa z upływem kadencji, w przypadku zrzeczenia się mandatu lub w przypadku wycofania rekomendacji przez desygnującą organizację. W tych dwóch ostatnich przypadkach na opuszczone miejsce wchodzi osoba z kolejną najwyższą liczbą głosów uzyskaną podczas wyborów na Konferencji. Czasami stosuje się wybory uzupełniające.

Działalność Rady jest apolityczna, co niekiedy jest zaznaczone w Regulaminie (Ostróda).

W myśl Regulaminu obsługą administracyjną Rady zajmuje się organizacja przewodniczącego lub jednego z członków Rady. Z reguły organizacje te mogą dokonywać wysyłki zaproszeń przez starostwo powiatowe, skorzystać z ksero, czy też z sal konferencyjnych na organizowanie spotkań Rady. Często są samodzielnie finansowo (zwłaszcza, że obsługa Rady nie jest zbyt kosztowna i zamyka się – w zależności od intensywności pracy – w kwocie ok. 500–1000 zł w roku), co wydaje się najlepszym rozwiązaniem. Z drugiej strony organizacje oczekują wsparcia działań reprezentacji przez samorządy, traktując to jako spełnianie ich zadań wobec sektora pozarządowego. Samorządy – zwłaszcza te powiatowe – z reguły przychylnie traktują nowego partnera.

W niektórych powiatach sektor pozarządowy tworzy swoje reprezentacje również na poziomie gminnym. Są to z reguły większe gminy miejskie lub wię-

sko-miejskie. Przedstawiciele reprezentacji gminnych mają zapewnione miejsce w reprezentacji powiatowej.

Jeden z powiatów (olsztyński), na terenie którego znajduje się kilka większych miejscowości, zbudował reprezentację powiatową tylko poprzez przedstawicieli gmin wchodzących w skład powiatu. Jest to długotrwały proces, ale też bardzo pozytywnie wpływający na konsolidację i współpracę organizacji w obrębie gminy.

Rady gminne powoływane są w podobny sposób, jak opisany powyżej.

PRACA REPREZENTACJI

Rada spotyka się w stałym terminie, co najmniej raz na kwartał, a z reguły co miesiąc. Termin ten bywa wcześniej ustalony i upubliczniony, aby zainteresowane organizacje spoza Rady mogły wziąć w spotkaniu udział (spotkania z reguły są otwarte dla organizacji).

Ze spotkań Rady sporządzany jest protokół, który następnie jest przesyłany pocztą elektroniczną do organizacji pozarządowych lub umieszczany na stronie internetowej. Niestety trzeba stwierdzić, że większość protokołów nie dociera do ogółu organizacji. Istnieje możliwość zamieszczania informacji z posiedzeń Rady na serwisach regionalnych www.ngo.pl prowadzonych przez ośrodki Sieci SPLOT.

Rada wyraża opinie i przyjmuje stanowiska za zgodą wszystkich obecnych na zebraniu członków w obecności co najmniej połowy swojego składu, jednak w przypadku braku jednomyślności może przegłosować sporną kwestię zwykłą większością głosów. Widać tu dbałość o konsensus, ale też przy różnicy zdań czy interesów, niezbędne jest przegłosowanie decyzji.

W praktyce praca członków Rady polega na spotkaniach, analizie dokumentów, opiniowaniu prawa lokalnego i regionalnego, pracy w zespołach zadaniowych, organizowaniu spotkań, szkoleń i konferencji. Ważne jest, aby członkowie Rady dysponowali swoim czasem na tę pracę, orientowali się w prawodawstwie dotyczącym organizacji pozarządowych i samorządu, aby myśleli kategoriami dobra wspólnego.

PROBLEMY W PRACY REPREZENTACJI

Mimo iż proces powołania reprezentacji jest dość złożony, to jednak prawdziwe trudności zaczynają się z chwilą ukonstytuowania Rady.

Zauważalna jest wśród liderów organizacji tworzących Radę trudność w oderwaniu się od problemów swojej własnej organizacji i przestawieniu się na myślenie w kategorii dobra wspólnego środowiska organizacji, na rzecz których zobowiązali się pracować. Spojrzenia na sektor „z lotu ptaka” wymaga wysiłku.

Innym problemem jest wchodzenie do reprezentacji osób, które zamierzają ewidentnie załatwić interes swojej organizacji lub swój własny, a poprzez pracę w Radzie liczą na lepszy dostęp do władz samorządowych. Taka postawa szybko bywa rozszyfrowana i powoduje sporo animozji, spowalniając prace Rady.

Niektóre organizacje (czy raczej osoby) poprzez wejście do reprezentacji legitymizują swoje nie zawsze przejrzyste działania. Niestety przedstawiciele organizacji wybierając swoich przedstawicieli, jeszcze nie zwracają dostatecznej uwagi na ten aspekt. Wybory dość często są przypadkowe, co należy złożyć na karb słabej integracji środowiska organizacji. Pojawił się przypadek wyeliminowania takiej organizacji z Rady (Elbląg), co dobrze wróży na przyszłość. Podstawą do takich działań może być Karta Zasad Działania Organizacji Pozarządowych, która jest przyjmowana przez wszystkie Rady, i na zapisy której można się powoływać w trudnych sytuacjach.

Czasami bywa, że przewodniczący Rady jest osobą tak zajętą pracą zawodową, iż nie ma czasu na systematyczne prowadzenie prac reprezentacji. Jeżeli to nie spotka się z reakcją członków Rady, działania reprezentacji są minimalne i mogą prowadzić do przeświadczenia wśród organizacji, że Rada jest niepotrzebna.

Widoczne bywa zniechęcenie pracą w Radzie wśród jej członków. Praca Rady ma charakter statyczny, natomiast organizacje z reguły są zadaniowe i lubią szybko widzieć efekty swojej pracy. Taka postawa powoduje absencję, wytracenie dynamiki pracy i ogólne rozczarowanie.

Zauważalna jest postawa klientelistyczna wobec samorządu, planowanie działań Rady przez pryzmat: „a co na to wójt, burmistrz, starosta?”. Widoczne jest to zwłaszcza u przedstawicieli organizacji dotowanych przez samorząd. Nie ułatwia to wypracowania postawy partnerskiej i powoduje ograniczenie zakresu pracy Rady do poprawnych relacji z samorządem, z pominięciem innych partnerów społecznych.

Niebezpieczeństwem bywa wykorzystanie Rady do działań politycznych (agitacja na rzecz jednej partii, komitetu wyborczego, osoby, legitymizacja władzy) lub do działań opozycyjnych wobec aktualnej władzy samorządowej (organizacje opozycyjne aktywizują się i często mogą chcieć liderować Radzie). Dobrym sygna-

łem jest sytuacja, że członek jednej z Rad zrezygnował z członkostwa w niej, ponieważ objął funkcję partyjną.

Innym problemem dla członków Rady, którzy muszą dotrzeć na spotkanie do stolicy powiatu, jest koszt dojazdu, który muszą pokryć z reguły z własnej kieszeni. Ta sytuacja powoduje, że w reprezentacji powiatowej pracują najczęściej osoby ze stolicy powiatu, pozostałe gminy nie są reprezentowane.

Swego rodzaju antidotum na niektóre opisane powyżej słabości lokalnych reprezentacji i poszerzenie perspektywy jej działania, może stać się uruchomienie procesu planowania strategicznego, wspieranego przez dobrze przygotowanych facylitatorów. Daje to szansę na określenie perspektywy długofalowego działania i choć częściowe uwolnienie się od „terroru bieżączki”, która często zastępuje prawdziwe problemy. Planowanie takie rozpoczęła np. Gdańska Rada Organizacji Pozarządowych (GROP), w misji określając jak jej członkowie rozumieją swoją rolę w powołanej reprezentacji:

„Gdańska Rada Organizacji Pozarządowych działa na rzecz dobra wspólnego mieszkańców naszego miasta. Konsekwentnie buduje odpowiedzialną społeczność lokalną, opartą na zasadach partnerstwa i sprawiedliwości, której podstawę stanowią aktywni, zorganizowani obywatele. Rada inicjuje nowe rozwiązania prawne oraz wspiera i integruje gdańskie organizacje pozarządowe.”

6. Zawartość zasad współpracy

W Elblągu zasady współpracy tworzone były przez ok. pół roku przez Zespół Koordynacyjny powołany przez prezydenta miasta (4 osoby z samorządu, 4 z Rady Elbląskich Organizacji Pozarządowych) oraz kilkanaście osób ze strony samorządu i organizacji.

Zadaniem Zespołu było wypracowanie i opisanie przyjaznego i zrozumiałego dla organizacji i urzędników systemu współpracy, umożliwiającego pełne włączenie się organizacji w krwioobieg działań samorządu w sferze pożytku publicznego, i z drugiej strony – wykorzystanie przez miasto zasobów, jakimi dysponują organizacje pozarządowe.

Praca polegała na kilkunastu spotkaniach członków Zespołu podczas których zapoznawano się z istniejącymi rozwiązaniami prawnymi dotyczącymi organizacji (strategia rozwoju, programy, ustawy itd.) i redagowano bądź omawiano kolejne wersje dokumentów. Następnie odbył się cykl spotkań konsultacyjnych

z naczelnikami wydziałów i skarbnikiem miejskim. Projekty były też konsultowane z reprezentacją elbląskich organizacji pozarządowych.

Zespół uznał, że zasady współpracy powinny być pisane językiem zrozumiałym, tak, aby każdy członek organizacji, z reguły nie znający się na samorządzie – mógł zrozumieć opisany system.

Grunt pod wprowadzenie opisywanego systemu współpracy przygotowywany był od kilku lat. Już w 1997 roku Rada Miejska Elbląga przyjęła uchwałę w sprawie zasad współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi. Zasady te były swego czasu we współpracy z organizacjami nowelizowane, co było dobrym poligonem doświadczalnym.

Sektor pozarządowy również był solidnie przygotowany – od 1999 roku działa Rada Elbląskich Organizacji Pozarządowych, która jest realnym partnerem dla samorządu, i która wiele wniosła w kreowanie partnerskich metod współpracy z samorządem. Warto podkreślić, że w tych relacjach ważna jest osoba kontaktowa ze strony samorządu – pełnomocnik prezydenta ds. organizacji pozarządowych.

Zespół przygotował dwa projekty uchwał: „Zasady współpracy samorządowych władz Elbląga z organizacjami pozarządowymi” oraz „Roczny program współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi na rok 2005”. Niestety ostatecznie Zasady współpracy weszły w życie na początku 2005 roku zarządzeniem prezydenta Elbląga, a nie uchwałą Rady Miejskiej (podobny dokument przyjęty został przez Radę Miejską Olsztyna). Wprowadzenie zasad współpracy zarządzeniem jest wyjściem w sytuacji, gdy Regionalna Izba Obrachunkowa podważa uchwałę organu stanowiącego, jednak docelowo dokument powinien być uchwalony właśnie przez Radę, co nadaje mu bardziej stabilny wymiar.

MAPA DOKUMENTU

I. Wstęp

II. Podstawy współpracy

III. Zasady regulujące współpracę

IV. Cele współpracy

V. Realizatorzy współpracy

a. ze strony samorządowych władz Elbląga

1. Rada Miejska i jej komisje
2. Prezydent Miasta Elbląga

- 2.1. Pełnomocnik Prezydenta Elbląga ds. Organizacji Pozarządowych
 - 2.2. Zespół Koordynacyjny ds. współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi
 - 2.3. Wydziały Urzędu Miejskiego i inne jednostki organizacyjne podległe Prezydentowi Miasta
 - 2.4. Powiatowa Rada ds. Osób Niepełnosprawnych
- b. ze strony organizacji pozarządowych
1. Organizacje działające w sferze pożytku publicznego
 2. Rada Elbląskich Organizacji Pozarządowych (REOP)

VI. Przedmiot współpracy

VII. Formy współpracy

- a. Współpraca finansowa
1. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
 2. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej
 3. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
 4. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą „Prawo ochrony środowiska”
 5. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
 6. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym działającym w oparciu o Ustawę o ochronie pożarowej
 7. Pozyskiwanie środków zgodnie z Ustawą „Prawo zamówień publicznych”
- b. pozyskiwanie środków z innych źródeł
1. Rekomendacje projektów
 2. Partnerstwo formalne
 3. Partnerstwo nieformalne
 4. Zaproszenie do partnerstwa
 5. Dofinansowanie wkładu własnego organizacji
- c. współpraca pozafinansowa
1. Współdziałanie w opiniowaniu ofert składanych przez organizacje
 2. Konferencja plenarna elbląskich organizacji pozarządowych

3. Pomoc w nawiązywaniu kontaktów zagranicznych
 4. Udostępnianie lokali i budynków
 5. Centrum Organizacji Pozarządowych
 6. Współpraca z organizacjami w zakresie tworzenia aktów prawa lokalnego
 7. Wymiana informacji
 8. Współpraca w zakresie promocji miasta
 9. Współpraca z przedsiębiorcami prywatnymi
- VIII. Roczny Program współpracy
- XI. Monitoring i ewaluacja zasad współpracy
 - X. Zakończenie
 - XI. Załączniki

WSPÓŁPRACA ROZPOCZYNA SIĘ OD STRATEGII

Mało który samorząd uświadamia sobie, że priorytetem we współpracy z organizacjami winna być realizacja strategii rozwoju gminy czy powiatu. Strategia ta jest dokumentem, w którego tworzenie zazwyczaj (a więc niestety nie zawsze), zaangażowane są również organizacje pozarządowe. Można zatem powiedzieć, że jest to podstawowy dokument wypracowany przez wybrane przez społeczność władze i przez najbardziej aktywnych jej obywateli; dokument, który kierkuje rozwój społeczno-gospodarczy gminy, powiatu czy województwa, a w konsekwencji stanowi o jakości życia mieszkańców. Jakość tych dokumentów jest różna, podejście do ich realizacji też daje do myślenia. A przecież dobrze opracowana i konsekwentnie realizowana strategia jest drogą do dobrobytu. Do tego jest ważnym elementem w pozyskiwaniu środków z funduszy unijnych – jeżeli nie ma tam zapisów, że priorytetem jest np. wybudowanie drogi, to samorząd na drogę nie dostanie europejskich pieniędzy. I dalej – jeżeli nie uwzględnione są niektóre problemy społeczne, to organizacje, które tymi problemami się zajmują, mogą się pożegnać z unijnymi grantami. W interesie organizacji jest współtworzenie tego dokumentu i zadbanie o wprowadzenie odpowiednich zapisów. Któż bowiem tak dobrze zna problemy, jak nie właśnie one? Samorządy często twierdzą, że organizacje nie chcą brać udziału w wypracowywaniu takich dokumentów – stwierdzają, że szkoda czasu na kolejny „papier”. Rzeczywiście tak bywa. Ten „papier” jednak bezpośrednio może zaważyć na to, czy pieniądze wpłyną na ich konto czy nie. A to już jest warte zachodu.

W samorządach tworzone są też różnego rodzaju programy społeczne. Wynikają one z niektórych ustaw (np. gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych), ale także zapisów strategii (np. jeżeli istotnym problemem jest narkomania, to tworzy się odrębny program, który ma w konsekwencji problem wyeliminować). Nie miejsce, aby oceniać kondycję tych programów, dość powiedzieć, że operacjonalizują one strategię, czyli bardziej szczegółowo opisują jak ma być realizowana. W tych programach zazwyczaj pojawiają się organizacje pozarządowe, jako realizatorzy niektórych zadań, stąd dokumenty te muszą się stać elementem systemu współpracy i powinny być opisane w zasadach współpracy.

Tak więc realizacja strategii rozwoju jest podstawą (nie jedyną, ale kluczową) praktycznej współpracy samorządu z organizacjami. Jest też punktem odniesienia do tworzenia „zasad współpracy”, które są elementem wykonawczym tej strategii, czyli opisują jak tą strategię samorząd wspólnie z organizacjami winien realizować.

Fragment strategii rozwoju miasta Elbląga dotyczący sektora pozarządowego wygląda następująco:

Podcel 7.7. Istnieje dobrze zorganizowany, przyjazny system organizacji pozarządowych

Działania:

- *dobrze zorganizowana aktywność obywatelska*
- *angażowanie w życie społeczne miasta*
- *pomoc i zachęta do współpracy pomiędzy samymi organizacjami (...)*
- *współpraca z administracją publiczną i biznesem*

Brzmi to bardzo lakonicznie (swego czasu organizacje zaproponowały rozbudowanie zapisu, ale wniosek nie został uwzględniony), ale stanowi punkt odniesienia do zapisów w zasadach współpracy.

Główny cel współpracy samorządu z organizacjami zawarty w zasadach współpracy nawiązuje bezpośrednio do celu strategii miasta: *Perspektywicznym celem współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi – zbieżnym ze Strategią rozwoju miasta – jest poprawa jakości życia i pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców Elbląga.*

Cele szczegółowe zostały wypracowane przez Zespół:

Cele szczegółowe:

1. *tworzenie warunków do wzmocnienia istniejących organizacji pozarządowych, powstawania nowych organizacji i inicjatyw obywatelskich, oraz rozwoju wolontariatu,*

2. *wzmocnienie współpracy partnerów lokalnej polityki społecznej: organizacji, administracji i jej jednostek, biznesu,*
3. *zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań własnych miasta.*

Cele te będą realizowane w ramach Rocznych programów współpracy.

Jak długo powinny obowiązywać zasady współpracy? Można założyć, iż obejmują okres realizacji strategii (w przypadku Elbląga – do 2015 roku), choć to może być iluzoryczne, ponieważ w międzyczasie mogą się pojawić nowe władze i nowe koncepcje, poza tym stabilność polskiego prawa pozostawia dużo do życzenia. Inną opcją jest kadencja samorządu.

Co zrobić, jeżeli w strategii rozwoju nie ma ani słowa o organizacjach pozarządowych? Jak w tej sytuacji „zaczepić” zasady współpracy o strategię? Otóż należy dokonać analizy SWOT (tj. zidentyfikować silne i słabe strony współpracy, szanse i zagrożenia zewnętrzne), na jej podstawie określić cel strategiczny współpracy i cele szczegółowe. No i trzeba pamiętać, żeby przy najbliższej aktualizacji strategii nie zapomnieć o obszarze organizacji obywatelskich...

SZEŚĆ DŻENTELMEŃSKICH ZASAD

Współpraca samorządu z organizacjami winna opierać się na zasadach określonych w Ustawie o działalności pożytku publicznego: pomocniczości, suwerenności, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności. W elbląskim dokumencie zasady te zostały krótko opisane w schemacie: co samorząd przez to rozumie, do czego się zobowiązuje, czego oczekuje od organizacji pozarządowych. Te zapisy, choć ideowe, a zatem „miękkie”, są ważne, bowiem stanowią swoiste „dżentelmeńskie porozumienie” dotyczące jakości współpracy. Jeżeli któraś strona nie dotrzyma słowa, druga może jej to wytknąć posługując się tymi zapisami. A we współpracy słowność jest w cenie.

Warto zapoznać się z tymi zasadami:

Zasada pomocniczości: *samorząd Elbląga uznaje prawo samoorganizujących się obywateli do samodzielnego określania i rozwiązywania problemów społeczności, także należących do sfery zadań publicznych. Samorząd stosuje zasadę względnego pierwszeństwa organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych, wspierając je w wypełnianiu tych zadań, które są gotowe realizować. [To ważne stwierdzenie, dające pierwszeństwo organizacjom przy reali-*

zacji zadań publicznych]. *W ten sposób wprowadza w życie idee subsydiarności, która zakłada że wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, kompetencje i zdolność do działania powinny zostać przypisane w pierwszej kolejności obywatelom i ich organizacjom.*

Szczególną troską samorząd będzie otaczał organizacje seniorskie i kombatanckie oraz organizacje nowo powstałe.

Samorząd oczekuje od organizacji samodzielnego wzmocnienia swoich zasobów kadrowych, materialnych i finansowych. Budżet miasta nie powinien stanowić jedyne źródła finansowania organizacji. Organizacje winny w jak najpełniejszym stopniu wykorzystywać możliwości pozyskiwania środków pozabudżetowych z funduszy europejskich oraz innych organizacji i instytucji grantodawczych.

Zasada suwerenności stron: *samorząd respektuje niezależność i podmiotowość organizacji pozarządowych. Samorząd akceptuje również kontrolną rolę organizacji obywatelskich, mając świadomość dysponowania przez siebie środkami publicznymi.*

Samorząd oczekuje od organizacji poszanowania swojej autonomii i gotowości do rozważenia propozycji przez niego składanych.

Zasada partnerstwa: *samorząd traktuje organizacje pozarządowe jako równoprawnych partnerów w definiowaniu problemów społecznych, określaniu sposobów ich rozwiązywania oraz realizacji zadań publicznych.*

Samorząd oczekuje od organizacji aktywnego uczestniczenia w pracach grup zadaniowych, organizowanych przez samorząd spotkaniach tematycznych, przekazywania informacji, udziału w innych wydarzeniach organizowanych przez samorząd itp.

Zasada efektywności: *samorząd będzie dokonywał wyboru najbardziej efektywnego sposobu realizacji zadań publicznych proponowanych do realizacji przez organizacje pozarządowe.*

Samorząd oczekuje od organizacji sporządzania właściwej dokumentacji projektowej, rzetelnej realizacji powierzonych zadań, wywiązywania się z obowiązków merytorycznych, finansowych i sprawozdawczych.

Zasada uczciwej konkurencji: *samorząd będzie równorzędnie traktował podmioty konkurujące o realizację zadań publicznych: organizacje pozarządowe i jednostki samorządowe. Samorząd będzie ogłaszał w tym samym czasie, takie same założenia określające zadanie oraz będzie stosował takie same kryteria oceny zgłoszonych ofert konkurujących podmiotów.*

Podmioty publiczne i pozarządowe konkurujące ze sobą o realizację zadań publicznych winny w sposób uczciwy przedstawiać swoje zasoby, metody, warunki i kalkulacje stosowane przy planowanej realizacji tych zadań.

W składanych przez organizacje pozarządowe ofertach realizacji zadania publicznego, samorząd oczekuje pełnej i rzetelnej informacji.

Zasada jawności: *samorząd będzie udostępniał informacje na temat zamiarów, celów i środków przeznaczonych na realizację zadań publicznych oraz o dotychczas ponoszonych kosztach prowadzenia tych zadań przez administrację. Samorząd będzie dążył do tego, aby wszelkie możliwości współpracy z organizacjami pozarządowymi były powszechnie wiadome i dostępne oraz jasne i zrozumiałe w zakresie stosowanych procedur i kryteriów podejmowania decyzji.*

Samorząd oczekuje od organizacji jawności w działalności statutowej i finansowej wyrażanej przez przekazywanie do Pełnomocnika raportów rocznych z działalności organizacji oraz coroczne aktualizowanie ankiety Banku Informacji o elbląskich organizacjach pozarządowych.

PARTNERZY WSPÓŁPRACY

Kto realizuje współpracę? Zasady współpracy precyzyjnie określają role partnerów: najpierw Rady Miejskiej i prezydenta. Duży ciężar spoczywa na pełnomocniku ds. organizacji pozarządowych, do którego prowadzą wszystkie pozarządowo-samorządowe ścieżki. Jego zadania obejmują kilkanaście punktów. On ogłasza konkursy (w porozumieniu z wydziałami), przyjmuje oferty, kieruje do wydziałów wszelkie sprawy związane z organizacjami, jest przewodniczącym Zespołu Koordynacyjnego. Porządkuje to w sposób zasadniczy relacje samorządu z dziesiątkami organizacji – wszystko przechodzi przez jedno biuro i wszystkie informacje do niego docierają.

Z pełnomocnikiem ściśle współpracują poszczególne wydziały Urzędu Miejskiego: przygotowują konkursy ofert, umowy z organizacjami itp. Wydział Skarbnika natomiast pełni dla wszystkich projektów funkcję kontrolną pod względem finansowym.

W praktyce współpracy bywa różnie. Część informacji idzie „bokiem”, omijając biuro pełnomocnika. Część spraw toczy się swoim utartym od lat trybem, nieczułym na nowe rozwiązania. Powoduje to nieporozumienia i czasami konflikty – np. reprezentacja organizacji nie otrzymała do zaopiniowania projektu uchwały dotyczącej organizacji pozarządowych.

Styk samorząd-organizacje wypełnia Zespół Koordynacyjny, który jest ważnym ciałem opiniodawczym i doradczym. Wszystkie istotne decyzje samorządu dotyczące organizacji muszą być przez niego zaopiniowane. Tu powinna spływać pełna informacja o wszelkich udzielonych organizacjom dotacjach czy zleconych usługach. Zespół powinien wiedzieć o każdej złotówce przekazanej organizacjom z pieniędzy publicznych; jego ważną rolą jest również nadzór społeczny nad miejskim budżetem w zakresie co najmniej finansowania organizacji pozarządowych, i przez to przeciwdziałanie ewentualnym nadużyciom czy marnotrawstwu.

Zespół powoływany jest zarządzeniem prezydenta, działa na podstawie regulaminu stanowiącego załącznik do zasad współpracy. Składa się z 9 członków. Czterech wskazuje Rada Elbląskich Organizacji Pozarządowych, resztę – prezydent miasta. Z jego składu – co jest ciekawym rozwiązaniem – powoływane są poszczególne Komisje Oceniające do rozstrzygnięcia kolejnych konkursów ofert ogłaszanych przez samorząd. Zespół obsługiwany jest przez urząd. Z praktyki wynika, że pełnomocnicy raczej nie powinni być członkami zespołu, a jedynie jego sekretarzami.

Po stronie organizacji partnerem we współpracy są poszczególne organizacje, podmioty kościelne działające w sferze pożytku publicznego oraz grupy nie posiadające osobowości prawnej. Oznacza to, że samorząd współpracuje nie tylko z organizacjami posiadającymi status organizacji pożytku publicznego, ale też z nieposiadającymi tego statusu, lecz pracującymi w obszarach pożytku publicznego opisanych w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Organizacje, które zamierzają współpracować z samorządem muszą wypełnić specjalną ankietę, a później ją aktualizować.

Zorganizowanym partnerem ze strony organizacji jest Rada Elbląskich Organizacji Pozarządowych, trzynastoosobowa reprezentacja elbląskiego sektora pozarządowego. Deleguje swoich członków do Zespołu i Komisji Oceniających, konsultuje projekty uchwał, współorganizuje doroczną konferencję plenarną organizacji pozarządowych.

PRZEDMIOT WSPÓŁPRACY

Przedmiot współpracy, a więc to, czego współpraca dotyczy (np. bezrobocie, ubóstwo, przeciwdziałanie chorobom itd.) nie może wyjść poza zakres zadań własnych samorządu, określonych w odpowiedniej ustawie, musi się zawierać w dwudziestu pięciu sferach pożytku publicznego, określonych w Ustawie o działalności pożytku publicznego, powinien koncentrować się na realizacji strategii i wynikających z niej programów samorządowych (których np. w Elblągu jest obecnie dziewięć).

FORMY WSPÓŁPRACY FINANSOWEJ

Kwestia finansów to najbardziej obszerny fragment „Zasad współpracy”. Okazuje się, że procedura powierzania i dofinansowania zadań określona w Ustawie o działalności pożytku publicznego nie jest jedynym trybem, w ramach jakiego organizacje mogą pozyskać środki finansowe z budżetu miasta na swoją działalność. (W powiecie grodzkim – jaki jest Elbląg – skupiają się zadania zarówno gminy, jak i powiatu, nie wszystkie wymienione tryby będą miały zatem zastosowanie w samodzielnych gminach czy powiatach). Tych trybów opisano aż siedem. Jest to niewątpliwie błąd legislacyjny, powodujący, zamiast oczekiwanego uporządkowania, na jakie liczył sektor pozarządowy, spory bałagan. Zdziwiająca jest to, że tryb finansowania zadań organizacji pozarządowych opisany w nowej Ustawie o pomocy społecznej niemal nie różni się od tego z „pożytku publicznego”. Jest podobny, ale nie tożsamy – dlatego trzeba go było opisać oddzielnie.

Chcąc nie chcąc – dla czytelności i komplementarności zasad współpracy – opisane zostały tryby zgodnie z kolejnymi ustawami: z Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Ustawą o pomocy społecznej, Ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, Ustawą „Prawo ochrony środowiska”, Ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Ustawą o ochronie pożarowej, Ustawą „Prawo zamówień publicznych”, a ostatnio Ustawą o partnerstwie publiczno-prywatnym. Odkrycie takiej ilości ścieżek po samorządowe pieniądze było sporym zaskoczeniem. (Nie wszystkie wymienione tryby będą miały zastosowanie w samodzielnych gminach czy powiatach). Jestem zwolennikiem wymieniać w zasadach współpracy wszystkich trybów, tak, żeby organizacje miały pełną wiedzę, a nie dowiadywały się, że któraś bardziej obrotna pozyskała pieniądze poprzez jakieś tajemnicze dojścia.

OCENA OFERT

Dla uzyskania przejrzystości i zapewnienia obiektywizmu w ocenie ofert składanych przez organizacje, Zespół opracował formularz oceny projektu. Formularz składa się z trzech podstawowych części: oceny zdolności organizacji do realizacji zadania (20 pkt.), sposobu realizacji zadania (50 pkt.) i budżetu zadania

(30 pkt.). Zwycięża oferta lub oferty z najwyższą ilością punktów. Oferta, która nie przekroczy pułapu 65 punktów, jest oddalana. Oddalona zostanie również wtedy, gdy w trzech poszczególnych działach nie przekroczy minimalnego progu, odpowiednio: 12, 33 i 20 punktów. Punktacja, stosowana w ocenie projektów europejskich i nie tylko, jest wymiernym i przekonywującym systemem oceny. Aby zapobiec przypadkowości w ocenie, która może mieć miejsce m. in. w sytuacji, gdy osoby oceniające nie mają wystarczającego doświadczenia, zastosowano konieczność uzgadniania ostatecznej oceny. Jeżeli w poszczególnych działach ocena ta jest większa niż odpowiednio: 6, 15 i 9 punktów, członkowie Komisji muszą ją wspólnie ustalić. Staje się to ważne w sytuacji, gdy ocena balansuje na skraju odrzucenia projektu.

Karta oceny projektu jest załącznikiem do zasad współpracy. Przy dużej ilości projektów, konieczność wypełnienia karty staje się czasochłonna (każdy członek Komisji dla każdego projektu sporządza odrębną kartę oceny), ale dla przejrzystości procesu oceny warto tą technikę zastosować. Warto dodać, że ostateczną decyzję o przyznaniu grantu podejmuje nie komisja, lecz prezydent (wójt, burmistrz, zarząd powiatu). Należy jednak dążyć do tego, aby na zasadzie „dżentelmeńskiego porozumienia” opinia komisji była ostateczna (na szczęście bardzo rzadko jest inaczej).

KONFLIKT INTERESÓW

Aby wyeliminować tzw. konflikt interesów, a więc wpływ na ocenę ofert osób, które są z różnych powodów zainteresowane, aby wybrana została konkretna oferta, ustalono, kto nie może zasiadać w Komisji Oceniającej. Są to osoby które są członkami, wolontariuszami, członkami władz podmiotów ubiegających się o dotację, a także pozostają w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia z członkami władz podmiotów ubiegających się o dotację (zapis z Ustawy o działalności pożytku publicznego). Sprawa dotyczy wszystkich potencjalnych członków Komisji, a więc zarówno reprezentujących organizacje pozarządowe, jak i samorząd. Członkowie Komisji podpisują odpowiednie oświadczenie w tej sprawie, będące załącznikiem do zasad współpracy. Jeżeli w trakcie rozpatrywania ofert, okaże się że powyższe powiązania jednak istnieją (nie sposób wykluczyć takiej możliwości wśród kilkudziesięciu składanych ofert), muszą zrezygnować z pracy w Komisji.

STANDARYZACJA USŁUG

Zasady współpracy wprowadzają bardzo ważną zasadę: zadanie, które samorząd zamierza przekazać organizacji w formie powierzenia (a więc również w całości finansować), musi być solidnie opisane – wystandaryzowane. Standaryzacja zadania polega na określeniu: przedmiotu powierzenia, odbiorców, miejsca realizacji zadania, czasu realizacji zadania, specyfikacji czynności, jakości zadania, sposobu i kryteriów oceny realizacji zadania. Standard ten powinien być opracowany przez grupę ekspertów z danej dziedziny powołanych spośród jednostek samorządu i organizacji pozarządowych. O podjęciu prac nad standardem decyduje samorząd, ale może wystąpić o to zainteresowana organizacja. Standaryzacja jest procesem żmudnym, lecz w perspektywie nieuniknionym.

POZYSKIWANIE PIENIĘDZY POZABUDŻETOWYCH

Każdy rozsądny samorząd powinien kierować uwagę organizacji w stronę wielu źródeł pozalokalnych. W Elblągu proces ten opisany jest jako następujące formy pomocy:

- rekomendacje przez samorząd projektów składanych przez organizacje do instytucji grantodawczych,
- możliwość udziału samorządu w partnerstwie formalnym w ramach projektu opracowanego przez organizację (wtedy samorząd powinien zadeklarować określony wkład finansowy),
- partnerstwo nieformalne, czyli bez obciążeń finansowych,
- samorząd może zaprosić organizację do współrealizacji swojego projektu,
- samorząd może dofinansować wkład własny organizacji z tzw. Funduszu Grantowego. Warunkiem jest uzyskanie wcześniejszej akceptacji projektu przez samorząd. Zatem gdy organizacja złoży wniosek (np. do jednego z Euroregionów) i otrzyma dofinansowanie, może uzyskać z samorządu środki na wkład własny. Ta ścieżka jest dość żmudna, bo trzeba ogłosić na to odrębny konkurs, ale warta zachodu: do miasta może wpłynąć sporo pieniędzy na lokalne potrzeby.

POZOSTAŁE FORMY WSPÓŁPRACY

Poza współpracą finansową zasady współpracy opisują szereg innych form, bo przecież nie wszystko opiera się na pieniądzu. Są to m.in.: coroczna konferencja

plenarna elbląskich organizacji pozarządowych, pomoc w nawiązywaniu kontaktów zagranicznych, udostępnianie lokali i budynków, finansowanie pracy Centrum Organizacji Pozarządowych jako formy bezpośredniej pomocy zwłaszcza nowym organizacjom, współpraca w zakresie tworzenia aktów prawa lokalnego, wymiana informacji, współpraca w zakresie promocji miasta, współpraca z przedsiębiorcami prywatnymi.

Warto zwrócić uwagę na miejsca, gdzie organizacje mogą otrzymać wszechstronną pomoc. Zwykło się je nazywać Centrami Organizacji Pozarządowych. Centra mogą być prowadzone i finansowane przez samorząd (np. Gdynia) lub na zlecenie samorządu przez organizację (np. Elbląg, Iława). Takie inkubatory zorganizowanej aktywności obywatelskiej – prowadzone przez wyspecjalizowane organizacje – powinny znaleźć trwale miejsce w systemie współpracy samorządu z organizacjami.

MONITORING I EWALUACJA

Każdy program powinien podlegać ocenie wewnętrznej realizatorów i ocenie zewnętrznej – niezależnych ewaluatorów. Zasady współpracy zakładają monitoring wewnętrzny, którego dokonuje Zespół Koordynacyjny, oraz ewaluację wewnętrzną, a także okresową ewaluację zewnętrzną, co jest raczej nowością w programach samorządowych. Taka usługa kosztuje, zakłada się że nie będzie zbyt częsta, a pokrywana będzie z budżetu miasta.

ZAŁĄCZNIKI DO ZASAD WSPÓŁPRACY

Załączników do zasad współpracy jest kilkanaście. Są to m.in. regulaminy, kilka wzorów ofert, umów i rozliczeń (w zależności od trybu dotowania), karta oceny itd. Zgromadzono tu komplet materiałów, które mogą być potrzebne organizacjom. Zasady współpracy wraz z załącznikami dostępne są na oficjalnej stronie miasta i Biuletynie Informacji Publicznej. Strona miejska stanowi podstawowy przekaznik informacji dla sektora pozarządowego, ale też – co ważne – samorząd zapewnił dostęp do internetu dla organizacji w Centrum Organizacji Pozarządowych.

7. Roczny program współpracy

Generalnie, programy roczne powinny realizować cele zawarte w zasadach współpracy, wywiedzione ze strategii rozwoju, i w sposób opisany w zasadach.

Sporządzenie zasad współpracy powoduje między innymi, iż roczne programy współpracy mogą być bardzo konkretne i krótkie. Program ten określa bowiem listę zadań (czasami mniej precyzyjnie – obszarów) i ilość środków finansowych jakie samorząd w danym roku będzie przekazywał organizacjom.

Zasady współpracy określają kształt rocznego programu:

6. Program zawiera:

- a. postanowienia ogólne
- b. zadania priorytetowe,
- c. sposób oceny programu,
- d. inne informacje.

W Elblągu roczny program współpracy tworzony jest przez pełnomocnika ds. organizacji oraz Zespół Koordynacyjny we współpracy z naczelnikami wydziałów i Radą Elbląskich Organizacji Pozarządowych. Organizacje do końca czerwca każdego roku na specjalnym formularzu (będącym załącznikiem do zasad współpracy) mogą składać propozycje zadań do umieszczenia w programie na rok następny. Nie oznacza to automatycznego umieszczenia zadania w programie. Jest to metoda na zbadanie potrzeb i planów organizacji, które strona samorządowa powinna wziąć pod uwagę.

Program zatwierdzany jest przez Radę Miejską w III kwartale każdego roku, tak, aby dotacje mogły być rozdysponowane od początku roku następnego. Pierwszy, podstawowy konkurs ofert ogłaszany jest każdego roku w drugiej połowie listopada, po przyjęciu przez Radę Miejską projektu budżetu na kolejny rok.

NA ZAKOŃCZENIE

Przedstawiony powyżej system współpracy został zmonitorowany przez grupę badaczy ze Stowarzyszenia Liderów Lokalnych Grup Obywatelskich. Badacze uznali, że „opracowany, przyjęty i wdrożony system współpracy można uznać za kompletny, logiczny i wystarczający”. Wyniki monitoringu są dostępne w publikacji wydanej przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych: Ryszard Skrzypiec, *Monitoring systemu współpracy pomiędzy instytucjami samorządu terytorialnego a sektorem organizacji pozarządowych w Elblągu*, Elbląg 2005.

Budowanie standardów usług społecznych

*Jerzy Boczoń,
Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania
Organizacji Pozarządowych*

*Początek jest większą częścią całości.
Mały błąd na początku, na końcu jest wielki.
Arystoteles*

Mimo wielu zaniedbań w sferze społecznej, coraz większe znaczenie na „rynku” zaczyna odgrywać poziom świadczonych usług. Umiejętność poradzenia sobie z unormowaniem serwowanych przez daną jednostkę usług jest niewątpliwie oznaką dojrzałości instytucjonalnej i świadczy o jej profesjonalizmie. Działania w sferze społecznej są traktowane od wielu lat po macoszemu i w związku z tym charakteryzuje je duża niefrasobliwość. Zadziwiający jest brak wystarczającej staranności w przygotowaniu do świadczenia usług w sferze społecznej, których trafność i skuteczność w znacznej mierze uzależniona jest od niezwykle zróżnicowanych cech osobniczych i dużo mniejszej przewidywalności oczekiwań i zachowań tych, którym usługi te mają służyć – naszych klientów.

Trzeba zrobić wszystko, aby świadczone usługi były najbardziej adekwatne do zidentyfikowanych potrzeb. Temu też ma służyć zaprezentowana poniżej meto-

dologia. Zawarte w niej rozwiązania są autorską propozycją, wypracowaną w ciągu kilku lat praktycznych działań projektowych w tym zakresie. W trakcie przygotowywania tego materiału, wykorzystywane były również liczne doświadczenia duńskie, holenderskie i irlandzkie, a więc krajów zakorzenionych w Unii Europejskiej. Coraz częściej stosowana metodologia sprawdza się i przynosi wiele korzyści, zarówno organizacjom, które ją zastosowały dla uporządkowania swoich usług, jak i klientom którzy korzystają z efektów procesu standaryzacji, otrzymując w pełni opracowaną ofertę. Mam nadzieję, że wypracowane rozwiązania zostaną zastosowane w Państwa instytucjach i okażą się również pomocne w uporządkowaniu sfery świadczonych przez Państwa usług.

Podjmując tę ważną problematykę w chwili przygotowań do nowego okresu programowania 2007–2013, chcemy zwrócić również uwagę na aspekt europejski, transgraniczny. Choć to na razie margines, ale w dającej się przewidzieć przyszłości istnieje szansa, że polskie instytucje samorządowe, organizacje pozarządowe, a także firmy będą miały szansę świadczenia usług w sferze społecznej na rynku europejskim. Ogromne otwarcie „Starej Unii” na pracowników z Polski i pozytywne doświadczenia z tym związane, intensywnie rozwijający się ruch turystyczny i szeroka współpraca zarówno samorządów, jak i organizacji pozarządowych w sferze społecznej, z pewnością przyniosą nowe rozwiązania organizacyjne. Będąca swego rodzaju „europejskim laboratorium społecznym” Inicjatywa Wspólnotowa Equal, otworzyła już drogę do ścisłej współpracy w opracowywaniu modelowych rozwiązań, które mają służyć społeczeństwu całej Zjednoczonej Europy. Chcąc być brany pod uwagę w realizacji zadań finansowanych czy współfinansowanych z funduszy strukturalnych, szczególnie z Europejskiej Funduszu Społecznego, trzeba powoli zasypywać przepaść, nie tylko w poziomie materialnym świadczonych usług, ale w całościowym podejściu do ludzi potrzebujących różnych form wsparcia. Refleksja wynikająca z procesów standaryzacyjnych pozwoli również na szersze spojrzenie w perspektywie międzynarodowej.

Podjmując pracę nad uporządkowaniem jakichkolwiek działań – a działań w bardzo złożonej i delikatnej sferze społecznej szczególnie – należy bardzo głęboko przemyśleć oraz precyzyjnie określić **cel i zakres**, starannie zaplanować **metody działania** oraz **wartości**, na których opierać się będzie cały zaprogramowany system. Praca nad takim systemem wymaga również oderwania się od dotychczasowej praktyki, rozumianej jako rutyny realizowanych do tej pory działań, a nawet istniejących (obowiązujących lepszych i gorszych) uregulowań prawnych.

Podjmując bowiem takie wyzwanie, nie można pozwolić, aby poszukiwanie najlepszych rozwiązań ograniczone było przez paragrafy i rozporządzenia zawężające możliwości działania lub, co gorsza, uniemożliwiające identyfikację autentycznych obszarów problemowych. Nie znaczy to oczywiście, że należy lekceważyć obowiązujące prawo, ale trzeba mieć świadomość możliwości oddziaływań mających na celu jego zmianę w kierunku przez nas pożądanym.

Wobec ogromnych, wieloletnich zaniedbań i nadal mocno ograniczonych środków, działania w sferze społecznej będą skuteczne tylko wtedy, kiedy uruchomi się cały potencjał znajdujący się w zasobach środowiska lokalnego.

Od 1989 roku w naszym kraju powstają, umacniają się i podejmują coraz liczniejsze działania na rzecz społeczności lokalnych, niezależne organizacje obywatelskie. Powoli tworzą one odrębny sektor, który wykorzystuje specyficzne metody i rozwiązania. Podmioty te muszą być włączone w sposób systemowy we wszystkie działania na rzecz swojej społeczności. Zgodnie z konstytucyjną zasadą pomocniczości, głównie one, będąc bardzo blisko klienta, nie wchodząc w układy polityczne, mogą skutecznie przejmować i efektywnie realizować szeroko rozumiane usługi społeczne na dużą skalę. Wtedy dopiero możliwe stanie się to, co zapowiadane było w kontekście Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie „*otwieramy przestrzeń dla ruchu obywatelskiego, ruchu zorientowanego na oddziaływanie na państwo, a nie bycie obok państwa*”¹.

Zasada partnerstwa, powszechnie uznawana i przywoływana w kolejnych ustawach, gwarantuje organizacjom pozarządowym współuczestnictwo na każdym etapie budowanego systemu świadczenia usług społecznych. Zarówno przy rozpoznawaniu i definiowaniu potrzeb, ustanawianiu priorytetów i celów oraz strategii ich osiągnięcia, jak również przy podejmowaniu decyzji o alokacji środków oraz samej realizacji zadań przyjętych do sfinansowania. Wykluczenie partnerów pozarządowych z któregośkolwiek etapu jest łamaniem zasady partnerstwa.

Rozpoznawanie potrzeb

Oczywiste jest, iż cały proces budowania systemu usług w wybranej sferze, musi być poprzedzony bardzo precyzyjnym rozpoznaniem potrzeb w tym zakresie. Jest bardzo wiele metod rozpoznawania potrzeb. Poczynając od wykorzysta-

¹ Igor Giliński, Radosław Skiba, *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie; Uwagi wstępne (stan prawny z 1.12.2003 r.)*, w serii: *Warto Wiedzieć Więcej – Porady dla Organizacji Pozarządowych*; wyd: Stowarzyszenie Klon/Jawor i Stowarzyszenie na rzecz FIP.

nia danych statystycznych gromadzonych przez wyspecjalizowane w tym zakresie instytucje, poprzez wykorzystanie informacji zawartych w opracowaniach eksperckich, aż po bezpośrednio badania własne, wykonane w konkretnym środowisku. Stwierdzić trzeba, że badanie potrzeb nie jest silną stroną w działaniach instytucji odpowiedzialnych za współtworzenie i realizację polityki społecznej. Słaba jest umiejętność diagnozowania, brak dostosowanych narzędzi oraz niska świadomość potrzeby konfrontowania swojej wiedzy o zjawisku z informacją z innych źródeł. Wpływ na taki sposób myślenia mają zasadniczo dwa czynniki. Pierwszy, to „niewolnicze” wręcz przywiązanie do absolutnie priorytetowej realizacji zadekretowanych zadań obowiązkowych. Większa wrażliwość instytucji sektora publicznego na obowiązujące przepisy, niż na istniejące realnie potrzeby społeczności to problem znany i w pewien sposób uzasadniony systemem biurokratycznym. Drugi czynnik z tym związany, to przekonanie, iż nie warto „tracić” zbyt wiele czasu i energii na szerokie rozpoznawanie potrzeb, gdyż i tak ograniczone środki nie pozwolą na ich pełne zaspokojenie. Pozostaje się więc przy tych już kiedyś rozpoznanych i „bezpiecznych” dla realizatora, poza tym dla ich spełnienia są już gotowe wszystkie dokumenty wymagane przepisami. A ponieważ usługi te już są zapisane, jako pozycje w ubiegłorocznym budżecie (zazwyczaj powiększanym jedynie z roku na rok, o procent inflacji), to znaczy, że przewidziano chociaż minimalne środki na ich realizację. Bardzo trudno przy takim podejściu znaleźć środki na zaspokojenie nowopowstałej i odkrytej potrzeby, tylko dlatego, że nie było jej w poprzednim budżecie.

Takie podejście może wyjaśniać dlaczego w diagnozowaniu potrzeb środowiska lokalnego, tak rzadko wykorzystywana jest praktyczna wiedza wynikająca z ogromnego doświadczenia organizacji pozarządowych. To właśnie one, zazwyczaj jako pierwsze, identyfikują najtrudniejsze problemy, docierając do ludzi, których te problemy dotyczą. Nawet w tych środowiskach lokalnych, gminach i powiatach, w których istnieje opracowany i wdrożony system współpracy pomiędzy organizacjami a instytucjami sektora publicznego, nie dopuszcza się w zasadzie organizacji pozarządowych do określania potrzeb. Nawet zdobyta poprzez zebrane projekty w konkursach grantowych wiedza, dająca fantastyczny przegląd niezaspokojonych potrzeb w środowisku, ma znikomy wpływ na kształtowanie budżetu. O ile zadania zawarte w projektach, na które zostały przydzielone środki są choćby spisane i kontrolowana jest ich realizacja, to te, które zostały odrzucone (głównie z powodu z braku

środków) nie stanowią już w żadnym stopniu przedmiotu analizy I nie są brane pod uwagę, nawet w następnym budżecie.

Oczywiście, dokonując diagnozy potrzeb, należy możliwie szeroko zidentyfikować potencjalne i realne możliwości ich zaspokojenia. W tym celu należy przeprowadzić dokładną analizę istniejącego potencjału w różnych wymiarach: ludzkim, instytucjonalnym i finansowym.

Określanie priorytetów

Nie ma również żadnego uspołecznionego *systemu ustalania priorytetów*. Nadal decyzję o liście zadań do realizacji na dany rok podejmują przedstawiciele administracji – i to nie zawsze kierując się najlepszą wiedzą merytoryczną na temat potrzeb. Zwyciężają tu często partykularne interesy różnych grup (np. polityczne), w tym również samych urzędników.

W takim „systemie” możliwe jest uporczywe powtarzanie przez przedstawicieli administracji o konieczności zaspokojenia ważnych potrzeb lokalnej społeczności przez uruchomienie kosztownej inwestycji – np. budowy sali gimnastycznej czy basenu (tylko dlatego, że ich brak) czy uruchomienia kolejnych kilku kursów dla bezrobotnych (bo bezrobocie jest przecież oczywistym zagrożeniem). Jeżeli dostępna diagnoza nie jest uczciwa i jeśli nie są sformułowane priorytety, to takich stwierdzeń nie ma do czego odnieść. Brak zatem możliwości zweryfikowania, tak podejmowanych decyzji.

Bez rzetelnej diagnozy i określenia mechanizmu ustalania priorytetów, niemożliwe jest określenie strategii, a więc – roztropnego i uporządkowanego działania. Oczywiście jest, że nawet w zamożnych środowiskach lokalnych nie wystarcza środków na zaspokojenie wszystkich potrzeb w jednakowym stopniu. Istnieje zatem potrzeba wybrania spraw najważniejszych oraz skupienie na nich działania i dostępnych środków.

Bardzo rzadko zdarza się, że taki proces ma charakter uspołeczniony. Osobiście, zaledwie kilka razy brałem udział w uspołecznionym procesie określania priorytetów. Były to trudne spotkania, gdyż wymagały pogodzenia interesów wielu specyficznych grup. Ostatecznie jednak rzecz się udało i wszyscy uczestnicy byli dumni z efektów wykonanej pracy. Część z opracowanych priorytetów miała charakter branżowy, część – przekrojowy, dotyczący sposobu funkcjonowania niemal wszystkich zainteresowanych podmiotów.

Strategia

To w strategii określa się cele rozwojowe (długookresowe) i krótkookresowe (operacyjne). Wyznacza się zadania, działania i sposoby ich realizacji. Z tego dopiero wyłaniają się konkretne usługi, które mają zaspokoić potrzeby społeczności lokalnej, mieszkańców. Opracowane i spisane strategie stają się ogromnie ważnymi dokumentami programowania, określając kierunki rozwoju lokalnego i regionalnego. Powinny zatem spełniać wymogi wynikające z zasady partnerstwa, która mówi o uczestniczeniu podmiotów reprezentujących ruch obywatelski na każdym etapie: rozpoznania potrzeb, określania priorytetów oraz realizacji zadań/usług. Czynniki społeczne mają również prawo (i to jest coraz ważniejsza funkcja), do monitorowania i ewaluacji całego procesu, jak i jego efektów.

Standaryzacja

Zmieniające się uwarunkowania ekonomiczne, społeczne i kulturowe, powodują powstawanie nowych i zmianę w sposobie zaspakajania starych potrzeb. Dopełniając warunku, adekwatnego do rozpoznanych potrzeb i zgodnego z wymogami racjonalnego (efektywnego) gospodarowania ich zaspakajania, należy precyzyjnie określić: co (w jakiej ilości oraz na jakim poziomie) można zaproponować (dostarczyć) w ramach określonej usługi.

Według „Encyklopedii Powszechnej” *standaryzacja to: proces tworzenia i stosowania reguł zmierzających do porządkowania określonej działalności dla dobra i współpracy zainteresowanych, polega na: racjonalnym wyborze, uporządkowaniu, uproszczeniu i ujednoczeniu symboli, pojęć, (...) metod badawczych (...). Obejmuje planowanie prac standaryzacyjnych, opracowywanie i ustalanie norm., wprowadzenie ich w życie, badanie skutków wprowadzenia norm oraz kontrolę ich stosowania*².

Aby proces ten był prawidłowy i efektywny, wymaga stosowania określonych zasad.

² Encyklopedia Powszechna PWN, Warszawa 1985 r.

ZASADY, JAKIE POWINNY TOWARZYSZYĆ STANDARYZACJI

- **Adekwatności** – to znaczy względnej zgodności między potrzebami określonych grup klientów a oferowanym zakresem i jakością usług;
- **Elastyczności** – to znaczy stosowania metod, technik i sposobów zaspokajania potrzeb w zależności od zaistniałej sytuacji, w granicach gwarantujących zachowanie pierwotnego znaczenia i celu realizowanego zadania;
- **Ramowości** – to znaczy możliwości poruszania się w procesie zaspokajania potrzeb w odpowiednim, o ustalonej rozpiętości, przedziale norm i normatywów, pozwalających, dzięki możliwości wyboru kryteriów, działać skutecznie na rzecz konkretnego klienta lub na rzecz grupy klientów;
- **Spójności** – to znaczy korelacji rozwiązań przyjętych i stosowanych na różnych poziomach zarządzania sferą społeczną.

Standard, jako kategoria zarządzania jakością, powinien w najbliższym czasie stanowić istotny element regulujący zachowania podmiotów na rynku usług społecznych.

Nie ma szans na usprawnienie sfery szeroko rozumianych usług społecznych i podniesienie efektywności ekonomicznej tych działań bez ich dookreślenia i doprecyzowania oraz rzetelnej wyceny poszczególnych elementów całego systemu. Za wypracowanie i ustanowienie standardu działania i realizacji poszczególnych usług odpowiedzialny jest w głównej mierze sektor publiczny – jako zleceniodawca i dysponent środków pochodzących z podatków, czyli z kieszeni obywateli. To zleceniodawca odpowiada za komplementarność usług, ich jakość oraz koszty. Nie znaczy to oczywiście, że praca nad standardem powinna być wykonana tylko z udziałem instytucji sektora publicznego. Wręcz przeciwnie, w budowaniu standardów powinny wziąć udział wszystkie poważne podmioty, które mają doświadczenie w realizacji tego typu zadań. Już samo podjęcie pracy nad uporządkowaniem wybranej sfery, daje wielorakie korzyści. Powołanie grupy roboczej do opracowania standardu jest dobrym sygnałem dla instytucji i organizacji już pracujących na rzecz realizacji danej potrzeby lub tych, którzy chcieliby włączyć się w tego typu działania, widząc w tym swoją szansę.

Opracowanie i przyjęcie standardów ma również szczególne znaczenie przy zlecaniu wykonania ustalonych zadań/usług podmiotom niezaliczonym do sektora finansów publicznych, w tym organizacjom pozarządowym. Nie ma możliwości realnej wyceny realizowanego zadania/usługi bez prawidłowego określenia standardu. Nie można również dokonać oceny merytorycznej oferty realizacji zadania, a już na pewno bez standardu nie da się dokonać wyboru najlepszej oferty spośród kilku zaproponowanych, gdyż nie będzie można skonfrontować rozwiązań w nich zawartych, z zalecanym wzorem – standardem.

W dotychczas istniejącym systemie zasilania finansowego instytucji realizujących szeroko rozumiane usługi społeczne, gdzie rozdział środków nie odbywał się w zgodzie z zasadą równego traktowania podmiotów, nie istniały w sektorze publicznym naturalne bodźce do myślenia o standardach. Instytucje sektora publicznego mają stosunkowo łatwy dostęp do środków i choć są one zazwyczaj niewystarczające, to pozwalają na utrzymywanie status quo tych instytucji i ich stanu posiadania. Myślenie o standardach pojawia się zazwyczaj dopiero wtedy, gdy drastycznie ograniczane są środki na realizację już podjętego zadania, uniemożliwiając jego kontynuację.

Jest szansa, aby ta praktyka się zmieniła. W art. 11 ustawy, który mówi o prowadzeniu działalności pożytku publicznego na podstawie zlecenia realizacji zadań publicznych, w punkcie 3 czytamy: *W otwartym konkursie ofert (...) uczestniczą organizacje pozarządowe (...) oraz jednostki organizacyjne podległe organom administracji publicznej lub przez nie nadzorowane*. Nie oznacza to, jak napisał w komentarzu do Ustawy znawca tematu, prof. Hubert Izdebski, że należy natychmiast zastąpić instytucje sektora publicznego w realizacji zadań przez organizacje pozarządowe, ale żeby wprowadzić pewną konkurencję między tymi dwoma kategoriami świadczeniodawców.³

W dotychczasowej praktyce zaspokajania potrzeb i sposobie finansowania, organizacje pozarządowe miały bardzo małe szanse na włączenie się do realizacji zadań o stałym charakterze i wieloletniej perspektywie. System kontraktowania usług z organizacjami pozarządowymi z wielkim trudem przebiegał się i nadal się przebiega z trudem, w lokalnych systemach współpracy. Mimo dość powszechnej deklaracji władz samorządowych o konieczności zlecenia zadań, faktyczne

³ por. Hubert Izdebski, *Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie-Komentarz*, Wydawnictwo MGPIPS, Warszawa 2003, str. 5.

kontrakty są nadal niezwykle rzadkie. Część samorządów, pod pozorem dbałości o kasę publiczną, ucieka się do stosowania ustawy o zamówieniach publicznych, mimo iż prawo nie wymusza takiego trybu wobec organizacji pozarządowych. Część stosuje umowy nie przekraczające okresu jednego roku, odnawiając je w roku następnym, choć ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie dopuszcza okres 3, a ustawa o pomocy społecznej nawet 5-letni.

To organizacje pozarządowe, podjęły wyzwanie budowania standardów usług, które realizują – walcząc o swą pozycję nie przez roszczenia, ale poprzez podnoszenie profesjonalizmu działania. Dotyczy to nie tylko poszczególnych „drobnych” usług, lecz całych obszarów tematycznych, np. polityki wobec dzieci i młodzieży, polityki wobec bezdomnych czy osób z problemami psychicznymi, ale również sposobu tworzenia reprezentacji sektora lub działania ośrodków wsparcia. Jest to wielkie i trudne zadanie, które z pewnością przyczynia się do zmiany w sposobie świadczenia rozmaitych usług i pozwala na racjonalizację wydatków z pieniędzy podatnika.

Wielkim wyzwaniem w tym względzie mogą się stać tzw. granty globalne o których zaczyna się mówić w kontekście organizacji pozarządowych, jako grantodawców w ramach tzw. regrantigu.

Obecnie, z zapisów ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wynika, że w przypadku powierzenia – zakontraktowania zadania, usługodawca musi dać *gwarancję realizacji zadań zgodnie ze standardami właściwymi dla danego zadania* (art. 12, p. 2,1). Taki zapis potwierdza również ustawa o pomocy społecznej, która mówi, iż ofertę złożoną przez podmiot rozpatruje się m.in. pod kątem *gwarancji realizacji zadania zgodnie z obowiązującymi standardami* (art. 27, ust. 3, p. 1).

Umowa o powierzenie zadania publicznego może być zawarta na czas realizacji zadania lub na czas określony, nie dłuższy niż 3 lata (art. 16, p. 3).

Również w kilku innych aktach prawnych (m. in. ustawa o zatrudnieniu socjalnym) dotyczących sfery społecznej pojawiły się ramowe standardy, które muszą być wzięte pod uwagę przy opracowaniu programu działania nowych instytucji (np. CIS – Centrum Integracji Społecznej).

W związku z powyższym wydaje się, że nie ma już możliwości „ucieczki” od niezwykle twórczej i ciekawej – choć trzeba przyznać, że dość żmudnej i trudnej – pracy nad standardami, szczególnie tam gdzie finansowanie z budżetu będzie trwało trzy lata. No i bardzo dobrze, bo skorzystają na tym wszyscy, odbiorcy usług, podatnicy, a w dłuższej perspektywie również i sami realizatorzy!

Funkcje standardów

Proces standaryzacyjny, jak i same standardy, kiedy już są określone i upowszechnione, spełniają rozmaite funkcje. Można je określić w następujący sposób:

Funkcja normotwórcza – rozumiana jako, formalnie i organizacyjnie uwarunkowane, modelowe (jednolite) porządkowanie relacji pomiędzy ilościowymi (techniczno-organizacyjnymi) i jakościowymi (regulacyjnymi) kryteriami świadczenia usługi a potrzebami w tym zakresie;

Funkcja stymulująca – rozumiana jako zespół czynników mających wpływ na kształt i zasady funkcjonowania rynku usług społecznych;

Funkcja ekonomiczna – określająca, poprzez kryteria kosztów, w tym kosztu jednostkowego, racjonalność finansową świadczonej usługi;

Funkcja społeczna – jako czynnik kształtujący jakość życia; relacja między sposobem funkcjonowania infrastruktury usług społecznych a poziomem zaspokojenia, przypisanej jej zadaniom, potrzeb społecznych.⁴

Proces standaryzacji ma swoją określoną dynamikę dzieli się na różne fazy, które następują po sobie. I tak mamy 4 fazy:

Faza I – tworzenie standardów

Faza II – stanowienie standardów

Faza III – stosowanie standardów

Faza IV – monitoring, kontrola i weryfikacja standardów⁵

W dalszej części zajmiemy się jedynie pierwszą z wymienionych faz, fazą tworzenia standardów, gdyż jest ona najważniejsza, bo uruchamia refleksję i aktywność twórczą wśród teoretyków i praktyków-realizatorów usług społecznych. Aby pójść dalej – do fazy stanowienia standardów – trzeba mieć dobry produkt w sensie merytorycznym i dopiero poddać go „obróbce” sformalizowanych procedur prawnych. Stosowanie standardów jest możliwe dopiero po uzyskaniu zgody „środowiska” na szerszą implementację wypracowanego standardu, a także po choć wstępnym przygotowaniu instytucji do pracy wg. nowej formuły, a monitoring, kontrola i weryfikacja standardów wymaga już znaczących doświadczeń w posługiwaniu się tymi instrumentami.

⁴ Opracowanie MGPIPS

⁵ Opracowanie MGPIPS

Na etapie tworzenia standardów, niezbędne są następujące elementy:

- Identyfikacja grupy społecznej oraz ustalenie katalogu i hierarchii jej potrzeb;
- Diagnoza stanu i funkcji infrastruktury (inventaryzacja) w zakresie zidentyfikowanych potrzeb określonej grupy społecznej;
- Ocena możliwości zaspokojenia tych potrzeb (zasoby ludzkie, doświadczenia, metody działania itp.) oraz perspektywy i kierunki rozwoju wiedzy i umiejętności w tej dziedzinie;
- Stworzenie wstępnej propozycji ogólnych warunków realizacji zadań na rzecz wybranej grupy społecznej (klasyfikacja zakresu, form, zasad oraz metod świadczenia usług);
- Przedłożenie propozycji do konsultacji społecznych z partnerami rynku usług społecznych na danym obszarze;
- Konkretyzacja optymalnych, uzgodnionych kryteriów funkcjonowania odpowiednich, elementów infrastruktury przypisanych danej grupie społecznej, wykonana w formie norm, normatywów, mierników i wskaźników (składników standardów), w tym instrumentów dotyczących monitoringu i kontroli.

Jak skutecznie zorganizować pracę podczas procesu standaryzacji?

Opracowanie standardów jest pracą zbiorową. Niemożliwe jest prawidłowe opisanie standardu bez stałych konsultacji z przedstawicielami różnych środowisk. Praca zespołowa jest tu najlepszą formułą współpracy. Warto pozyskać specjalistów z różnych instytucji, które zajmują się daną lub bardzo pokrewną dziedziną życia i mogą mieć znaczące doświadczenie i wiedzę niezbędne do pracy grupy.

Oczywiście na samym początku trzeba wybrać usługę (lub zadanie), jaka ma być standaryzowana.

WYBÓR USŁUGI/ZADANIA DO STANDARYZACJI

Wybór może wynikać z konkretnego zamówienia. Może jednak być spowodowany podjęciem pracy nad uporządkowaniem pewnej sfery życia. Ponieważ nie jest możliwe natychmiastowe opracowanie standardów całego pakietu usług, należy zastanowić się nad kolejnością podejmowanych opracowań, aby proces ten był racjonalny i jak najbardziej efektywny. Czasami brak wystarczającej wiedzy i doświadczeń

w realizacji danego zadania powoduje, iż proces porządkowania rozpoczynamy od spraw mniej ważnych, aby nabrać wprawy i przećwiczyć procedury, a dopiero potem obejmujemy swym działaniem spraw zasadnicze. Wydaje się to dość rozsądne.

DEBATA PUBLICZNA

Warto rozpocząć proces standaryzacji od krótkiej środowiskowej debaty publicznej na temat sfery, którą zamierzamy się zająć. Wymiana poglądów w środowisku powinna doprowadzić do ustalenia zadań, które w pierwszej kolejności będą standaryzowane.

Poza tym dobra informacja w mediach, ogłoszenie debaty publicznej i zaproszenie wszystkich zainteresowanych, pozwala na uzyskanie wielu zainteresowanych instytucji i osób podjętym problemem. Ma to później kapitalne znaczenie przy formowaniu zespołu standaryzacyjnego. Otwarta, dobrze przygotowana debata publiczna, dostarcza zatem zarówno sporo wartościowego materiału wyjściowego do standaryzacji, jak również wielu ludzi chętnych do dalszej pracy.

ZESPÓŁ STANDARYZACYJNY

Uczestnicy procesu standaryzacyjnego powinni wywodzić się z różnych środowisk. W zespole standaryzacyjnym powinni znaleźć się praktycy – osoby z instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i biznesu, które pracują na rzecz zaspokojenia potrzeb danej grupy – jak również teoretycy: znawcy przedmiotu, naukowcy z danej dziedziny. Powinniśmy zadbać aby choć w części prac wzięli udział również odbiorcy tych usług, którzy są w stanie określić dane zjawisko z zupełnie innej perspektywy. Z doświadczenia wynika, że najlepiej pracują zespoły od kilku do kilkunastu osób (8–16). Z jednej strony taki zespół jest wystarczająco liczny, aby udźwignąć podjęte zadanie i dzieląc się obowiązkami, pracować w mniejszych grupach roboczych, z drugiej – nie jest jeszcze tak liczny, aby proces uzgadniania wspólnej wersji miał się zbytnio przedłużać.

FACYLITATOR

Niezbędne jest, aby każdy zespół standaryzacyjny miał facylitatora. Nie musi to być osoba znająca głęboko od strony merytorycznej zagadnienia, którymi zajmuje się zespół, choć musi posiadać podstawowy zakres wiedzy na temat przed-

miotu standaryzacji. Powinien to być specjalista (trener) znający się na prowadzeniu procesu grupowego, aby „przeprowadzać” zespół i jego członków przez trudne momenty prezentowania własnego stanowiska i podejmowania decyzji.

SEKRETARZ ZESPOŁU

Drugą osobą „funkcyjną” w zespole powinien być sekretarz, który odpowiedzialny jest za porządkowanie pracy, przygotowanie materiałów, pisanie protokołów, rozsyłanie zaproszeń i kontaktowanie się z członkami zespołu między posiedzeniami. Osoba ta również musi mieć przynajmniej podstawowe rozeznanie w problematyce objętej procesem standaryzacji. Najlepiej sprawdzają się w tej roli osoby, które w danej dziedzinie pracują na stanowiskach pomocniczych a nie liderkich lub takie, które rozpoczynają dopiero swą karierę zawodową i poszukują możliwości aktywnego zaangażowania się w proces.

KONSULTANCI

Korzystne jest, jeśli zespół może, oprócz stałych członków, zorganizować profesjonalnych konsultantów – znawców opracowywanej sfery, którzy uczestnicząc w pracy zespołu, będą życzliwie systematycznie i krytycznie oceniać kolejne etapy pracy zespołu. Ponieważ nie są oni zaangażowani w bieżący proces tworzenia standardu, mają dystans do rezultatów pracy i są w stanie ocenić je obiektywnie. Taka informacja zwrotna z zewnątrz jest niezbędna dla członków zespołu po zakończeniu pracy nad każdym kolejnym etapem. Pomaga członkom zespołu z pewnej perspektywy (czasami zupełnie odmiennej) spojrzeć na wypracowany materiał.

RECENZENCI

Każdy wypracowany i opisany standard powinien zostać poddany recenzji ze strony niezależnych ekspertów (przynajmniej dwóch). Dopiero po uzyskaniu pozytywnej oceny lub przynajmniej przepracowaniu zasygnalizowanych przez nich uwag (nie zawsze zespół musi uznać słuszność tych uwag, ale musi się do nich poważnie ustosunkować), można przyjąć, że standard jest opracowany prawidłowo.

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Już po pierwszych ustaleniach zespołu standaryzacyjnego powinien rozpocząć pracę zespół redakcyjny, który na bieżąco, po każdym spotkaniu, przygotowuje „notatkę”, zawierającą wypracowane treści – elementy standardu. Zespół musi zadbać o to, aby była ona poprawna, zarówno od strony merytorycznej, jak i redakcyjnej. Zgodnie z wypracowaną w grupie intencją i poprawnie zredagowane materiały, przekazywane systematycznie wszystkim członkom, stanowią dobrą podstawę następnego spotkania. Znakomicie ułatwiają pracę w trakcie kolejnych posiedzeń zespołu standaryzacyjnego i podnoszą wiarygodność całego procesu, zarówno w oczach samych członków zespołu, jak i „zewnętrznych” obserwatorów (prasa, organy powołane do nadzoru merytorycznego nad daną sferą itp.).

Ostateczna redakcja opisu opracowanego standardu jest niezwykle ważna i za to także odpowiedzialny jest zespół redakcyjny. Z jednej strony opis ten musi być na tyle przejrzysty i prosty, aby był on zrozumiały dla szerszego kręgu odbiorców, z drugiej – musi uwzględniać specyfikę danej sfery opisaną profesjonalnym językiem, stosowanym przez krąg realizatorów i zleceniodawców danej usługi.

KOORDYNATOR – INSTYTUCJA ODPOWIEDZIALNA ZA PROCES TWORZENIA STANDARDU

Podjmując pracę nad budowaniem standardu i uruchamiając zespół należy pamiętać, że tylko wtedy działanie to ma szansę powodzenia, jeśli za całe przedsięwzięcie jest odpowiedzialna poważna instytucja. Formalnie rzecz biorąc nie ma znaczenia, czy jest to instytucja sektora publicznego (który z racji dysponowania publicznymi środkami jest odpowiedzialny za zlecenie zadań zgodnie ze standardami, a więc także – za ich ustanawianie) czy organizacja pozarządowa: byle byłaby to instytucja wystarczająco sprawna i kompetentna. Można nawet sobie wyobrazić, że poprowadzenie procesu standaryzacji w danej sferze zostaje zlecone wyspecjalizowanej organizacji typu non-profit lub agencji komercyjnej. Pewne „oddalenie” od ośrodków decyzyjnych w czasie prac zespołu może mieć nawet pozytywny wpływ na jakość merytoryczną pracy – wolną od nacisków administracyjnych czy politycznych. Natomiast trudno sobie wyobrazić brak przedstawicieli instytucji sektora publicznego w pracach takiego zespołu, nawet jeżeli żadna instytucja publiczna nie realizuje zadań w sferze objętej standaryzacją.

KONSENSUS JAKO SPOSÓB PODEJMOWANIA DECYZJI W TRAKCIE PRACY ZESPOŁU STANDARYZACYJNEGO

Ogromne znaczenie dla jakości pracy zespołu i w konsekwencji dla jej ostatecznego efektu, ma sposób prowadzenia dyskusji i podejmowania decyzji. W większości wypadków przy pracy zespołowej stosuje się głosowanie, jako podstawową metodę podejmowania decyzji. W sposób oczywisty jest ona niedoskonała – szczególnie jeśli chodzi o określanie „prawdy”. Dlatego w pracy zespołu standaryzacyjnego (a szerzej każdego – szukającego obiektywnych czynników), tak dalece jak to możliwe decyzje powinny być podejmowane na zasadzie wypracowanego w dyskusji konsensusu, a nie mechanicznego głosowania. Wymaga to zdecydowanie więcej czasu i cierpliwości, ale daje gwarancję, że określone w ten sposób standardy są adekwatne do autentycznych potrzeb i możliwości.

Tak więc kluczem do sprawnego i rzetelnego wypełnienia zadania standaryzacyjnego jest dobrze poprowadzony, złożony z ludzi kompetentnych i autentycznie zainteresowanych efektami pracy zespół, który ma dobre oparcie instytucjonalne i jest wspierany merytorycznie przez konsultantów i recenzentów zewnętrznych.

Z czego powinien składać się opis standardu?

Standardy powinny zawierać następujące elementy:

1. **Postanowienia wstępne (preambuła)** – należy naszkicować tło społeczne i charakterystykę występowania interesującego nas zjawiska (problemu) oraz uzasadnienie merytoryczne realizacji zadania/usługi. Sytuację demograficzną i zasadniczą tendencję. Czy zjawisko się nasila, czy i jakie negatywne zjawiska mogą być generowane przez brak działania, jakie korzyści przyniesie podjęcie realizacji danej usługi dla danej grupy i całej społeczności lokalnej, a także co się stanie jeśli zadanie to nie zostanie podjęte, jakie będą konsekwencje (koszty) społeczne i ekonomiczne takiego zaniechania.
2. **Podstawy prawne** – należy przywołać akty prawne, które umożliwiają lub nakazują realizację danego zadania/usługi. Trzeba przeanalizować w jakim stopniu istniejące regulacje prawne (państwowe lub lokalne) determinują podejmowane przez nas działania w danej sferze. Są takie, które ograniczają lub wręcz uniemożliwiają (zakazują) prowadzenia niektórych działań.

Np. podejmując pracę na rzecz osób bezrobotnych, aby uruchomić działania polegające na pośrednictwie zatrudnienia, trzeba najpierw zdobyć koncesję umożliwiającą uruchamianie tego typu inicjatyw. Bez takiej koncesji, działanie to jest nielegalne i nie może być prowadzone.

Może okazać się jednak, że istniejące przepisy pozwalają na więcej, niż wykorzystywano „zwyczajowo” w dotychczasowej praktyce realizacji podjętych zadań. Wtedy nie tylko wolno nam podejmować takie działania, ale być może umiejętnie wykorzystana sytuacja prawna, spowoduje dopływ środków (np. z samorządu), który umożliwi przeprowadzenie działań nowatorskich i znacznie skuteczniejszych (mimo ich kosztów), niż wstępnie by się mogło wydawać.

3. **Przedmiot zadania/usługi** – jest to określenie i nazwanie zadania/usługi, które powinno precyzyjnie odzwierciedlać jego treść i charakter. Nazwa podjętego zadania musi być adekwatna do jego istoty i charakteru. Nie powinniśmy stosować tu przenośni odwołujących się do haseł i skojarzeń opartych na ogólnych wartościach, licząc na to że czytający domyśli się co naprawdę one oznaczają. Nie pasują tu tytuły projektów czy nagłówki gazet. Muszą to być proste i jednoznacznie rozumiane nazwy.

Np. zamiast „*Świat obfitości dla niepełnosprawnych*” powinno być „*Umożliwienie osobom niepełnosprawnym ruchowo dokonania zakupów poprzez internet*”.

4. **Misja i cel zadania/usługi** – należy tu określić, co ma być zasadniczym celem realizowanego zadania/usługi, jaki stan będzie pożądanym, jakimi metodami cel ten będzie osiąganym i jakie wartości leżą u podstaw realizacji tego zadania/usługi. Tego rodzaju opis pozwala na głębsze uświadomienie sobie (członkom grupy standaryzacyjnej i przyszłemu realizatorowi) do jakiego stanu tak naprawdę dążymy, co jest dopuszczalne, a co nie. Opisujemy tu, jaka zmiana zostanie osiągnięta dzięki realizacji danego zadania, do czego dążymy. Jakie zastosujemy metody (oczywiście muszą być adekwatne do rodzaju zaspokajanej potrzeby), czym kierujemy się podejmując dane zadanie.

5. **Zakres**

- **Podmiotowy** – kto będzie głównym beneficjentem realizowanego zadania/usługi. Należy precyzyjnie określić grupę docelową, to znaczy tych, którzy będą korzystać z danej usługi. Powinni być tak określone, aby nie było wątpliwości, jakie osoby, z jakimi problemami, będą objęte działaniami podczas realizacji danego zadania.

- **Rzeczowy** – co wchodzi w zakres, jakie działania należy wykonać w ramach zadania/usługi. Np. czy usługa wobec bezdomnych obejmuje wyżywienie, noclegi, ubranie, opiekę medyczną, czy pracę z psychologiem i pracownikiem socjalnym itp., a np. w przypadku usługi opiekuńczej: masaż, robienie zakupów, wyprowadzanie na spacer, gotowanie i karmienie itp.
 - **Przestrzenny** – trzeba określić, gdzie zadanie/usługa będzie realizowana, jaki obszar zostanie nią objęty. W przypadku powierzenia zadania przez władzę lokalną obszar ten musi być zgodny z obszarem administracyjnym będącym w gestii danej jednostki samorządu terytorialnego. Nie musi to być cały powiat czy gmina. Możemy zawęzić obszar realizacji usługi np. do dzielnicy czy sołectwa, jeśli wynika to ze specyfiki danego środowiska lokalnego.
6. **Specyfikacja** – jest to szczegółowe wyliczenie tego, co ile (godzin, kilogramów, kalorii czy stron druku, itp.) oraz jakiej jakości dóbr i działań należy dostarczyć przy realizacji danego zadania. Stanowi ona bardzo ważny – bo policzalny – element, określając w znacznej mierze wymiar materialny i finansowy zadania. Specyfikacja jest często utożsamiana ze standaryzacją, ale naprawdę jest tylko jedną z jej części.
7. **Warunki spełnienia usługi** – jakie muszą być spełnione warunki realizacji zadania/usługi:
- **Materialne** – w jakich warunkach zadanie/usługa powinna być realizowana. Trzeba tu określić, co musi być spełnione, aby zadanie miało szansę powodzenia. Np. jeśli chodzi o warunki lokalowe, jak duży obiekt będzie zaakceptowany, czy może być dla 500 podopiecznych czy dla 50, czy musi być dostęp dla osób niepełnosprawnych, czy wyposażenie musi mieć specjalny charakter, czy może być standardowe, czy wykorzystywany jest transport własny czy wynajmowany, czy ośrodek musi/może być oddalony od miasta itp. W przypadku zadania teatralnego: czy musi być wykorzystywana scena profesjonalna i co to znaczy; w przypadku zawodów sportowych czy tartan na bieżni jest niezbędny, czy niekoniecznie itd.
- Można tu podawać dziesiątki przykładów, ale zasadniczo chodzi o to, aby warunki materialne, w jakich wykonywane będzie zadanie, pozwalały na faktyczną jego realizację zgodnie z założonym celem i „ze sztuką”. Trzeba tu również wziąć pod uwagę normy bezpieczeństwa, obowiązujące przy aktywności danego rodzaju.

- **Duchowe** – jakie wolności muszą być respektowane (możliwość realizacji praktyk religijnych, wypowiedania swoich poglądów, zachowania ważnych elementów stroju, odwiedziny osób bliskich itp.). Trzeba określić, jak dalece realizator zadania powinien stwarzać faktyczne możliwości, uwzględniające odmienności kulturowe, religijne oraz inne specyficzne potrzeby, nie będące elementem usługi podstawowej, ale konieczne lub choćby pożądane dla uszanowania godności klienta i spełnienia zakładanego celu zadania.
 - **Kwalifikacje pracowników realizujących zadanie/usługę** – trzeba określić, jaki rodzaj wykształcenia i jakie formalne kwalifikacje musi posiadać zespół realizujący zadanie. Powinny być również podane wymogi dotyczące faktycznego doświadczenia zawodowego, np. praca na stanowisku kierowniczym lub wcześniejsza praca z danym typem klienta. W wymaganiach dotyczących kompetencji warto precyzyjnie określić, czy konieczne są i dyplom i doświadczenie zawodowe, czy też któreś z nich ma większe znaczenie. Muszą być również określone inne wymagane umiejętności i uprawnienia (np. obsługa komputera, zawodowe prawo jazdy, kurs pedagogiczny itp.). W przypadku większości usług, ogromną rolę odgrywają również cechy osobowe, które sprzyjają, a czasami warunkują, dobrą realizację danego zadania (otwartość, umiejętność pracy z ludźmi, dokładność, odwaga itp.).
8. **Procedury stosowane przy realizacji zadania/usługi** – jakie procedury powinny być stosowane przy naborze użytkowników usługi (czy jest to nabór całkowicie otwarty, czy korzystamy ze spisów dostępnych w innych instytucjach, czy obowiązują opinie specjalistów itp.). Jeśli standaryzacja dotyczy szkoleń, to czy potencjalni uczestnicy muszą reprezentować już pewien określony poziom (jaki?), czy muszą przejść wstępne przygotowanie potwierdzone certyfikatem, świadectwem itp.
- Jak powinni być zatrudniani pracownicy (np. czy zasadą jest konkurs, czy system profesjonalnych rekomendacji, czy muszą przejść specjalistyczne badania zdrowotne itp.).
- Procedury muszą być szczególnie precyzyjne i jasne w sytuacjach koniecznych interwencji, które mogą zaistnieć w trakcie realizacji zadania (odnosi się to szczególnie do p. 10)
9. **Zasady monitoringu i ewaluacji realizowanej usługi** – jaki tryb i narzędzia zostaną zastosowane do stałego oceniania realizacji i kontroli zada-

nia, zarówno w trakcie jego realizacji, jak i po zakończeniu (w tak krótkim okresie, jak i w dłuższej perspektywie). Niezbędne jest opracowanie i zastosowanie odpowiednich do poszczególnych zadań/usług mierników i wskaźników, które należy zastosować, aby dokonać oceny realizacji zadania i jego rezultatów.

- 10. Regulacje nadzwyczajne** – opisanie trybu podejmowania decyzji i postępowania, a także ramowe określenie odpowiednich do zaistniałej sytuacji (wyższych lub niższych) norm. W sytuacjach nadzwyczajnych, tzn. takich, które trudno przewidzieć, a które należy uwzględnić w wielu typach usług (zdarzenia losowe – wypadki, klęski żywiołowe, ale także bardzo niska lub wysoka temperatura, kryzysy polityczne itp.), szczególnego znaczenia nabierają precyzyjnie określone zasady postępowania i podejmowania decyzji oraz zakresy odpowiedzialności poszczególnych uczestników i realizatorów usługi. W sytuacjach trudnych utrzymanie uznanych norm i zwykłego trybu podejmowania decyzji może być trudne lub niemożliwe. W związku z tym, aby nie doszło do przekroczenia ustalonych norm i zasad muszą one być ustalone i wpisane w standard.

Jak powinien przebiegać w czasie proces standaryzacyjny?

Doświadczenie wskazuje, że praca zespołu standaryzacyjnego, nad opracowaniem jednej usługi, zajmuje od 5 do 12 spotkań i trwa od 3 do 6 miesięcy. Optymalnie jest to 10 spotkań w ciągu co najwyżej pół roku. Proces standaryzacji rozciąga się w czasie i bez względu na to, ile spotkań ostatecznie się odbędzie, trzeba przejść przez poszczególne etapy w pracy grupy. Zbyt krótki okres pracy zespołu może nie pozwolić na pełną „dojrzałość” koncepcji opracowanego standardu, okres zbyt długi powoduje – zmęczenie i zniecierpliwienie, a co za tym idzie zniechęcenie i rosnącą absencję uczestników.

Poszczególne spotkania powinny trwać od dwóch do trzech godzin. Nie powinny odbywać się rzadziej niż dwa razy w miesiącu, gdyż zbyt odległe terminy spotkań prowadzą zazwyczaj do „ochłodzenia atmosfery” i spadku zainteresowania współdziałaniem.

Uruchamiając pracę zespołu, instytucja koordynująca powinna mieć swojego kandydata na facylitatora i sekretarza zespołu.

PIERWSZE SPOTKANIE:

Powinno być poświęcone ogólnemu wyjaśnieniu celu pracy grupy standaryzacyjnej i dokonaniu wyboru usługi/zadania do standaryzacji. Niewątpliwie ważnym elementem pierwszego spotkania jest również zapoznanie się uczestników spotkania – członków zespołu. Dlatego dobrze by było zaproponować jakąś aktywną formułę zapoznania się (ice-break).

Bardzo przydatne w pracy zespołowej i powszechnie stosowane jest ustanowienie w trakcie pierwszego spotkania zasad pracy grupy, tzw. konstytucji zespołu, do której można odnieść się w trudnych sytuacjach podczas pracy.

Jeśli spotkanie zespołu standaryzacyjnego jest poprzedzone debatą publiczną i zorganizowane w nieodległym od niej terminie, to stanowi ono naturalną kontynuację rozpoczętej dyskusji. W takim przypadku zazwyczaj udaje się osiągnąć konsensus w sprawie wyboru i nazwania zadania do standaryzacji, zgodnie z intencją uczestników debaty. Sama dyskusja wokół wyboru usługi/zadania do standaryzacji staje się opisem sytuacji w danej sferze i stanowi część tła, które powinno zostać scharakteryzowane w pierwszym punkcie. Wystarczy tę dyskusję spisać i uzupełnić. Jest to już praca dla zespołu redakcyjnego.

Zdarza się jednak, że mniej dojrzałym uczestnikom potrzebują więcej czasu, aby odnaleźć interesujący ich obszar i swoje miejsce w zespole. Nie należy zbytnio naciskać, aby nie zrazić ważnych partnerów do dalszej pracy. Jeśli wybrane zadanie będzie zbyt odległe od ich zainteresowań, po prostu zrezygnują z pracy w zespole. Może to stanowić znaczącą stratę dla całego przedsięwzięcia. Należy również przeprowadzić rozpoznanie, jakich konsultantów i recenzentów można włączyć w proces standaryzacji.

W trakcie tego spotkania powinny również zostać wybrane (zaakceptowane), osoby kluczowe dla procesu standaryzacyjnego (facylitator i konsultanci), a także lider zespołu redakcyjnego, który będzie odpowiedzialny za jakość powstających materiałów. Kontestowanie w trakcie pracy zespołu sposobu jej prowadzenia lub niechęć do liderów, może skutecznie przeszkodzić w osiągnięciu celu.

DRUGIE SPOTKANIE:

Podczas drugiego spotkania należy przedstawić metodę i procedury, jakie zostaną zastosowane podczas pracy zespołu. Kwestia ta nie może budzić wątpliwości, gdyż przyjęcie metody determinuje w ogromnej mierze całą pracę zespołu.

Należy również opracować harmonogram pracy zespołu oraz ustalić konkretne terminy. Ustalony wstępnie i zaakceptowany przez grupę termin zakończenia pracy, będzie skutecznie mobilizował do wzmożonego wysiłku i wysokiej efektywności pracy całego zespołu.

Po tych ustaleniach należy już przystąpić do konkretnej pracy. Zasadniczo spotkania zespołu powinny służyć prezentacji poszczególnych stanowisk oraz wymianie wiedzy i doświadczeń w poszczególnych kwestiach określających standard. Praca powinna być prowadzona przede wszystkim w podzespołach, pracujących zarówno podczas spotkań całego zespołu, jak i pomiędzy nimi. Kwestie sporne, wymagające wyjaśnień i negocjacji muszą przebiegać przy udziale wszystkich zainteresowanych.

Podczas tego spotkania powinny zostać nakreślone uwarunkowania prawne, dotyczące wybranego obszaru i przedmiotu standaryzacji. Nie chodzi tu o ekspertyzę prawną w sensie dosłownym, a raczej o określenie zagrożeń oraz – być może – niewykorzystywanych do tej pory możliwości. Chodzi o to, aby członkowie zespołu wiedzieli, w jakich ramach należy się poruszać, aby nie przekraczać prawa. Jeśli w opinii członków zespołu nie da się prawidłowo zrealizować podjętego zadania w istniejących warunkach prawnych, należy przygotować rekomendacje do jego zmiany. Na ten moment zespół redakcyjny powinien przygotować krótką notatkę w tej sprawie.

TRZECIE SPOTKANIE:

Najpóźniej w trakcie trzeciego spotkania powinna zostać opracowana misja i cele usługi/zadania. Jest to o tyle ważne, że „zderzą” się tu różne wartości, jakie są wyznawane przez członków zespołu oraz ich instytucje. Określenie celu realizacji wybranego zadania jest również kluczowe dla dalszych rozwiązań. Ustalenie wspólnej misji jest dość trudne oraz wymaga wysiłku i czasu. Dlatego pracę tę wykonuje się w grupach, a dopiero efekt prac grup konfrontuje się w obecności całego zespołu. Zazwyczaj jedno całe spotkanie poświęcone jest na ten element standardu i nie zawsze udaje się opracować go w sposób satysfakcjonujący dla wszystkich. Dlatego ostateczną redakcję oświadczenia misji (po omówieniu wszystkich punktów spornych) pozostawić należy zespołowi redakcyjnemu, a na kolejnym spotkaniu wrócić do tego jeszcze raz i dokonać niezbędnych poprawek.

CZWARTE SPOTKANIE:

Tu powinni już pojawić się konsultanci. Ich rolą jest przede wszystkim ustosunkowanie się do wypracowanego do tej pory materiału. Mogą również omówić znane im inne przypadki podobnej pracy. Mogą również podjąć i rozwinąć jakiś specjalistyczny wycinek opracowywanej usługi, nie podjęty lub zbyt słabo zaakcentowany w dotychczasowej pracy zespołu – zwracając w ten sposób uwagę członków zespołu na dany aspekt.

Zdarza się, że zespół ma świadomość swoich braków kompetencyjnych w niektórych specjalistycznych elementach opracowywanego zadania i potrzebuje wsparcia w tej sferze. O ile to możliwe, należałoby wesprzeć członków zespołu i uzupełnić wiedzę na ten temat, w formie konsultacji lub szkolenia czy chociażby poprzez dostarczenie odpowiedniej publikacji.

PIĄTE SPOTKANIE I DALSZA PRACA:

Trudno z góry zaprogramować cały przebieg procesu standaryzacji, gdyż jak każdy proces grupowy, będzie miał odmienną dynamikę w zależności od wielkości i składu zespołu. Kolejne spotkania poświęcone powinny być jak najpełniejszemu omówieniu i systematycznemu opisywaniu poszczególnych elementów standardu, przy czym przy zastosowaniu się do zawartych w niniejszej publikacji wskazówek nie powinno być większych trudności w osiągnięciu zadawalającego rezultatu. Przypomnijmy, że jedną z kluczowych ról w tym procesie spełnia facylitator, który musi podążać za grupą, pilnując jednocześnie terminów i ustalonych zasad. Nie może on stanąć po niczyjej stronie, dążąc do pogodzenia wszystkich racji. W zespole standaryzacyjnym znajdują się zazwyczaj potencjalni realizatorzy standaryzowanych usług/zadań. Nieuniknione jest odnoszenie się do proponowanych rozwiązań poprzez pryzmat swoich dotychczasowych doświadczeń i aktualnych możliwości. Pojawiają się konflikty interesów i tylko otwarta dyskusja i kierowanie się ostatecznie dobrem odbiorcy, pozwalają na ustalenie akceptowanych przez wszystkich norm.

Kiedy już wszystkie elementy standardu zostaną opracowane i opisane, opracowanie to, zgodnie z założeniami, powinno trafić do dwóch niezależnych recenzentów. Od ich opinii zależeć będzie, czy pracę można uznać za zakończoną, czy też będzie ona jeszcze wymagać korekty.

DZIESIĄTE SPOTKANIE:

O ile dziesiąte spotkanie będzie rzeczywiście ostatnim, powinno być poświęcone na staranną (przygotowaną i przeprowadzoną z wszelkimi dostępnymi pomocami – rzutnik, materiały drukowane itp.) prezentację wypracowanego standardu jako całości.

Materiały takie należałoby przekazać oficjalnie na ręce instytucji odpowiedzialnej za zaspokajanie tego typu potrzeb i upowszechnić, zarówno w wśród profesjonalistów, jak i wśród szerokiego kręgu odbiorców.

Podsumowanie pracy zespołu jest też dobrym momentem na zastanowienie się czy tego typu gremium nie powinno podjąć bardziej trwałej współpracy, tworząc np. swego rodzaju forum czy jeszcze bardziej sformalizowaną formułę współdziałania. Poniżej zaprezentowana jest krótka historia jednej z najbardziej udanych w województwie pomorskim inicjatyw, mających swe korzenie w poszukiwaniu wspólnego standardu pracy na rzecz jednej grupy klientów. Jest to Pomorskie Forum na Rzecz Wychodzenia z Bezdomności.

Korzyści i zagrożenia wynikające ze standaryzacji

Praca nad standardami oprócz efektu końcowego – ostatecznego opracowania – daje szansę na szeroką dyskusję nad omawianymi zagadnieniami. Pozwala zidentyfikować i zintegrować wiele podmiotów zaangażowanych w realizację zadań z tej samej sfery. Przedstawiciele różnorodnych instytucji i organizacji poznają się nawzajem, poznają swoje metody pracy i funkcjonowanie swoich placówek.

Wypracowany, często w bardzo długich i trudnych sporach, standard nie jest zwykłą sumą doświadczeń uczestników grupy roboczej. Powstaje w wyniku żmudnych negocjacji i jest efektem kompromisu pomiędzy indywidualnymi doświadczeniami i rozwiązaniami wielu różnych realizatorów zadania/usługi oraz kompromisem pomiędzy ogólnie akceptowanymi normami, specyfiką środowiska, dla którego standard jest opracowywany oraz możliwościami finansowymi danego środowiska. Przy czym powinien on być przygotowywany w dwóch wariantach: standardu minimalnego i rekomendowanego (optymalnego).

Można zaproponować następujące definicje standardów w obu tych wariantach.

I. Standard minimalny – to akceptowany zestaw norm i procedur, które na danym poziomie rozwoju cywilizacyjnego i ekonomicznego są niezbędne dla prawidłowej realizacji zadania/usługi. Zejście poniżej standardu minimalnego jest nieakceptowane społecznie i nie gwarantuje osiągnięcia celu założonego zadania/usługi.

Na przykład zbytne zagęszczenie w schronisku dla bezdomnych uniemożliwia pracę socjalną i psychologiczną, mającą na celu pomoc w wychodzeniu z bezdomności.

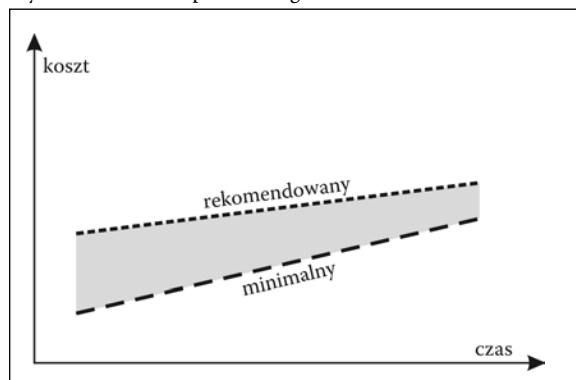
II. Standard optymalny – rekomendowany – to taki zestaw norm i procedur, które dają szansę na osiągnięcie najlepszych z możliwych efektów przy realizacji założonego zadania/usługi, przy akceptacji krańcowej wysokości kosztów. Przekroczenie „w górę” standardu rekomendowanego, pociąga za sobą nieuzasadniony społecznie wzrost kosztów.

Na przykład opłacanie zajęć baletowych dla grupy seniorów-pensjonariuszy domu pomocy społecznej, utrzymywanego ze środków budżetowych (przykład autentyczny z jednego z domów pomocy społecznej w woj. gdańskim).

Wszystko, co jest pomiędzy standardem minimalnym a rekomendowanym, wyznacza obszar akceptowanych społecznie i najefektywniejszych działań w danej społeczności lokalnej, w danym czasie.

Standardy nie są tworzone raz na zawsze. Są dynamiczne i ulegają weryfikacji wraz z następującymi zmianami w funkcjonowaniu i zamożności danej społeczności.

Wykres 1. Obszar dopuszczalnego standardu

Źródło: koncepcja autorska

Co można standaryzować?

Standaryzacją mogą być objęte wszystkie rodzaje zadań/usług. Mogą to być, usługi świadczone stale, dzień po dniu, takie jak np. usługi opiekuńcze, rehabilitacyjne czy poradnicze. Może to być funkcjonowanie stałej placówki edukacyjnej, wystawienniczej lub prowadzącej dożywianie. Mogą to być również szkolenia, których częstotliwość jest zazwyczaj dużo rzadsza oraz imprezy kulturalne, festyny, koncerty organizowane raz na jakiś czas. Oczywiście sfera (sport, kultura, pomoc społeczna, ekologia) oraz charakter danego przedsięwzięcia (turniej podwórkowy, spektakl teatru ulicznego, usługi opiekuńcze, edukacja ekologiczna) determinują poszczególne elementy zadania, ale nie zwalnia to z konieczności podjęcia wysiłku zmierzającego do wypracowania standardu jego realizacji.

Forum Pełnomocników

*Monika Falej,
Przewodnicząca Rady Organizacji Pozarządowych
Województwa Warmińsko-Mazurskiego*

Partnerska współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi wymaga od obu partnerów profesjonalnego przygotowania do pracy oraz poznania specyfiki funkcjonowania.

Pierwszym kontaktem ze strony samorządu dla organizacji pozarządowych są urzędnicy odpowiedzialni za współpracę z III sektorem. W większych samorządach, jak w Olsztynie, Elblągu, w samorządzie wojewódzkim i administracji rządowej powołani są pełnomocnicy ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi, jednak w większości przypadków jest to kolejne zadanie nałożone na pracowników urzędów. Urzędnik odpowiedzialny za jakość współpracy, za animowanie rozwoju lokalnego, w tym organizacji pozarządowych powinien dysponować odpowiednimi narzędziami i posiadać umiejętności oraz wiedzę by mógł w sposób efektywny wpływać na rozwój współpracy.

Mając powyższe na uwadze Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych wraz z Radą Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego podjęło wyzwanie powołania Forum Pełnomocników, co spotkało się z entuzjastycznym przyjęciem na pierwszym szkoleniu w 12–13 lipca 2006 roku w Miłomłynie, zorganizowanym przez ESWIP dla urzędników samo-

rządowych. W trakcie szkolenia powstały ramy idei i celów Forum, jako miejsca spotkania, wymiany informacji i doświadczeń zawodowych pełnomocników oraz urzędników odpowiedzialnych za współpracę. Urzędnicy zgłosili chęć podnoszenia i doskonalenia kwalifikacji zawodowych, warsztatu swojej pracy.

Forum Pełnomocników nie ma osobowości prawnej i powołane jest na czas nieokreślony. Jest ciałem wyrażającym stanowiska w sprawie obowiązujących aktów prawnych opiniującym wobec administracji rządowej oraz innych instytucji i organizacji.

W ramach Forum jego uczestnicy mogą liczyć na:

- spotkania szkoleniowe, konsultacyjne, seminaria i konferencje;
- prowadzenie działalności informacyjnej;
- współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego, jednostkami rządowymi, organizacjami pozarządowymi oraz innymi organizacjami i jednostkami w kraju i za granicą zainteresowanymi ideą i działaniami Forum;
- inicjowanie i realizację partnerskich projektów w zakresie celów Forum.

W przyszłości również na:

- wyjazdy studyjne;
- prowadzenie internetowej grupy dyskusyjnej;
- wyrażanie stanowisk w sprawie obowiązujących aktów prawnych;
- opiniowanie projektowanych rozwiązań legislacyjnych.

Funkcjonowanie Forum przyczynia się do rozwoju systemowej, partnerskiej współpracy samorządów terytorialnych z organizacjami pozarządowymi i ich reprezentacjami oraz doskonalenia poziomu pracy administracji samorządowej.

Relacje z konferencji zorganizowanych w ramach Forum Pełnomocników w latach 2006 i 2007

Dagmara Bielawska

Jednym z ważniejszych wydarzeń organizowanych w ramach Forum Pełnomocników są konferencje. Stanowią one doskonałą okazję do spotkań, wzajemnej wymiany poglądów i doświadczeń między przedstawicielami pierwszego i trzeciego sektora, wypracowaniu wspólnych wniosków, postulatów, itp. Do tej pory w ramach Forum odbyły się dwa tego typu spotkania. Ich opis prezentujemy poniżej.

I Konferencja w ramach Forum Pełnomocników

I Konferencja w ramach Forum Pełnomocników odbyła się 19 września 2006 r. w siedzibie Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie.

Spotkanie miało na celu promowanie partnerskiej współpracy pomiędzy samorządem a sektorem pozarządowym. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele Urzędu Wojewódzkiego

*I konferencja w ramach Forum
Pełnomocników, Olsztyn 2006*

*I konferencja w ramach Forum
Pełnomocników, Olsztyn 2006*

– wicewojewoda **Anna Szyszka** oraz Doradca Wojewody Warmińsko-Mazurskiego ds. Organizacji Pozarządowych i Patologii Społecznych, **Bożenna Ulewicz**. Urząd Marszałkowski reprezentowała **Joanna Glezman** – Pełnomocnik Marszałka ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.

W trakcie spotkania padły wielostronne deklaracje na temat chęci współpracy. **Bożenna Ulewicz** zapewniła, że Urząd Wojewódzki jest otwarty na współpracę i pomoc organizacjom pozarządowym. **Joanna Glezman** z Urzędu Marszałkowskiego przypomniała, że pierwszy program współpracy powstał w 1999 roku. Wyraziła przy tym nadzieję, że konferencja „Forum Pełnomocników” będzie miała swoją kontynuację w kolejnych tego typu spotkaniach. Dobrą wiadomością dla organizacji pozarządowych z Olsztyna była informacja o powstaniu w tym mieście Centrum Organizacji Pozarządowych. Urząd Miasta Olsztyna przekazał na ten cel budynek pozostawiony przez wojsko. Dodatkowo działalność COP będzie dofinansowana przez samorząd.

*Jeden z warsztatów podczas
I konferencji w ramach Forum
Pełnomocników, Olsztyn 2006*

*II konferencja w ramach Forum
Pełnomocników, Bieniasze 2007*

Ponadto w trakcie spotkania **Dorota Czorzasta-Wardyn** przedstawiła zasady pracy organizacji pozarządowych na terenach wiejskich. **Artur Gluziński** z Ministerstwa Pracy i Polityki

Społecznej przedstawił proponowane zmiany do nowelizacji Ustawy o Działalności Pożytku Publicznego. **Monika Falej**, doradca Regionalnego Ośrodka Szkoleniowego Europejskiego Funduszu Społecznego przedstawiła założenia Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007–2013.

Po spotkaniu uczestnicy udali się na warsztaty. Do wyboru były trzy tematy: „Współpraca samorządu i organizacji pozarządowych jako niewykorzystany element rozwoju społeczności lokalnych – panel dyskusyjny”, „W jaki sposób ogłaszać i rozliczać konkursy ofert” oraz „Roczny program współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi”.

Konferencja organizowana była w ramach projektu „Partnerstwo w praktyce – modelowy system współpracy samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi” finansowanego z rządowego programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, realizowanego przez ESWIP.

II Konferencja w ramach Forum Pełnomocników

II konferencja w ramach Forum Pełnomocników odbyła się w dniach 21–22 marca 2007 roku w Dworcu w Bieniaszach (gmina Miłakowo) i objęta została patronatem Marszałka, Wojewody oraz Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Udział w spotkaniu wzięli przedstawiciele samorządów odpowiedzialni za współpracę z organizacjami pozarządowymi, jak również reprezentanci orga-

Dwór w Bieniaszach

nizacji pozarządowych. Gościem specjalnym był Pan **Aleksander Bielski** – Dyrektor Biura Programów Wiejskich w Fundacji „Fundusz Współpracy” w Warszawie.

Prowadzącą spotkanie była **Monika Falej** – Przewodnicząca Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Konferencja rozpoczęła się od wystąpień przedstawicieli władz województwa warmińsko-mazurskiego.

Jako pierwsza głos zabrała **Joanna Glezman** – Pełnomocnik Marszałka ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi. Współpraca samorządu województwa warmińsko-mazurskiego z III sektorem trwa już od dawna i przybiera różne formy, zarówno finansowe jak i pozafinansowe. Do najczęstszych należy zlecenie realizacji zadań samorządu województwa organizacjom pozarządowym oraz ich dofinansowanie lub finansowanie, rekomendacje projektów, obejmowanie patronatem różnych wydarzeń, pomoc w nawiązywaniu kontaktów zagranicznych, udostępnianie lokali i budynków, a także wymiana informacji. Współpraca ta uregulowana jest zasadami współpracy. Przy Urzędzie Marszałkowskim Województwa Warmińsko-Mazurskiego działa również Biuro ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.

Nieco inaczej wyglądają kontakty Urzędu Wojewódzkiego z III sektorem. Podczas konferencji opowiedziała o nich **Bożenna Ulewicz** – Doradca Wojewody Warmińsko-Mazurskiego ds. Organizacji Pozarządowych i Patologii Społecznych. Współpraca tej instytucji z organizacjami, z racji kompetencji Wojewody, odbywa się głównie w sferze społecznej. Niemniej jednak wzajemne relacje mają w najbliższym czasie zostać uregulowane specjalnym porozumieniem. **Bożenna Ulewicz** zwróciła uwagę na to, iż organizacje pozarządowe biorą udział w róż-

nych spotkaniach organizowanych przez Urząd Wojewódzki. Ważnym wydarzeniem 2007 roku było pierwsze posiedzenie Stałej Konferencji Współpracy, powoływanej przez Wojewodę na mocy ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z 6 grudnia 2006 roku, w którym uczestniczyły najaktywniejsze organizacje z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Jak wskazuje ustawa, konferencja ma dążyć do zapewnienia zrównoważonego i stałego rozwoju województwa. Stanowi forum wymiany informacji oraz ustalania wspólnego stanowiska w zakresie spraw związanych z realizacją Regionalnego Programu Operacyjnego i innych programów unijnych, w których bierze udział województwo warmińsko-mazurskie.

Po wystąpieniach przedstawicieli władz województwa warmińsko-mazurskiego **Monika Falej** opowiedziała o proponowanych zmianach do Ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie. Projekt nowelizacji zawiera propozycje, które mają ułatwić organizacjom pozarządowym realizację zadań. Zmiany dotyczą m. in. możliwości zlecania organizacjom przez samorządy gminne i powiatowe zadań publicznych z pominięciem otwartego konkursu ofert, gdy wysokość dofinansowania lub finansowania nie przekroczy 10 tys. zł, a termin realizacji zadania 30 dni. Nowością jest również wprowadzenie instytucji partnerstwa publiczno-społecznego. Będzie ono mogło powstać z inicjatywy samorządu (gminy lub powiatu), organizacji pozarządowych, kościelnych osób prawnych lub spółdzielni socjalnych. Partnerstwo będzie działało w formie związku stowarzyszeń i nie będzie mogło prowadzić działalności gospodarczej. Jego zadaniem ma być

realizacją istotnych zadań lokalnych. Jawności i przejrzystości funkcjonowania organizacji pożytku publicznego ma

II konferencja w ramach Forum Pełnomocników, Bieniasze 2007

służyć przepis wprowadzający obowiązek podawania do publicznej wiadomości sprawozdań z wykorzystania 1% podatku.

Podczas pierwszego dnia konferencji zaprezentowano również Program Operacyjny Kapitał Ludzki jako narzędzie do wsparcia działań lokalnych. Prezentacji tego programu dokonał **Maciej Bielawski** z Elbląskiego Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Pozarządowych.

PO KL to jeden z sześciu sektorowych programów operacyjnych. Podobnie jak inne programy operacyjne posłuży realizacji celu strategicznego oraz celów szczegółowych Narodowej Strategii Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia). PO KL w głównej mierze finansowany będzie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Na realizację programu przewidziano 13,7% (11,4 mld euro) łącznej alokacji środków finansowych przeznaczonych na realizację NSRO w latach 2007–2013 (82,6 mld euro).

Cele PO KL to:

- Umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, a także podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, poprzez wyposażenie odbiorców wsparcia w kompetencje zwiększające konkurencyjność na rynku pracy, w tym osób niepełnosprawnych.
- Wzmocnienie zdolności polskiej administracji do wypełniania misji publicznej w nowoczesny i partnerski sposób i tworzenie warunków dla rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego aktywnie zaangażowanego w sprawy publiczne.

By ułatwić dostęp do informacji o możliwościach wykorzystania środków z EFS, w tym PO KL, oraz wesprzeć potencjalnych projek-

II konferencja w ramach Forum Pełnomocników, Bieniasze 2007

*II konferencja w ramach Forum
Pełnomocników, Białasze 2007*

todayców szkoleniami i doradztwem utworzono Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego. Ośrodki te pomagają w napisaniu i realizacji projektu, ale

w opracowaniu go tak, by odpowiadał na potrzeby lokalnego/regionalnego rynku pracy. Ich usługi są bezpłatne, a dzięki nim beneficjenci z wszystkich regionów kraju, mają równy dostęp do informacji oraz pomocy przy projektowaniu i składaniu wniosków wykorzystujących wsparcie EFS.

Jeden z takich Ośrodków prowadzony jest przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych. Jego oferta została również przedstawiona podczas konferencji.

Po części oficjalnej odbyły się warsztaty. Pierwszy prowadzony był przez **Bartłomieja Głuszaka** – animatora Regionalnego Ośrodka EFS w Elblągu i dotyczył budowania partnerstw jako metody na aktywizację społeczności lokalnych. Drugi – prowadzony przez **Zbigniewa Mieruńskiego** ze Stowarzyszenia Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL – odbył się pod hasłem „Pełnomocnik jako animator lokalny”.

Po zakończeniu warsztatów odbyła się część podsumowująca pierwszy dzień konferencji.

Drugi dzień rozpoczął się od wystąpienia **Pawła Jordana** z Biura Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych z Warszawy, który mówił o pełnomocniku jako animatorze współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi. Następnie zaprezentowano „dobre praktyki” dotyczące współpracy samorządu z III sektorem. O współpracy swoich instytucji z organizacjami pozarządowymi opowiedzieli: **Iwona Olechowska-Piluk** z Urzędu Miasta i Gminy Sępólno, **Marta Romanowska** z Urzędu Gminy Ostróda, **Małgorzata Nawrocka** z Urzędu Miasta i Gminy

*Jeden z warsztatów podczas
II konferencji w ramach Forum
Pełnomocników, Bieniasze 2007*

Lidzbark Welski, **Anna Gędas** z Urzędu Miejskiego w Barczewie oraz **Lucyna Marecka** z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górowie Iławeckim.

Po prezentacji „dobrych praktyk” odbyły się dwa warsztaty. Pierwszy prowadzony był przez **Arkadiusza Jachimowicza** specjalistę ds. współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi. Dotyczył partnerstwa publiczno-społecznego, czyli systemu współpracy samorządów terytorialnych z organizacjami pozarządowymi. W wyniku warsztatu wypracowane zostały, warte przytoczenia, wnioski:

1. W każdej gminie co najmniej raz w roku powinno odbyć się spotkanie wszystkich organizacji pozarządowych działających na terenie gminy. Inicjatorem pierwszego spotkania powinien być samorząd, kolejne spotkania powinny być organizowane w partnerstwie z organizacjami. Celem spotkań powinno być m.in. omówienie aktualnego stanu współpracy, wymiana informacji, poznanie się stron, ustalenie treści rocznego lub wieloletniego programu współpracy itp.
2. Radni są ważnym elementem demokracji w samorządach terytorialnych, ale nie są jej ostatnim szczeblem. Pomiedzy nimi a mieszkańcami funkcjonują jeszcze różnego rodzaju organizacje pozarządowe: stowarzyszenia, fundacje, kluby sportowe oraz grupy nieformalne. Podmioty te skupiają aktywnych obywateli, reprezentują ich interesy i potrzeby, aktywizują społeczność lokalną, wdrażają innowacyjne rozwiązania, stają się coraz ważniejszymi partnerami dla władz lokalnych. Radni powinni przywiązywać dużą wagę do współpracy z organizacjami pozarządowymi, a organizacje powinny angażować radnych do swoich działań, a także czuwać nad tym, czy prawidłowo realizują swój mandat zaufa-

II konferencja w ramach Forum
Pełnomocników, Białasze 2007

nia, jakim obdarzyli
ich wyborcy.

3. Należy zorganizować konferencję dla wójtów, burmistrzów i prezydentów oraz przewodniczących

Rad na temat współpracy samorządów z organizacjami i ważnej roli, jaką w tym procesie pełnią urzędnicy odpowiedzialni za współpracę.

Drugi warsztat poprowadziła **Monika Falej**. Dotyczył on Rad Organizacji Pozarządowych jako partnera w pobudzaniu lokalnych działań. Rady organizacji pozarządowych jako reprezentant aktywnej części społeczności lokalnej, pracujący na rzecz własnego środowiska są naturalnym partnerem do pobudzania lokalnych działań. W wielu średnich i małych gminach (samorządach) nie ma reprezentacji, z powodu braku świadomości roli jaką mogą one odegrać w pobudzaniu działań samego sektora pozarządowego, jak i całej społeczności. Organizacje są również nieliczne i słabo zorganizowane, nie posiadają zasobów kadrowych jak i lokalowych.

Grupa warsztatowa zadając sobie pytanie: „co jest potrzebne do pobudzania społeczności lokalnej?” wypracowała następujące potrzeby, które jeżeli zostaną zaspokojone, dadzą szansę na pobudzenie lokalnych działań: Potrzebne są następujące czynniki:

- animator, urzędnik wyposażony w umiejętności oraz wiedzę dotyczącą pobudzania społeczności, potrafiący pracować z organizacjami pozarządowymi i ich reprezentacjami;
- świadomość społeczności lokalnej („wiara, nadzieję w powodzenie”);
- chęć współpracy wszystkich partnerów (urzędników, radnych i organizacji pozarządowych);
- zaangażowanie wszystkich partnerów w działania;

- świadomość władz o możliwościach zaangażowania reprezentacji sektora do wspólnych działań (szkolenia, warsztaty, informacja);
- dobre relacje między partnerami;
- pokazywanie dobrych praktyk (to co robią społeczności, władza oraz organizacje pozarządowe, szczególnie w partnerstwie);
- baza, jako miejsce spotkań;
- baza, jako diagnoza zasobów organizacji pozarządowych oraz partnerów;
- informacja o samych partnerach (adresy, co robimy, jakie działania podejmujemy);
- określenie celów, które należy osiągnąć;
- promocja działalności lokalnej;
- środki finansowe;
- możliwości zewnętrzne (ustawodawstwo, programy rządowe).

Uczestnicy warsztatu doszli do wniosku, że potrzebują zaspokojenia wszystkich powyższych potrzeb. Brak im wiary w powodzenie. Czują, że brakuje im wiedzy, doświadczenia i umiejętności w kreowaniu działań. Wyrazili jednak ogromną chęć nabycia takiej wiedzy, począwszy od podstawowej wiedzy o organizacjach pozarządowych, ich zakładania i prowadzenia, pobudzania tworzenia reprezentacji sektora we własnych samorządach, mając nadzieje na pozyskanie silnego partnera, który wspólnie będzie pobudzać działania społeczności lokalnej.

Po zakończeniu warsztatów nastąpiło podsumowanie dwóch dni konferencji. Punktem kulminacyjnym było sformułowanie apelu przygotowanego przez uczestników spotkania, którego treść prezentujemy na następnej stronie:

II Konferencja w ramach Forum Pełnomocników odbyła się w ramach projektów:

- *„Efektywnie Fachowo Skutecznie, czyli Regionalny Ośrodek Szkoleniowy Europejskiego Funduszu Społecznego w Elblągu”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich;*
- *„Partnerstwo w praktyce – modelowy system współpracy samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi” współfinansowanego ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.*

APEL
UCZESTNIKÓW II KONFERENCJI
ZORGANIZOWANEJ W RAMACH
FORUM PEŁNOMOCNIKÓW
BIENIASZE k. MIŁAKOWA, 21–22 MARCA 2007

Ustawy o samorządach terytorialnych nakładają obowiązek współpracy samorządów z organizacjami pozarządowymi. W związku z tym w części samorządów pojawili się urzędnicy odpowiedzialni za tę sferę. W samorządach większych (samorząd wojewódzki, Olsztyn, Elbląg) powołani zostali pełnomocnicy organu wykonawczego. Należy to ocenić jako bardzo dobrą praktykę.

Jednak w zdecydowanej większości przypadków jest to kolejne zadanie nałożone na pracowników. Powoduje to, że osoby takie nie są w stanie spełniać dobrze swoich zadań, a współpraca z organizacjami jest traktowana marginalnie.

Uczestnicy Forum stwierdzają, iż w każdym samorządzie terytorialnym powinien być powołany urzędnik do spraw współpracy z organizacjami pozarządowymi. W większych samorządach – powiatach, miastach i gminach miejsko-wiejskich – powinny być to pełnoetatowe miejsca pracy, natomiast w gminach wiejskich powinny być to części etatów (co najmniej pół), pozwalające na realną pracę z organizacjami pozarządowymi.

Urzędnicy (pełnomocnicy ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi) spełniają bardzo ważną rolę w samorządach i społecznościach lokalnych:

- realizują jedno z ustawowych zadań własnych samorządów (współpraca z organizacjami pozarządowymi);
- wspierają organizacje pozarządowe, które w coraz większym stopniu pozyskują środki spoza budżetu samorządu oraz realizują zadania własne gminy, również ze środków pozyskanych spoza budżetu samorządu;
- poprzez wspieranie organizacji wspierają jednocześnie rozwój społeczności lokalnych, aktywizują liderów społecznych, budują kapitał ludzki i społeczny;
- pomagają realizować program wyborczy władz samorządowych.

Uczestnicy Forum apelują do władz samorządów naszego województwa, aby powoływały pełnomocników do spraw współpracy z organizacjami pozarządowymi, przekazywały im odpowiednie kompetencje i umożliwiały efektywne spełnianie swojej funkcji. Zainwestowanie w pełnomocników oznacza zainwestowanie w rozwój kapitału społecznego.

Projekt „Partnerstwo w praktyce – modelowy system współpracy samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi”

Dagmara Bielawska

W okresie sierpień 2006–lipiec 2007 Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych (ESWIP) realizowało projekt pod nazwą „Partnerstwo w praktyce – modelowy system współpracy samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi” współfinansowany ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich.

Cel projektu zakładał rozwój systemowej, partnerskiej współpracy samorządów z organizacjami, opartej na modelu wypracowanym przez ESWIP we współpracy z Siecią Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT.

Problemem na jaki odpowiadał projekt była trudność z wdrażaniem w społecznościach lokalnych sprawdzonych modeli działań w zakresie współpracy ww. partnerów, co w konsekwencji wpływa na słaby rozwój relacji wśród partnerów społecznych. Dlatego niezbędne stało się podejmowanie działań mających na celu uświadamianie zarówno samorządów, jak i organizacji pozarządowych, że wspólne wypracowywanie systemu współpracy jest w interesie społeczności lokalnej. Wyzwanie te zostało podjęte przez ESWIP.

W ramach realizacji projektu 5 samorządów (gminy: Ostróda, Górowo Iławskie, Sępólno, Barczewo oraz powiat działowski) objętych zostało wsparciem w formie doradztwa i szkoleń, służących wypracowywaniu wieloletniego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi. W spotkaniach szkoleniowo-do-

radczych, oprócz przedstawicieli samorządów, brali udział reprezentanci organizacji pozarządowych oraz eksperci. Poniżej prezentujemy opinie niektórych z tych osób, dotyczące prac grup roboczych i tematyki projektu.

Zdaniem „pozarządowców”

BEATA KUCHARCZYK

Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji i Rozwoju Gminy Ostróda

— Idea opracowania skonkretyzowanego systemu współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi w Ostródzie jest wynikiem zmian zachodzących na terenie gminy w kwestiach społecznych i obywatelskich. Jej początek nastąpił wraz z umacnianiem się w organizacjach pozarządowych osób społecznie zaangażowanych, natomiast w samorządzie – przekonani o randze społeczeństwa obywatelskiego, świadomego swych możliwości i zdolnego do podejmowania nowych wyzwań i działań.

Współpraca samorządu z organizacjami pozarządowymi w naszej gminie była niewystarczająca, w głównej mierze z powodu braku wspólnie opracowanej podstawy kooperacji. Obie strony działały w interesie tego samego podmiotu – społeczności lokalnej, stąd często w realizacji własnych działań stykały się ze sobą wzajemnie.

Tak więc współpraca „pierwszego” i „trzeciego” sektora w Gminie Ostróda istniała i była realizowana w miarę dotychczasowych możliwości. Jednak dynamicznie zmieniająca się sytuacja społeczna spowodowała, iż należało podjąć pewne innowacje i działania.

Podjęmące się opracowania programu współpracy strony dostrzegły wzajemne korzyści wynikające z jego istnienia. Taki system gwarantuje klarowność i przejrzystość we wzajemnej kooperacji, może wpływać pozytywnie na rozwój dalszych działań. Upodmiotowienie zasad współpracy opartej na partnerstwie i wzajemnym szacunku z jednoczesnym zachowaniem własnej autonomiczności i indywidualizmu, zmierza w kierunku profesjonalizacji i efektywności wytyczonych celów.

Wspólny przedmiot działań, jakim niewątpliwie jest szeroko pojęty rozwój społeczny Gminy Ostróda, wymaga bowiem skonkretyzowanego i przemyślanego

dokumentu. Dlatego tak istotne jest jego opracowanie przez obie strony. Wspólne spojrzenie na problemy i oczekiwania społeczne gwarantuje rzeczywistą ich interpretację a tym samym efektywną realizację.

DANUTA ZIELONKA

Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich w Barczewie

— System współpracy samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi określa prawa i obowiązki obu stron. Daje to organizacjom pozarządowym możliwość wykonywania, w szerszym zakresie niż dotychczas zadań własnych gminy, wpływa również na aktywizację jej mieszkańców.

Członkowie organizacji pozarządowych z terenu gminy Barczewo od dłuższego czasu wnioskowali o opracowanie takiego programu. Niestety długo postulat ten nie znajdował zrozumienia u władz samorządowych. Przełom nastąpił w momencie, gdy członkowie naszego stowarzyszenia wzięli udział w szkoleniu dotyczącym współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi, organizowanym przez ESWIP. Tam powstał pomysł, aby gminę Barczewo objąć wsparciem szkoleniowo-doradczym, mającym na celu wypracowanie systemu współpracy.

GRZEGORZ KOSTUŃ

Ósrodek Edukacyjno-Wypoczynkowy SOCIETAS CHRISTIANA, Sępapol

— Wszystkie organizacje pozarządowe w gminie Sępapol pracują na rzecz lokalnej społeczności, więc zacieśnienie i koordynacja działań w sformalizowany sposób była potrzebna obu stronom, a konieczność aktywizacji w kierunku pozyskiwania środków z UE przyspieszyła powstanie tego systemu.

Stworzenie programu współpracy w gminie Sępapol ma służyć przede wszystkim poprawie wzajemnych relacji Gmina – organizacje, a także ośmielić działaczy pozarządowych do częstszego sięgania po środki publiczne. Ważne jest również to, iż dzięki powstaniu takiego systemu obie strony mają jasność wzajemnych oczekiwań i odpowiedzialności, oraz możliwości wsparcia i wymiany informacji oraz doświadczeń. W naszym przypadku takiej współpracy praktycznie nie było. Zdarzały się jakieś incydentalne formy współpracy, ale było to średnio 1–2 razy w roku.

Zdaniem ekspertów

MAREK SKASKIEWICZ

Koordinator Grupy Roboczej w Ostródzie

— Standardy współpracy porządkują i nadają normy prawne w zakresie praw i obowiązków dwóch stron tj. samorządu i sektora pozarządowego. W czytelny sposób określają zlecenie zadań – finansowanie. Stają się kodeksem etyki i partnerstwa we wzajemnej współpracy. Zyskują na nich przede wszystkim społeczności lokalne, organizacje pozarządowe, bo to je upodmiotowuje w kontaktach z samorządem.

Praca grupy roboczej w Ostródzie przebiegała raczej bezproblemowo, zarówno pod względem merytorycznym, jak i technicznym. Mieliśmy pełne wsparcie w oddelegowanym przez Urząd Gminy pracowniku. Praca była partnerska, nie wystąpiła jakaś znacząca przewaga na rzecz jednej ze stron. Pracowaliśmy metodą zadaniową, najczęściej w układzie: przedstawiciel samorządu i przedstawiciel organizacji pozarządowych.

Reprezentanci III sektora w Ostródzie wiążą wiele oczekiwań związanych z wypracowaniem standardów, w szczególności zaktywizowania partnerskiej współpracy – podniesienia wiedzy i możliwości powierzania zadań, ale również zinstytucjonalizowania wspólnych działań na rzecz absorpcji środków strukturalnych. Liczą również na stworzenie uporządkowanego systemu wzajemnego informowania i konsultowania kierunków strategii rozwoju lokalnego oraz aktów prawnych prawa lokalnego.

SŁAWOMIR PSZENNY

Koordinator Grupy Roboczej w Działdowie

— Wypracowywanie standardów współpracy między samorządem lokalnym i organizacjami jest bardzo ważne. Wiele instytucji i organizacji w Polsce zdołało się już przekonać, iż w pojedynkę nie można nic osiągnąć, a jeśli nawet to znacznie mniej. Wiele również padło deklaracji współpracy i to bardzo dobrze. Ale żeby współpraca była naprawdę dobra i przynosiła wymierne efekty dla tych, którzy ją prowadzą musi być uregulowana pewnymi ramami.

Stąd ważna i doniosła jest rola standardów w życiu społecznym, które najczęściej przekładają się na dokumenty o charakterze strategicznym jakimi są niewątpliwie Programy Współpracy. Zyskuje na nich przede wszystkim społeczność

lokalna – czyli wszyscy mieszkańcy. To ich problemy i potrzeby są punktem wyjścia do działań podejmowanych i przez samorząd i organizacje. Skoro jest wspólny „beneficjent” to i on również powinien najbardziej zyskiwać na współpracy.

Jeśli podnosi się jakość współpracy, to możemy zakładać, iż za jakiś czas w naszej społeczności będzie się żyło lepiej, a różne obszary wspólnego funkcjonowania mieszkańców, począwszy od pomocy społecznej poprzez ekologię na tradycjach narodowych skończywszy, będą w jeszcze atrakcyjniejszy sposób realizowane.

Oczywiście praca nad stworzeniem takiego systemu współpracy nie jest łatwa. Największym problem jest oczywiście czas. Zarówno przedstawiciele powiatu, jak i reprezentacja organizacji to ludzie szalenie zapracowani. Nie dysponują oni w zasadzie wolnym czasem. Są zajęci udzielaniem się, prowadzeniem organizacji i działalnością społeczną (a w tym wszystkim często muszą znaleźć czas na pracę zawodową i rodzinę). Nawet ustalenie terminu spotkania tak, aby wszystkim pasował nie jest sprawą łatwą. Ale trzeba powiedzieć, że działadowska grupa robocza stanęła na wysokości zadania – spotkania odbywały się regularnie a ponadto nieustannie trwała wymiana informacji drogą elektroniczną.

Z moich obserwacji wynika, iż przedstawiciele organizacji i przedstawiciele samorządu coraz chętniej podejmują współpracę. Samorząd widzi, że przynosi to wymierne efekty i korzyść dla mieszkańców, organizacje dostrzegają szanse we współpracy na jeszcze większe wzmocnienie i profesjonalizację własnych działań.

Z wypracowaniem standardów współpracy obie strony wiążą duże oczekiwania. Jak każde opracowanie, również i to wzbudza duże zainteresowanie. Wszyscy chcą, aby był czynnie realizowany. Dziś świadomość tego, iż dokument jest po to aby „żyć” a nie jedynie po to aby się kurzył jest znacznie większa niż jeszcze 5–10 lat temu.

W naszej grupie widoczna była chęć podkreślenia innych wymiarów współpracy, poza tym najbardziej oczywistym, jakim jest zlecenie zadań własnych samorządu. I chyba najbardziej oczekujemy, iż dokument ten będzie naszą drogą właśnie w tym kierunku.

MONIKA FALEJ

Koordynator grup roboczych w gminach Barczewo, Górowo Iławeckie i Sępól

— Wypracowanie standardów współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi jest niezwykle ważne. Standardy porządkują wzajemne relacje pomiędzy partnerami, określają zasady na jakich będzie oparta współpraca. Dzięki

temu obie strony wiedzą czego mogą od siebie oczekiwać, na co mogą liczyć. Reguły jakie z nich wynikają, prowadzą również do przejrzystości działania samorządu i możliwości wpływania społeczności lokalnych, poprzez organizacje pozarządowe, na demokratyzację procesów zachodzących w samorządach.

Na wypracowaniu standardów zyskuje zarówno samorząd, jak i organizacje. Oparta na jasnych zasadach współpraca przynosi wymierne korzyści dla społeczności lokalnych na danym terenie. Dzięki temu organizacje mogą realizować swoje misje i cele statutowe wspólnie z samorządem, odpowiadając tym samym na potrzeby mieszkańców i rozwiązując problemy społeczności. Mając wypracowane zasady współpracy z samorządem, mogą one również dążyć do budowania i wypracowania podobnych zasad z innymi partnerami, m.in. z biznesem.

Przedstawiciele organizacji pozarządowych liczą na przejrzystą współpracę, postrzeganie ich jako rzetelnych i równoprawnych partnerów, takich, którzy oprócz tego, że otrzymują wsparcie, mogą sami zaoferować pomoc w rozwiązywaniu problemów lokalnych, m.in. jako jednostki zdolne do pozyskiwania środków spoza budżetu samorządu lokalnego.

W samorządach, w których istnieje świadomość potrzeby wypracowywania standardów, rocznych programów współpracy, przedstawiciele organizacji pozarządowych i urzędnicy wspierają się w tych działaniach. Zdarza się też tak, że to wójtowie i burmistrzowie są motorem, który mobilizuje i wspiera działania skierowane na budowanie współpracy i jej zasad.

Prace grup roboczych, w których brałam udział nie były pozbawione problemów. Głównym z nich było małe zaufanie partnerów do siebie, brak wiedzy o funkcjonowaniu i ramach prawnych obowiązujących obie strony, słabe przygotowanie merytoryczne osób pracujących nad dokumentem oraz przerzucanie całej odpowiedzialności za jego wypracowanie na urzędników. Problemem było także małe zaangażowanie ze strony samorządowej i chęć „pójścia na skróty”, czyli powielanie dokumentów wypracowanych przez inne podmioty, oddanie opracowania dokumentu jednej osobie w urzędzie, bez angażowania innych pracowników, czy radnych oraz brak analizy swoich potrzeb, na które wypracowanie standardów mogłoby stanowić odpowiedź.

Trudną kwestią było również też to, że strony nie potrafiły dostrzec wspólnego interesu w wypracowaniu dokumentu określającego standardy współpracy. Bywa tak, że samorząd obawia się oddania władzy i wpływów, starając się umniejszać znaczenie dokumentu. Ważne jest też, by wypracowany dokument nie stał się pustą deklaracją, schowaną do szuflady.

Samorządy natomiast oczekują uregulowania stosunków z organizacjami pozarządowymi, tak by standardy stały się przewodnikiem we wspólnym budowaniu społeczeństwa obywatelskiego.

Zdaniem samorządowców

MARTA ROMANOWSKA
Urząd Gminy Ostróda

— Priorytetem władz Gminy Ostróda jest służenie mieszkańcom w ramach posiadanych środków w sposób jak najbardziej skuteczny. Wierzymy, iż prowadzenie aktywnej polityki w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi jest jednym z elementów efektywnego zarządzania gminą.

Samorząd gminy w Ostródzie realizując zadania własne, uregulowane ustawą o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, wykazał chęć przystąpienia do opracowania wieloletniego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. W wypracowaniu takiego dokumentu pomogło nam Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych, które rozpoczęło realizację projektu „Partnerstwo w praktyce – modelowy system współpracy samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi”.

Celem programu jest współdziałanie w realizacji zadań gminy. Współpraca ta ma polegać nie tylko na przepływie środków z budżetu gminy do organizacji, ale również na wykorzystaniu ich potencjału merytorycznego w rozpoznawaniu potrzeb, ocenie dotychczasowych działań gminy, tworzeniu nowych rozwiązań, układaniu strategii czy dyskusjach o nowych rozwiązaniach prawnych.

Wypracowany wspólnie z organizacjami program pozwoli na jak najbardziej efektywne działanie na rzecz społeczności lokalnej. Ustalenie jednoznacznych i jawnych procedur współpracy, w szczególności dotowania organizacji pozarządowych, buduje wizerunek samorządu jako odpowiedzialnego gospodarza, racjonalnie wydatkującego środki budżetowe. Zapewnia to również lokalnym organizacjom poczucie stabilności, co przekłada się na większą efektywność ich działań na rzecz lokalnej społeczności.

Wypracowanie systemu współpracy przyniesie wymierne korzyści w postaci:

- umacniania w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie i wspólnotę lokalną,
- budowania tkanki społeczeństwa obywatelskiego poprzez aktywizację społeczności lokalnej,
- prowadzenia nowatorskich i bardziej efektywnych działań, dzięki dobremu rozpoznaniu potrzeb,
- uzupełnienia działań gminy w zakresie nie obejmowanym przez struktury gminne,
- odciążania sektora publicznego w realizacji niektórych zadań.

ANNA GĘDAS

Urząd Miasta i Gminy Barczewo

— Prace nad tworzeniem systemu współpracy samorządu gminnego w Barczewie z organizacjami pozarządowymi rozpoczęły się w 2004 r. 5 lutego tego roku przedstawiciele dwudziestu organizacji pozarządowych podpisali porozumienie o współpracy na terenie miasta i Gminy Barczewo, tworząc Gminną Radę Organizacji Pozarządowych. Członkowie Rady zadeklarowali aktywną współpracę na rzecz różnych aspektów rozwoju życia społecznego. Tym sposobem stworzono partnera do rozmów i współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi a samorządem Gminy.

System współpracy, jest bardzo ważny, zarówno z powodu możliwości realizacji zadań własnych Gminy poprzez ludzi nie związanych bezpośrednio z samorządem, jak również jednoczesnego pobudzania społeczeństwa do podejmowania społecznych inicjatyw. Jego wypracowanie pomoże rozszerzyć ofertę zadań własnych Gminy, o których realizację mogą ubiegać się organizacje pozarządowe. Samorząd Barczewa dostrzega ważność niedocenionych wcześniej dziedzin życia społecznego takich jak kultura, sport, przedsiębiorczość. Wielką korzyścią jest zaangażowanie dużego grona mieszkańców, którym zależy na wszechstronnym rozwoju Miasta i Gminy Barczewo.

IWONA OLECHOWSKA-PILUK

Urząd Miasta i Gminy Sępólno

— W Gminie Sępólno rokrocznie uchwalane były plany współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi. Jednak impulsem do opracowania dokumentu jakimi są zasady współpracy, tym razem z udziałem organizacji, stały się

kontakty, jakie nasz samorząd nawiązał z Elbląskim Stowarzyszeniem Wspierania Inicjatyw Pozarządowych. Przekazana przez nie wiedza na temat korzyści, jakie niesie za sobą zaangażowanie organizacji w życie lokalnej społeczności i możliwości pozyskiwania środków unijnych zaowocowała powołaniem grupy roboczej. Jej zadaniem było wypracowanie programu współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi na nadchodzące lata, systematyzującego wszystko to, co często w praktyce miało miejsce, a nie zostało wyraźnie zwerbalizowane.

Opracowanie takiego systemu wskazuje zasady, na jakich powinna się opierać współpraca oraz wzajemne relacje pomiędzy partnerami. Dzięki temu samorząd może w jak najpełniejszy sposób realizować zadania powierzone jej przez ustawodawcę, natomiast organizacje, dzięki „wyspecjalizowaniu się” w swojej działalności, dają gwarancję profesjonalizmu w wykonywaniu powierzonego im zadania. Współpraca ta może wpłynąć na uaktywnienie się społeczności lokalnej, a co za tym idzie – na jej rozwój i podniesienie poziomu życia.

LUCYNA MARECKA

Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Górowie Iławeckim

— W 2006 Gmina Górowo Iławeckie nawiązała współpracę z Elbląskim Stowarzyszeniem Wspierania Inicjatyw Pozarządowych (ESWIP) w celu wspólnego opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Wzajemne, pozytywne doświadczenia skłoniły Wójta Gminy – Panią Bożenę Olszewską-Świtaj do rozpoczęcia prac nad opracowaniem wieloletniego programu współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi.

W grudniu 2006 roku zostało zorganizowane Forum Organizacji Pozarządowych działających na terenie Gminy Górowo Iławeckie. W spotkaniu uczestniczyli radni, Wójt Gminy, członkowie lokalnych organizacji pozarządowych oraz kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Uczestnicy Forum wyrazili wolę i potrzebę pogłębienia współpracy organizacji z samorządem oraz zadeklarowali czynny udział w pracach nad tworzeniem wieloletniego programu współpracy.

Podczas spotkania wybrano trzyosobowe prezydium, którego zadaniem jest koordynacja i organizacja spotkań dotyczących współpracy samorządu z organizacjami, w tym wypracowania programu, który określałby cele, zasady, przedmiot oraz formy współpracy, stanowiące płaszczyznę realizacji wspólnych zadań publicznych. Wieloletni program współpracy z organizacjami ułatwia realizację wspól-

nych zadań w sposób najbardziej adekwatny do potrzeb środowiska lokalnego. Ponadto, program ten może stanowić podstawę do utworzenia aktywnego forum dyskusji i współpracy w obszarze działalności pożytku publicznego. Współpraca obu partnerów – samorządu i sektora pozarządowego przyczyni się do wzmocnienia procesu budowy społeczeństwa obywatelskiego.

Działalność organizacji pozarządowych stanowi bazę dla rozwoju społeczności lokalnej, gdyż to one właśnie skupiają najaktywniejszych i najbardziej wrażliwych na sprawy społeczne obywateli danego środowiska. Aktywność, rozpoznanie istniejących problemów i elastyczność w działaniu na rzecz lokalnego środowiska sprawia, że organizacje pozarządowe są niezastąpione w realizacji i współrealizacji wielu zadań publicznych. Współpracując z lokalnymi organizacjami gmina zyskuje nie tylko partnera w realizacji tych zadań, ale również dużą wiedzę z zakresu rozpoznania problemów społecznych i potrzeb mieszkańców.

IWONA BARANOWSKA **Starostwo Powiatowe w Działdowie**

— Współpraca samorządu z sektorem pozarządowym w powiecie działdowskim po raz pierwszy została uregulowana wspólnie opracowanym i zatwierdzonym przez obie strony programem współpracy w 2004 r. Następne programy powstawały corocznie. Z czasem jednak, zaczęły być widoczne nieścisłości i braki w ich treści. W związku z tym działdowski sektor pozarządowy wyszedł z propozycją udoskonalenia istniejącego systemu, uszczegółowienia i wypracowania jeszcze bardziej efektywnego schematu. Samorząd, otwarty na wszystkie propozycje mające prowadzić do lepszej współpracy, przystał na ofertę pozarządowców.

Współpraca samorządu z sektorem pozarządowym dla obopólnych korzyści powinna być regulowana jasnymi, zrozumiałymi i akceptowanymi przez obie strony regułami. Wypracowanie takiego systemu daje jasne zasady, przejrzystość działania, a to z kolei prowadzi do jeszcze lepszych kontaktów, lepszej współpracy, większych korzyści dla obu stron oraz zadowolenia i chęci do dalszego działania.

Sektor pozarządowy wykonując zadania leżące w zakresie zadań samorządu, odciąża go znacznie w tej kwestii. W niektórych dziedzinach organizacje pozarządowe praktycznie całkowicie przejęły zadania samorządu, wykonując je z pewnością lepiej, mniejszym kosztem i z dużym zadowoleniem.

Załączniki

**WIELOLETNI PROGRAM WSPÓŁPRACY
GMINY OSTRÓDA
Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI
I INNYMI PODMIOTAMI PROWADZĄCYMI
DZIAŁALNOŚĆ POŻYTKU PUBLICZNEGO**

Ostróda, 2007

Wstęp

Program powstał dzięki podjęciu współpracy samorządu Gminy Ostróda z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, dostrzeżeniu konieczności wspólnych działań i inicjatyw zmierzających do efektywnego i zgodnego z rzeczywistymi potrzebami społecznymi szeroko pojętego rozwoju lokalnego.

Dokument opracowany został w celu profesjonalizacji oraz standaryzacji reguł i zasad wzajemnej współpracy między wszystkimi podmiotami, które aktywnie działają na terenie Gminy Ostróda na rzecz rozwoju sektora społecznego, rozumianego jako: kapitał ludzki oraz lokalną infrastrukturę.

Stanowiąc będzie merytoryczno-formalne wsparcie oraz podstawę w podejmowanych wspólnych działaniach i programach. Przesłanki zawarte w niniejszym programie stanowiąc będą wskazówki w dochodzeniu do optymalnego modelu kreatywnego i efektywnego współdziałania samorządu, instytucji publicznych z organizacjami pozarządowymi, grupami nieformalnymi i lokalnymi koalicjami, jako równorzędnych i bliskich sobie partnerów zaspokajających specyficzne potrzeby społeczne mieszkańców Gminy Ostróda.

Rozdział I

Postanowienia ogólne

§1. Ilekroć w niniejszym programie mowa jest o:

1. **gminie** – rozumie się przez to Gminę Ostróda;
2. **radzie** – rozumie się przez to Radę Gminy Ostróda;
3. **urzędzie** – rozumie się przez to Urząd Gminy Ostróda;
4. **wójtce** – rozumie się przez to Wójta Gminy Ostróda;
5. **sekretarzu** – rozumie się przez to Sekretarza Gminy Ostróda;
6. **skarbniku** – rozumie się przez to Skarbnika Gminy Ostróda;
7. **organizacji pozarządowej** – rozumie się przez to osobę prawną lub jednostkę nie posiadającą osobowości prawnej utworzoną na podstawie przepisów ustaw, w tym fundację i stowarzyszenie, nie będące jednostka-

mi sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów ustawy o finansach publicznych i niedziałające w celu osiągnięcia zysku;

8. **podmiocie** – rozumie się przez to:

a) osobę prawną i jednostkę organizacyjną działającą na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmujące prowadzenie działalności pożytku publicznego;

b) stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego.

9. **udziale** środków własnych – rozumie się przez to środki finansowe nie pochodzące z budżetu gminy, przeznaczone na realizację zadania, o którego wsparcie finansowe organizacja pozarządowa lub podmiot ubiega się;

10. **ustawie** – rozumie się przez to ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96 poz. 873 z późn. zm.);

11. **programie** – rozumie się przez to „Wieloletni program współpracy Gminy Ostróda z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego”;

12. **pełnomocniku** – rozumie się przez to pełnomocnika wójta ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi;

13. **liderze** – rozumie się przez to jedną organizację pozarządową lub podmiot z terenu gminy, wybrany przez Forum.

14. **jednostki samorządowe** – rozumie się przez to jednostki oświatowe, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury.

§2. Uchwalając budżet rada rezerwuje w nim środki finansowe na realizację zadań przez organizacje pozarządowe i podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego.

§3. Organizacje pozarządowe i podmioty winny zapewnić realizację zadań w sposób efektywny, profesjonalny i terminowy.

§4. Okres kadencji programu trwa 4 lata, 2007–2011 r.

Rozdział II

Podmioty realizujące program współpracy

§5. Podmiotami programu, zgodnie z art. 3 ust. 2 i 3 ustawy mogą być prowadzące działalność w sferze zadań publicznych, o których mowa w art. 4 ust.1 ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie:

1. organizacje pozarządowe
2. osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego,
3. stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego.

§6. Podstawowym kryterium decydującym o podjęciu współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami jest prowadzenie przez nie działalności na terenie gminy lub na rzecz jej mieszkańców.

Na terenie Gminy Ostróda znajduje się:

1. 11 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych.
2. 13 klubów sportowych, w tym:
 - 4 kluby uczniowskie;
3. 18 placówek oświatowych, w tym:
 - 4 przedszkola;
 - 10 szkół podstawowych;
 - 4 gimnazja.
4. Stowarzyszenie Miłośników Wzgórz Dylewskich.
5. Stowarzyszenie na Rzecz Edukacji i Rozwoju Gminy Ostróda.
6. Stowarzyszenie Pałac Klonowo
7. Stowarzyszenie Forum Kobiet K/Idzbark.
8. Polskie Stowarzyszenie Diabetyków w Ostródzie K/Samborowo.
9. Komitet „Wspólnota Pamięć”

Organizacje pozarządowe i podmioty działające na terenie Gminy Ostróda:

1. Związek Harcerstwa Polskiego w Ostródzie
2. Ostródzkie Stowarzyszenie Kulturowe „SASINIA” w Ostródzie

3. Warmińsko-Mazurskie Stowarzyszenie Ludzi Niepełnosprawnych „ALFA” w Ostródzie
4. Stowarzyszenie na Rzecz Współpracy Międzyregionalnej w Ostródzie
5. Stowarzyszenie Mniejszości Niemieckiej „Jodły” w Ostródzie
6. Szczycieński Klub Kyokushin Karate Filia w Ostródzie
7. Polski Czerwony Krzyż w Ostródzie.
8. Stowarzyszenie Pomoc Dzieciom Potrzebującym im. Janiny Pelczarskiej w Ostródzie.

Rozdział III

Podstawy współpracy

§7. Współpraca Gminy Ostróda z organizacjami pozarządowymi i podmiotami reguluje:

- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z dnia 29 maja 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2001, Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz.U. z 2005 r. Nr 169, poz. 1420),
- Program współpracy Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2007,
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020,
- Uchwała Rady Gminy Ostróda w sprawie rocznego planu i zasad współpracy Gminy Ostróda z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego,
- Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ostróda na 2004–2013,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostróda na lata 2006–2015,
- Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych dla Gminy Ostróda,
- Gminny program przeciwdziałania narkomanii w Gminie Ostróda,

- Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich „Kraina Drwęcy i Pasłęki”;
- 21 Planów Rozwoju Miejscowości z terenu Gminy Ostróda.

Rozdział IV

Zasady regulujące współpracę

§8. Podmioty współpracy są autonomiczne i suwerenne, a wzajemne oddziaływania regulują na zasadach umów i porozumień, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami, opiera się na zasadach pomocniczości, suwerenności, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.

1. Zasada pomocniczości: Gmina uznaje prawo samoorganizujących się obywateli do samodzielnego określania i rozwiązywania problemów społeczności, także należących do sfery zadań publicznych. Samorząd stosuje zasadę względnego pierwszeństwa organizacji pozarządowych i podmiotów w realizacji zadań publicznych, wspierając je w wypełnianiu tych zadań. W ten sposób wprowadza w życie ideę subsydiarności, która zakłada, że wszędzie tam gdzie jest to możliwe, kompetencje i zdolność do działania powinny zostać przypisane w pierwszej kolejności obywatelom i ich organizacjom.

Gmina oczekuje od organizacji pozarządowych i podmiotów samodzielnego wzmocnienia swoich zasobów kadrowych, materialnych i finansowych. Budżet gminy nie powinien stanowić jedynego źródła finansowania zleconych organizacjom pozarządowym i podmiotom zadań publicznych. Powinny one, w jak najpełniejszym stopniu wykorzystywać możliwości pozyskiwania środków pozabudżetowych z funduszy europejskich oraz innych organizacji i instytucji grantodawczych.

2. Zasada suwerenności stron: Gmina respektuje niezależność i podmiotowość organizacji pozarządowych i podmiotów. Gmina akceptuje również kontrolną rolę organizacji obywatelskich, mając świadomość dysponowania przez siebie środkami publicznymi.

3. Zasada partnerstwa: Gmina traktuje organizacje pozarządowe i podmioty jako równoprawnych partnerów w definiowaniu problemów

społecznych, określaniu sposobów ich rozwiązywania oraz realizacji zadań publicznych.

Gmina oczekuje od organizacji pozarządowych i podmiotów aktywnego uczestnictwa w pracach grup zadaniowych, organizowanych spotkaniach tematycznych oraz przekazywania informacji.

4. Zasada efektywności: Gmina będzie dokonywała wyboru najbardziej efektywnego sposobu realizacji zadań publicznych proponowanych do realizacji przez organizacje pozarządowe i podmioty.

Gmina oczekuje od organizacji pozarządowych i podmiotów sporządzania wniosków o środki finansowe zgodnie z wymaganiami przedstawionymi w specyfikacji zadania, rzetelnej realizacji powierzonych zadań, wywiązywania się z obowiązków rozliczenia finansowego i sprawozdawczości.

5. Zasada uczciwej konkurencji: Gmina będzie równorzędnie traktowała organizacje pozarządowe, podmioty i jednostki organizacyjne urzędu przy realizacji zadań publicznych. Gmina będzie ogłaszała w tym samym czasie, takie same założenia określające zadanie oraz będzie stosowała takie same kryteria oceny dla zgłoszonych ofert konkurujących podmiotów.

Jednostki samorządu, organizacje pozarządowe i podmioty konkurujące ze sobą o realizację zadań publicznych winny w sposób uczciwy przedstawiać swoje zasoby, metody, warunki i kalkulacje stosowane przy planowanej realizacji tych zadań.

W składanych przez organizacje pozarządowe i podmioty ofertach realizacji zadania publicznego, gmina oczekuje pełnej i rzetelnej informacji.

6. Zasada jawności: Gmina będzie udostępniała informacje na temat zamiarów, celów i środków przeznaczonych na realizację zadań publicznych oraz o dotychczas ponoszonych kosztach prowadzenia tych zadań przez administrację. Gmina będzie dążyła do tego, aby wszelkie możliwości współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami były powszechnie wiadome i dostępne oraz jasne i zrozumiałe w zakresie stosowanych procedur i kryteriów podejmowania decyzji.

Gmina oczekuje od organizacji pozarządowych i podmiotów jawności w działalności statutowej i finansowej wyrażanej przez przekazywanie do urzędu, raportów rocznych z działalności organizacji pozarządowych i podmiotów oraz coroczne aktualizowanie ankiety Bazy Organizacji Pozarządowych, która stanowi załącznik nr 1 do niniejszego programu, jak

również realizacji wszelkich działań, wykonywanych w oparciu o Kartę Zasad Działania Organizacji Pozarządowych, która stanowi załącznik nr 2 do niniejszego programu.

Rozdział V

Cele współpracy

§9. Celem ogólnym programu jest kreowanie i umacnianie na terenie gminy „dobrej praktyki” we współpracy między gminą a organizacjami pozarządowymi i podmiotami.

Dobra praktyka rozumiana, jako podejmowanie wspólnych inicjatyw i projektów opartych na zasadzie partnerstwa i merytorycznego wsparcia, wzajemne zaufanie oraz elastyczny i efektywny przepływ informacji, który w dzisiejszych warunkach ustrojowo-społecznych jest koniecznością. Wzmacnia, bowiem potencjał organizacji pozarządowych i podmiotów, przenosi innowacyjne metody działań, kreuje relacje publiczno-społeczne z ukierunkowaniem na zlecenie zadań publicznych organizacjom pozarządowym i podmiotom oraz wspiera inicjatywy i nowatorskie rozwiązania spełniające potrzeby i oczekiwania mieszkańców gminy. Tym samym staje się realnym narzędziem dla gminy oraz organizacji pozarządowych i podmiotów w realizacji ich zadań i celów, ułatwiając profesjonalne i skuteczne pozyskiwanie środków finansowych na realizację wytyczonych celów oraz świadczenie wysokiej jakości usług.

Realizacja tego zamierzenia korzystnie wpłynąć będzie na osiągnięcie celów szczegółowych, przez które strony podejmujące współpracę rozumieją:

- ewoluowanie rocznych programów współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi, podmiotami i grupami nieformalnymi;
- wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych i podmiotów będących jednym z elementów rozwoju społeczeństwa obywatelskiego;
- pomoc w uzyskiwaniu wkładu własnego organizacjom pozarządowym i podmiotom;
- doskonalenie umiejętności w zakresie pozyskiwania środków finansowych;
- efektywne i zgodne z aktualnymi realiami zaspokajanie potrzeb społecznych;

- aktywizacja i rozwój lokalnej społeczności, w tym grup nieformalnych, lokalnych koalicji społecznych, społecznych liderów;
- wzmacnianie społecznej roli szkół i lokalnych instytucji kulturalnych;
- wspieranie innowacyjnych metod w edukacji;
- krzewienie postaw i wartości społecznie pożądanых w tym rozwój społeczeństwa informacyjnego, opartego na wiedzy oraz obywatelskiego;
- rozwój inicjatyw społecznych, w tym lokalnego wolontariatu;
- ograniczenie i niwelowanie negatywnych zjawisk społecznych;
- pomoc i aktywizacja osobom narażonym na proces marginalizacji społecznej;
- rozwój usług socjalnych dostosowanych do specyficznych potrzeb lokalnego środowiska, dbałość o wysoką jakość tych usług;
- rozwój lokalnej infrastruktury niezbędnej dla realizacji działań i projektów;
- ochrona wspólnego dziedzictwa kulturalnego oraz przyrodniczego;
- wykorzystywanie walorów środowiska naturalnego gminy w kierunku rozwoju gospodarczo-turystycznego.

Rozdział VI

Partnerzy współpracy

§10. Partnerzy ze strony gminy.

1. Rada i jej komisje wytyczają kierunki polityki społecznej gminy, oraz uchwałą budżetową określają wysokość środków przeznaczonych na dofinansowanie zadań realizowanych przez organizacje pozarządowe i podmioty.
2. Wójt powołuje zespoły wspólne, proponuje radzie zadania publiczne, których realizacja odbywać się może przez zlecenie ich wykonania organizacjom pozarządowym i podmiotom.
3. Jednostki samorządowe.
4. Referaty urzędu:
 - Referat Oświaty Kultury i Sportu,
 - Referat Finansowy,
 - Biuro Rozwoju Lokalnego i Promocji,
5. Pełnomocnik pełni funkcję łącznika i kreatora w sprawach roboczej koordynacji działań pomiędzy jednostkami organizacyjnymi urzędu,

a przedstawicielami poszczególnych organizacji pozarządowych i podmiotów oraz ich reprezentacją, którą jest Forum.

6. Zadania Pełnomocnika

- odpowiada przed wójtem za bieżące wypełnianie zadań wynikających ze współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami,
- w porozumieniu z referatami urzędu na podstawie opracowanych przez nie wytycznych ogłasza konkursy ofert, odpowiada za proces opiniowania, ogłasza wyniki konkursów,
- przyjmuje oferty wraz z wnioskiem o przyznanie dotacji ze środków publicznych od organizacji ubiegających się o realizację zadania publicznego i przekazuje je komisji konkursowej,
- członkostwo w Zespole Doradczo-Opiniującym pełniąc funkcję sekretarza,
- członkostwo w Komisji Konkursowej, pełniąc funkcję sekretarza,
- monitoruje realizację projektów,
- sporządza roczne zbiorcze zestawienie dla rady ze wszystkich zadań samorządu, realizowanych przez organizacje pozarządowe, podmioty i jednostki organizacyjne urzędu,
- sporządza coroczną opinię ze stanu współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami,
- przyjmuje wnioski od organizacji pozarządowych i podmiotów na pozyskanie środków na wkład własny z funduszy zewnętrznych,
- przyjmuje wnioski od organizacji pozarządowych i podmiotów o udzielenie rekomendacji wójta dla składanego projektu oraz wnioski o partnerstwo formalne w składanym projekcie,
- przyjmuje wnioski organizacji pozarządowych i podmiotów o udostępnienie lokalu, budynku, gruntu na jej działalność statutową,
- przekazuje do zaopiniowania powołanym zespołom wspólnym, wyszczególnionym w niniejszym programie, projekty uchwał rady dotyczące sektora pozarządowego, w tym projektu budżetu gminy na dany rok,
- prowadzi Bazę Organizacji Pozarządowych działających na terenie Gminy Ostródy,
- współorganizuje raz do roku Forum Organizacji Pozarządowych,
- odpowiada za informacje dotyczące organizacji pozarządowych i podmiotów zamieszczane w BIP oraz na oficjalnej stronie internetowej gminy.

§11. Partnerzy ze strony organizacji pozarządowych.

1. Organizacje pozarządowe oraz ich związki działające w sferze pożytku publicznego:
 - osoby prawne lub jednostki nie posiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia, które nie są jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i nie działające w celu osiągnięcia zysku;
 - osoby prawne i jednostki organizacyjne Kościołów i związków wyznaniowych, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
 - grupy nieformalne pod warunkiem prowadzenia działalności pożytku publicznego i uzyskania w formie pisemnego oświadczenia patronatu nad działalnością ze strony instytucji lub organizacji posiadających osobowość prawną.
2. Reprezentacją organizacji pozarządowych i podmiotów jest Forum, które stanowi ogół zebranych organizacji pozarządowych i podmiotów.
 - a) Forum powołują wspólnie raz do roku wójt oraz przedstawiciel organizacji pozarządowych i podmiotów – lider organizacji pozarządowych. Lidera, który odpowiedzialny będzie za merytoryczne przygotowania do przeprowadzenia forum w nowym roku, wybierają organizacje na forum w danym roku, poprzedzającym następną sesję forum.
 - b) Wybór lidera odbywa się poprzez głosowanie tajne, zwykłą większością głosów. Do kompetencji lidera ze strony organizacji należą:
 - opracowanie organizacyjne forum tj; lokal, termin;
 - opracowanie zaproszeń oraz informacji merytorycznych dla wszystkich uczestników forum;
 - promocja forum tj; informacje w prasie, na internetowych stronach Urzędu Gminy Ostróda oraz w BIP.
 - c) Forum organizacji pozarządowych gminy odbywać się będzie raz w roku, w IV kwartale roku kalendarzowego, po wcześniejszym dwutygodniowym okresie zawiadomienia, nie później jednak niż przed przyjęciem przez gminę budżetu. Do kompetencji forum należy:
 - bieżące monitorowanie współpracy między gminą a organizacjami pozarządowymi i podmiotami,
 - prezentacja doświadczeń i innowacyjnych metod działania,

- wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych i podmiotów oraz gminy,
- wzmacnianie poprzez integrację dalszej współpracy między gminą a organizacjami pozarządowymi i podmiotami,
- promocja sektora organizacji pozarządowych oraz gminy,
- wytyczanie kierunków współpracy oraz strategii na rzecz rozwoju organizacji pozarządowych i podmiotów,
- reprezentowanie działań organizacji pozarządowych i podmiotów przed gminą,
- ewaluacja dotychczasowej współpracy o nowe cele, inicjatywy i potrzeby,
- wysuwanie, jako głos doradczy, wniosków do tworzenia rocznych programów współpracy,
- wnioskowanie o zmiany w rocznych i wieloletnich planach współpracy między gminą a organizacjami pozarządowymi i podmiotami,
- wspieranie gminy w tworzeniu lokalnych strategii, poprzez proponowanie dobrych pomysłów, adekwatnych do realnych potrzeb społecznych,
- artykułowanie o środkach z budżetu gminy na rzecz wkładu własnego dla organizacji pozarządowych i podmiotów w ubieganiu się przez nie o dotacje i granty,
- wybór lidera, który zgodnie z przekazanymi mu kompetencjami wspólnie z wójtem, przygotowuje i zwoła forum w następnym roku kalendarzowym.

§12. Zespoły wspólne

Zespoły wspólne to podmioty powołane zarządzeniem wójta, w skład którego wchodzi przedstawiciele organizacji pozarządowych i podmiotów oraz przedstawiciele urzędu, którzy w zależności od przypisanych im kompetencji są realizatorami niniejszego programu współpracy.

W razie potrzeby z inicjatywy wójta lub organizacji pozarządowych lub podmiotów możliwe jest powoływanie nowych zespołów zadaniowych, stałych lub doraźnych lub modyfikacja zespołów istniejących.

1. Zespół Doradczo-Opiniujący powołany zarządzeniem wójta celem kształtowania, opracowywania i opiniowania współpracy między gminą a organizacjami pozarządowymi i podmiotami.

- a) Zespół składa się z 3 przedstawicieli organizacji pozarządowych i podmiotów wskazanych na forum gminnym, 3 przedstawicieli gminy, w tym pełnomocnika.
- b) Do kompetencji zespołu należy:
 - ocena realizacji programu, w tym programów rocznych oraz wieloletnich,
 - przedstawianie oceny oraz wniosków z niniejszej współpracy wójtowi,
 - udział w opracowywaniu programów rocznych,
 - opiniowanie projektu uchwały rady dotyczącej rocznego programu i innych aktów normatywnych o charakterze lokalnym dotyczących organizacji pozarządowych i podmiotów,
 - opiniowanie decyzji gminy dotyczących pominięcia trybu konkursowego przy przekazywaniu zadania ze sfery pożytku publicznego.
2. Zespół do opracowywania i wdrażania wspólnych projektów, powołany w celu pozyskiwania środków finansowych, przewidzianych dla projektów opartych na porozumieniu i współpracy między samorządem a organizacjami pozarządowymi i podmiotami.
 - a) Zespół powoływany jest zarządzeniem wójta,
 - b) Zespół składa się z 3 przedstawicieli organizacji pozarządowych i podmiotów wskazanych na forum gminnym, 3 przedstawicieli gminy, w tym pełnomocnika.
 - c) Przewodniczącym zespołu jest 1 z przedstawicieli samorządu w zespole, wskazany przez wójta.
 - d) Zespół uczestniczyć będzie w szkoleniach i innych formach doskonalących umiejętności pozyskiwania środków finansowych na realizację projektów skierowanych do społeczności gminy, zgodnie z celami i potrzebami określonymi w lokalnych strategiach gminy oraz statutach organizacji.
 - e) Przewodniczący zespołu przekłada roczne sprawozdanie z pracy zespołu wójtowi, natomiast pełnomocnik roczne sprawozdanie merytoryczne przekłada organizacjom pozarządowym i podmiotom w trakcie corocznego Forum.
3. Komisje Konkursowe, powoływane zarządzeniem wójta w celu dokonania oceny ofert organizacji pozarządowych i podmiotów.

Regulamin prac Komisji Konkursowej stanowi załącznik nr 3 do niniejszego programu.

Rozdział VII

Przedmiot współpracy

1. Zadania własne gminy określone w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2001, Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.)
2. Zadania publiczne wymienione w ustawie dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.).
3. Zadania przewidziane do realizacji w danym roku określane będą w rocznych programach współpracy.

Rozdział VIII

Formy współpracy

§13. Współpraca finansowa

1. Pozyskiwanie środków z budżetu samorząd

1.1. Tryby zlecenia zadań organizacjom

Współpraca finansowa, to przede wszystkim zlecenie realizacji zadań samorządu gminnego organizacjom pozarządowym i podmiotom oraz ich dofinansowanie lub finansowanie.

Wyszczególniono 5 trybów zlecenia zadań, na podstawie:

- ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- stawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej,
- ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. prawo zamówień publicznych,
- ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym,
- ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

W ramach konkursów ofert przygotowywanych przez poszczególne referaty urzędu rozpatrywane będą również wnioski związane z rozwojem sektora pozarządowego w gminie.

Tryb zlecenia zadań organizacjom pozarządowym i podmiotom określa załącznik nr 4 do niniejszego programu.

1.2. Dofinansowanie wkładu własnego organizacji

1.2.1. Istnieje możliwość dofinansowania ze środków gminy wkładu własnego organizacji pozarządowej lub podmiotu przy realizacji projektów z funduszy europejskich, krajowych i innych, gdzie taki wkład jest wymagany. W tym celu organizacja pozarządowa lub podmiot powinien przed złożeniem wniosku do w/w funduszy złożyć wniosek do wójta dot. propozycji projektu wraz ze wskazaniem wielkości niezbędnego dofinansowania ze środków gminy oraz jego przeznaczenia.

Wniosek jest analizowany przez pełnomocnika we współpracy z właściwymi referatami, pod kątem zgodności ze strategią rozwoju gminy, strategiami branżowymi i innymi programami celowymi a następnie kierowany do wójta. Wójt wraz ze skarbnikiem rozpatruje wniosek i w oparciu o możliwości finansowe podejmuje decyzję o udzieleniu rekomendacji ofercie oraz przeprowadzeniu otwartego konkursu na wskazane zadanie. W przypadku przyjęcia projektu do realizacji przez instytucję zarządzającą oraz po rozstrzygnięciu konkursu ogłoszonego przez wójta na realizację zadania zostanie podpisana umowa o dofinansowaniu realizacji projektu.

Wielkość i możliwość dofinansowania będzie uzależniona od limitu środków przewidzianych na ten cel w rezerwie budżetowej przy uwzględnieniu kolejności wpływających wniosków.

1.2.2. W przypadku przyjęcia projektu do realizacji przez instytucję grantodawczą i zgody na finansowanie wkładu własnego przez gminę tryb konkursowy zostanie pominięty.

2. Pozyskiwanie środków z innych źródeł.

2.1. Rekomendacje projektów

W celu ułatwienia pozyskiwania przez organizacje pozarządowe i podmioty środków finansowych, wójt może rekomendować składany projekt do instytucji grantodawczej. Aby otrzymać rekomendację należy wystąpić z pismem do wójta wraz z wnioskiem grantowym i projektem rekomendacji.

2.2. Obejmowanie patronatem

Wójt może objąć patronatem niefinansowym inicjatywę realizowaną przez organizację pozarządową lub podmiot. Aby uzyskać patronat należy wystąpić z pismem do wójta wraz z opisem inicjatywy.

2.3. Partnerstwo

Gmina może być partnerem w projektach kierowanych przez organizacje pozarządowe lub podmioty do funduszy europejskich (lub innych), a co za tym idzie może partycypować w kosztach ich realizacji. Organizacja pozarządowa lub podmiot zainteresowany realizacją projektu w partnerstwie z samorządem gminnym w porozumieniu z Zespołem do opracowywania i wdrażania wspólnych projektów przygotowuje fiszkę projektową, która zostaje przedstawiona wójtowi celem podjęcia decyzji o przystąpieniu do partnerstwa.

W przypadku akceptacji, zespół do opracowywania i wdrażania wspólnych projektów – sporządza wniosek i składa go do odpowiedniego podmiotu.

Samorząd gminy może z własnej inicjatywy zapraszać organizacje pozarządowe i podmioty jako partnerów do projektów składanych przez siebie do funduszy europejskich (lub innych).

§14. Współpraca pozafinansowa

1. Forum Organizacji Pozarządowych Gminy Ostróda

Raz w roku samorząd gminy wraz z liderem współorganizuje Forum Organizacji Pozarządowych Gminy Ostróda. Na forum zapraszane są wszystkie organizacje pozarządowe i podmioty działające na terenie gminy. Forum ma na celu m. in. ocenę współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi i podmiotami oraz wypracowanie priorytetów współpracy na kolejny rok.

2. Współpraca zagraniczna

W celu ułatwienia nawiązywania kontaktów zagranicznych organizacji pozarządowych i podmiotów, samorząd będzie zapraszał przedstawicieli organizacji pozarządowych i podmiotów na organizowane przez siebie spotkania, seminaria, konferencje z udziałem gości zagranicznych, dotyczące sektora pozarządowego, a także – w miarę możliwości – umożliwiał uczestnictwo przedstawicieli organizacji pozarządowych i podmiotów we wspólnych wyjazdach partnerskich (warsztatowych), mających na celu wymianę doświadczeń, współpracę „tematyczną”.

3. Udostępnianie lokali i budynków

3.1. Organizacje pozarządowe nie dysponujące własnym lokalem mogą wystąpić z wnioskiem o udostępnienie lokalu niezbędnego do re-

alizacji celów statutowych, na organizację np. spotkań, konferencji, szkoleń, imprez okolicznościowych, itp. Warunki udostępniania i korzystania z lokali stanowiących własność komunalną gminy określa regulamin stanowiący załącznik nr 5 do niniejszego programu.

4. Współpraca w zakresie tworzenia i konsultowania aktów prawa lokalnego. Przystępując do tworzenia strategii, programów itp. dokumentów, samorząd zaprasza do współpracy lub zaopiniowania przedstawicieli organizacji pozarządowych i podmiotów, zgodnie z § 12 pkt 1 ust. b.

5. Wymiana informacji

Za przekaz informacji z samorządu do organizacji pozarządowych i podmiotów odpowiada pełnomocnik.

5.1. Strona internetowa

Na oficjalnej stronie internetowej gminy istnieje zakładka dotycząca organizacji pozarządowych i podmiotów „organizacje pozarządowe”. Na stronie zamieszczane będą aktualne informacje i ogłoszenia dotyczące programów partnerskich, a także aktualnych konkursów grantowych.

5.2. Baza Organizacji Pozarządowych

Na oficjalnej stronie internetowej gminy powstanie Baza Organizacji Pozarządowych działających na terenie gminy. Organizacje pozarządowe i podmioty są zobowiązane do aktualizacji bazy w formie ankiety we wskazanym przez pełnomocnika terminie.

6. Współpraca w zakresie promocji gminy

6.1. Organizacje pozarządowe w materiałach promocyjnych samorządu

Samorząd gminy w miarę możliwości będzie zamieszczał informacje o wiodących organizacjach pozarządowych i podmiotach w wydawanych przez siebie materiałach informacyjno-promocyjnych.

6.2. Udostępnianie organizacjom materiałów promocyjnych

W uzasadnionych przypadkach (m. in. organizacji lokalnych, regionalnych, krajowych i międzynarodowych konferencji, realizacji projektów poza granicami gminy, powiatu i województwa) gmina przekaze organizacjom pozarządowym lub podmiotom, w miarę możliwości materiały promocyjne. Pismo w sprawie uzyskania materiałów promocyjnych wraz z krótką charakterystyką ich wykorzystania należy kierować do pełnomocnika.

6.3. Zobowiązanie organizacji do promocji gminy

Organizacje pozarządowe i podmioty współpracujące z samorządem są zobowiązane do promocji gminy podczas realizowanych projektów, wydawanych publikacji, organizacji konferencji itp. Wszystkie materiały publikowane na wszelkich nośnikach, finansowane ze środków samorządu, muszą zawierać logo gminy (wzór logo, w formie pliku, można uzyskać na stronie Urzędu www.ugostroda.24.pl) oraz informację: „Zrealizowano przy współudziale finansowym Samorządu Gminy Ostróda”.

Rozdział IX

Standaryzacja zadań publicznych

§15. Powierzenie realizacji zadań publicznych organizacjom pozarządowym i podmiotom wymaga uprzedniego wystandaryzowania zadania.

Standaryzacja zadania polega na określeniu nw. zagadnień:

- przedmiot powierzenia,
- odbiorcy/klienci,
- miejsce realizacji zadania,
- czas realizacji zadania,
- specyfikacja czynności,
- określenie jakości zadania,
- sposób i kryteria oceny realizacji zadania.

Zespół, którego zadaniem będzie opracowanie standardu zadania, powinien składać się z ekspertów z danej dziedziny powołanych spośród jednostek samorządu i organizacji pozarządowych.

Rozdział X

Roczny Program Współpracy

§16. Roczny program współpracy uchwała Rada Gminy Ostróda na mocy art. 5 pkt 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

§17. Poprzez opracowywanie i wdrożenie rocznego programu współpracy następuje praktyczna realizacja celów określonych w niniejszym programie

- §18. Projekt rocznego programu przygotowywany jest przez Zespół Konsultacyjny, powołany zarządzeniem wójta we współpracy z zainteresowanymi referatami urzędu, jednostkami samorządu i zainteresowanymi organizacjami pozarządowymi lub podmiotami.
- §19. Organizacje pozarządowe mogą zgłaszać propozycje zadań, które powinny zostać ujęte w programie na rok następny. Propozycje powinny być zgłaszane do Pełnomocnika do końca czerwca na formularzu dostępnym na stronie internetowej www.gminaostroda.pl. Formularz zgłoszenia stanowi załącznik nr 6 niniejszego programu.
- §20. Program jest opiniowany przez komisje rady i uchwalany przez radę w III kwartale każdego roku.
- §21. Program zawiera:
- a. postanowienia ogólne
 - b. zadania priorytetowe,
 - c. sposób oceny programu,
 - d. inne informacje.
- §22. Środki finansowe przeznaczone na realizację określonych w programie zadań będą corocznie określone w uchwale budżetowej gminy.
- §23. Realizacja programu podlega ocenie dokonanej przez Zespół Doradczo-Opiniujący, która jest przedstawiana wójtowi, radzie oraz organizacjom pozarządowym i podmiotom.

Rozdział XI

Monitoring i ewaluacja programu

- §24. Bieżącym monitoringiem współpracy zajmuje się Pełnomocnik we współpracy z Zespołem Doradczo-Opiniującym oraz kierownikami referatów urzędu i jednostek samorządowych.

Monitoring polega na ocenie realizacji opisanych zasad i trybów współpracy i przedstawianiu tej oceny wójtowi, radzie oraz organizacjom pozarządowym i podmiotom.

§25. Ewaluacji wewnętrznej stanu współpracy dokonuje corocznie Pełnomocnik wraz z ww. podmiotami. Wnioski z ewaluacji przedstawiane są wójtowi, radzie oraz organizacjom pozarządowym i podmiotom.

Rozdział XII

Zakończenie

Zadaniem samorządu jest tworzenie prawa lokalnego sprzyjającego rozwojowi organizacji obywatelskich oraz stosowanie przyjaznej praktyki współpracy opartej na zasadzie pomocniczości. To, czy organizacje pozarządowe i podmioty wykorzystają możliwości z tym związane, zależy od ich aktywności. Samorząd liczy, że sektor pozarządowy Gminy Ostróda będzie się wzmacniał i profesjonalizował, stając się kreatorem nowych rozwiązań społecznych – zwłaszcza w zakresie ekonomii społecznej. Samorząd liczy również, że sektor pozarządowy stanie się z czasem znaczącą pracodawcą.

W związku z tym, że rzeczywistość przynosi nowe nieprzewidziane wyzwania, samorząd deklaruje otwartość na nowe formy współpracy, licząc zwłaszcza na innowacyjne pomysły organizacji pozarządowych i podmiotów. Od organizacji pozarządowych i podmiotów oczekuje gotowości do współpracy na rzecz dobra wspólnego mieszkańców Gminy Ostróda oraz respektowania zapisów niniejszego programu.

Rozdział XIII

Zespół zadaniowy tworzący program

W skład zespołu zadaniowego tworzącego niniejszy program weszli:

1. **Marek Skaskiewicz** – Prezes Warmińsko-Mazurskiego Stowarzyszenia Ludzi Niepełnosprawnych „ALFA”; Przewodniczący Rady Organizacji Pozarządowych Powiatu Ostródzkiego, Koordynator grupy roboczej;

2. **Ryszard Bogucki** – Prezes Ostródzkiego Stowarzyszenia Kulturowego „SASINIA”, Wiceprzewodniczący Rady Organizacji Pozarządowych Powiatu Ostródzkiego;
3. **Małgorzata Siniakiewicz** – Pełnomocnik Wójta ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
4. **Danuta Niemanowska** – Dyrektor Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ostródzie;
5. **Janina Roman** – Kierownik Referatu Oświaty, Kultury i Sportu Urzędu Gminy Ostróda;
6. **Marta Romanowska** – Podinspektor ds. Aplikacji Funduszy Zewnętrznych, Rozwoju Lokalnego i Promocji Gminy Ostróda – Urząd Gminy Ostróda;
7. **Beata Kucharczuk** – Prezes Stowarzyszenia na Rzecz Edukacji Rozwoju Gminy Ostróda,
8. **Zofia Stankiewicz** – Sołtys Wsi Idzbark, Stowarzyszenie Forum Kobiet w Idzbarku;
9. **Beata Dolińczyk** – Stowarzyszenie Forum Kobiet w Idzbarku;
10. **Krzysztof Olszko** – Komendant Hufca ZHP w Ostródzie;
11. **Bożena Biesiekirska** – Nauczyciel Szkoły Podstawowej w Pietrzwałdzie;
12. **Mariusz Kuś** – Prezes Stowarzyszenia na Rzecz Współpracy Międzyregionalnej.

Rozdział XIV

Załączniki

1. Ankieta Bazy Organizacji Pozarządowych Gminy Ostróda.
2. Karta Zasad Działania Organizacji Pozarządowych.
3. Regulamin prac Komisji Konkursowej, wraz z załącznikami:
 - karta oceny projektu,
 - wzór protokołu,
 - oświadczenie członków komisji.
4. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym i podmiotom.
5. Regulamin udostępniania korzystania z lokali będących własnością komunalną gminy.
6. Formularz zgłoszenia propozycji zadań do programu rocznego na rok następny.
7. Wzór oferty.
8. Wzór umowy.
9. Wzór sprawozdania.

ZASADY WSPÓŁPRACY POMIĘDZY SAMORZĄDOWYMI WŁADZAMI MIASTA ELBLĄGA A ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI DZIAŁAJĄCYMI W SFERZE POŻYTKU PUBLICZNEGO

I. WSTĘP

Samorząd lokalny tworzą wszyscy mieszkańcy Elbląga mający różnorodne potrzeby, aspiracje i poglądy. Tworzenie warunków do zaspokajania tych zbiorowych potrzeb i oczekiwań jest jednym z zadań władz samorządowych Elbląga.

Konstytucyjna zasada pomocniczości nakłada na władze obowiązek wspierania inicjatyw obywateli miasta. Te inicjatywy najczęściej przyjmują zinstytucjonalizowaną formę organizacji pozarządowych: stowarzyszeń, fundacji, klubów sportowych, organizacji religijnych. W Elblągu działają organizacje pozarządowe zajmujące się niemal wszystkimi obszarami pożytku publicznego. Organizacje te stają się niezwykle istotnymi partnerami samorządu w realizacji zadań publicznych. Stanowią przyjazny pomost pomiędzy obywatelami a administracją, aktywizują społeczność, rozwiązują jej problemy, tworzą koloryt miasta i stanowią o jego kapitale społecznym. Należy też podkreślić, że zarówno organizacjom pozarządowym, jak i samorządowi przyświeca jeden cel: dobro mieszkańców Elbląga.

Dostrzegając te wartości elbląski samorząd deklaruje wolę współpracy ze wszystkimi organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz dobra wspólnego naszego miasta.

Współpraca ta będzie mieć charakter systemowy, przejrzysty i wykorzystujący w jak największym stopniu zasoby zarówno samorządu, jak i organizacji pozarządowych.

Niniejszy dokument stanowi kompleksowy przewodnik współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze pożytku publicznego.

II. PODSTAWY WSPÓŁPRACY

Zasady współpracy i współdziałania dotyczą podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego, osób prawnych i jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. Nr 96 z 29 maja 2003 r.).

Podstawą współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi jest realizacja Strategii rozwoju Elbląga na lata 2001–2015 przyjętej przez Radę Miejską Elbląga.

Strategia określa wizję rozwoju miasta: Elbląg jest miastem konkurencyjnym w kraju i Europie Bałtyckiej, dobrze zorganizowanym, wyposażonym w infrastrukturę o wysokich standardach. Tworzy dobre warunki rozwoju gospodarczego oraz bezpieczne i wygodne możliwości życia mieszkańców. Elbląg jest miastem ludzi aktywnych i wykształconych.

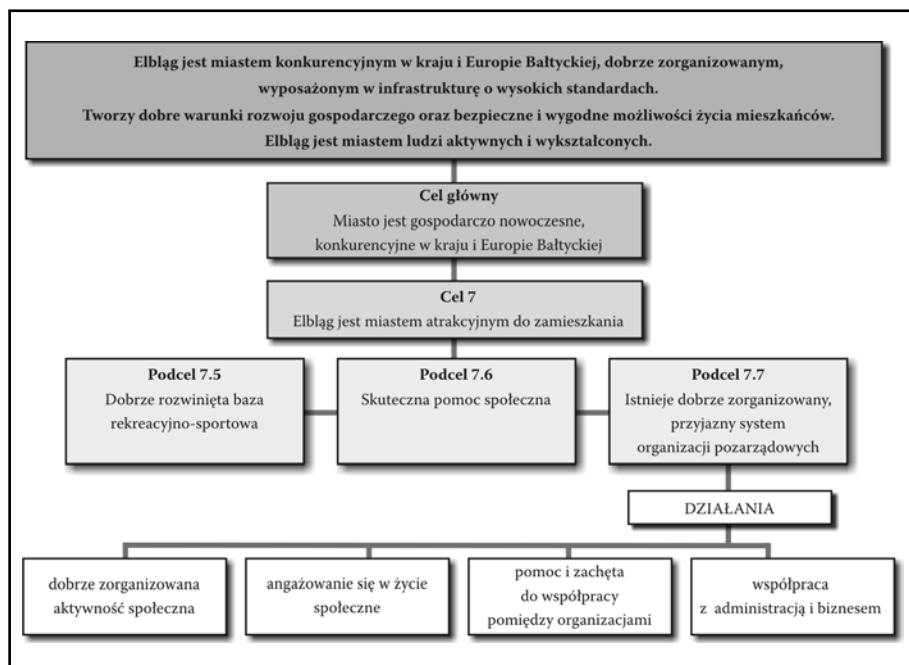
Cel główny strategii określa miasto, jako „gospodarczo nowoczesne, konkurencyjne w kraju i Europie Bałtyckiej”.

Jeden z celów szczegółowych brzmi: Istnieje dobrze zorganizowany, przyjazny system organizacji pozarządowych. Cel ten bezpośrednio odnosi się do współpracy samorządu i organizacji. Ponadto w innych miejscach strategii przewidziana jest rola organizacji pozarządowych w realizacji konkretnych zadań.

Kolejnymi istotnymi dokumentami są programy społeczne opracowywane przez samorząd, jako operacyjne wypełnienie założeń strategii rozwoju miasta.

Samorząd, organizacje pozarządowe oraz inni partnerzy społeczni powinni dążyć do jak najpełniejszej realizacji strategii oraz programów społecznych zgodnie z własnymi zadaniami i możliwościami.

III. ZASADY REGULUJĄCE WSPÓŁPRACĘ

Podmioty współpracy są autonomiczne i suwerenne, a wzajemne oddziaływania regulują na zasadach umów i porozumień, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Współpraca samorządu z organizacjami pożytku publicznego opiera się na zasadach: pomocniczości, suwerenności, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.

Zasada pomocniczości: samorząd Elbląga uznaje prawo samoorganizujących się obywateli do samodzielnego określania i rozwiązywania problemów społeczności, także należących do sfery zadań publicznych. Samorząd stosuje zasadę względnego pierwszeństwa organizacji pozarządowych w realizacji zadań publicznych, wspierając je w wypełnianiu tych zadań, które są gotowe realizować. W ten sposób wprowadza w życie idee subsydiarności, która zakłada że wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, kompetencje i zdolność do działania powinny zostać przypisane w pierwszej kolejności obywatelom i ich organizacjom.

Szczególną troską samorząd będzie otaczał organizacje seniorskie i kombatanckie oraz organizacje nowo powstałe.

Samorząd oczekuje od organizacji samodzielnego wzmocnienia swoich zasobów kadrowych, materialnych i finansowych. Budżet miasta nie powinien stanowić jedyne źródła finansowania organizacji. Organizacje winny w jak najpełniejszym stopniu wykorzystywać możliwości pozyskiwania środków pozabudżetowych z funduszy europejskich oraz innych organizacji i instytucji grantodawczych.

Zasada suwerenności stron: samorząd respektuje niezależność i podmiotowość organizacji pozarządowych. Samorząd akceptuje również kontrolną rolę organizacji obywatelskich, mając świadomość dysponowania przez siebie środkami publicznymi.

Samorząd oczekuje od organizacji poszanowania swojej autonomii i gotowości do rozważenia propozycji przez niego składanych.

Zasada partnerstwa: samorząd traktuje organizacje pozarządowe jako równoprawnych partnerów w definiowaniu problemów społecznych, określaniu sposobów ich rozwiązywania oraz realizacji zadań publicznych.

Samorząd oczekuje od organizacji aktywnego uczestniczenia w pracach grup zadaniowych, organizowanych przez samorząd spotkaniach tematycznych, przekazywania informacji, udziału w innych wydarzeniach organizowanych przez samorząd itp.

Zasada efektywności: samorząd będzie dokonywał wyboru najbardziej efektywnego sposobu realizacji zadań publicznych proponowanych do realizacji przez organizacje pozarządowe.

Samorząd oczekuje od organizacji sporządzania właściwej dokumentacji projektowej, rzetelnej realizacji powierzonych zadań, wywiązywania się z obowiązków merytorycznych, finansowych i sprawozdawczych.

Zasada uczciwej konkurencji: samorząd będzie równorzędnie traktował podmioty konkurujące o realizację zadań publicznych: organizacje pozarządowe i jednostki samorządowe. Samorząd będzie ogłaszał w tym samym czasie, takie same założenia określające zadanie oraz będzie stosował takie same kryteria oceny zgłoszonych ofert konkurujących podmiotów.

Podmioty publiczne i pozarządowe konkurujące ze sobą o realizację zadań publicznych winny w sposób uczciwy przedstawiać swoje zasoby, metody, warunki i kalkulacje stosowane przy planowanej realizacji tych zadań.

W składanych przez organizacje pozarządowe ofertach realizacji zadania publicznego, samorząd oczekuje pełnej i rzetelnej informacji.

Zasada jawności: samorząd będzie udostępniał informacje na temat zamiarów, celów i środków przeznaczonych na realizację zadań publicznych oraz o dotychczas ponoszonych kosztach prowadzenia tych zadań przez administrację. Samorząd będzie dążył do tego, aby wszelkie możliwości współpracy z organizacjami pozarządowymi były powszechnie wiadome i dostępne oraz jasne i zrozumiałe w zakresie stosowanych procedur i kryteriów podejmowania decyzji.

Samorząd oczekuje od organizacji jawności w działalności statutowej i finansowej wyrażanej przez przekazywanie do Pełnomocnika raportów rocznych z działalności organizacji oraz coroczne aktualizowanie ankiety Banku Informacji o elbląskich organizacjach pozarządowych. Wzór ankiety stanowi załącznik nr 12 do Zasad Współpracy.

IV. CELE WSPÓŁPRACY

Perspektywicznym celem współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi – zbieżnym ze Strategią rozwoju miasta – jest poprawa jakości życia i pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych mieszkańców Elbląga.

Cele szczegółowe:

1. tworzenie warunków do wzmocnienia istniejących organizacji pozarządowych, powstawania nowych organizacji i inicjatyw obywatelskich, oraz rozwoju wolontariatu,
2. wzmocnienie współpracy partnerów lokalnej polityki społecznej: organizacji, administracji i jej jednostek, biznesu,
3. zwiększenie udziału organizacji pozarządowych w realizacji zadań własnych miasta.

Cele te będą realizowane w ramach Rocznych programów współpracy.

V. REALIZATORZY WSPÓŁPRACY

We współpracy ze strony samorządowych władz Elbląga uczestniczą:

1. Rada Miejska i jej komisje

Wytyczają kierunki polityki społecznej miasta oraz określają wysokość środków przeznaczonych na dofinansowanie zadań realizowanych przez organizacje pozarządowe. Wysokość środków finansowych co roku określa uchwała budżetowa.

2. Prezydent Miasta Elbląga

Określa szczegółowe warunki współpracy z poszczególnymi organizacjami, a w szczególności podejmuje decyzje w zakresie przyznawania obiektów, lokali i środków finansowych niezbędnych do realizacji poszczególnych zadań.

Zasady współpracy określone przez Prezydenta Miasta realizują między innymi:

2.1. Pełnomocnik Prezydenta Elbląga ds. Organizacji Pozarządowych

Pełnomocnik Prezydenta Elbląga ds. Organizacji Pozarządowych (zwany dalej Pełnomocnikiem) pełni funkcję łącznika w sprawach roboczej koordynacji działań pomiędzy jednostkami organizacyjnymi Urzędu Miejskiego, a przedstawicielami poszczególnych organizacji oraz ich reprezentacją: Radą Elbląskich Organizacji Pozarządowych.

Zadania Pełnomocnika:

- a. odpowiada przed Prezydentem Miasta za bieżące wypełnianie zadań wynikających ze współpracy z organizacjami pozarządowymi,
- b. w porozumieniu w Wydziałami UM ogłasza konkursy ofert, odpowiada za proces opiniowania, ogłasza wyniki konkursów,
- c. przyjmuje od organizacji ubiegających się o realizację zadania publicznego oferty wraz z wnioskiem o przyznanie dotacji ze środków publicznych,
- d. przekazuje oferty wydziałom merytorycznym Urzędu Miejskiego oraz innym jednostkom,
- e. przewodniczy Zespołowi Koordynacyjnemu,
- f. powołuje Komisje Oceniające działające na podstawie Regulaminu Komisji Oceniającej (Regulamin stanowi załącznik nr 2 Zasad Współpracy),
- g. monitoruje realizację projektów finansowanych ze środków Pełnomocnika,
- h. sporządza roczne sprawozdanie z realizacji zadań przez organizacje pozarządowe, finansowanych ze środków Pełnomocnika,
- i. sporządza roczne zbiorcze zestawienie z realizacji zadań przez organizacje pozarządowe finansowanych ze wszystkich wydziałów Urzędu Miejskiego i jednostek samorządu,
- j. we współpracy z Zespołem Koordynacyjnym oraz naczelnikami wydziałów Urzędu Miejskiego i kierownikami jednostek samorządowych sporządza coroczną opinię ze stanu współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi,

- k. przyjmuje wnioski od organizacji na pozyskanie środków ze źródeł zewnętrznych na wkład własny z tak zwanego „Funduszu Grantowego”,
- l. przyjmuje wnioski o udzielenie rekomendacji Prezydenta Elbląga dla składanego projektu oraz wnioski o partnerstwo formalne lub nieformalne samorządu elbląskiego dla składanego projektu,
- m. przyjmuje wnioski o przydział lokalu lub budynku na działalność statutową organizacji
- n. przekazuje do zaopiniowania przez Radę Elbląskich Organizacji Pozarządowych projekty uchwał Rady Miejskiej Elbląga dotyczące sektora pozarządowego,
- o. prowadzi i aktualizuje Bank Informacji o elbląskich organizacjach pozarządowych,
- p. współorganizuje raz do roku zebranie plenarne elbląskich organizacji pozarządowych,
- q. odpowiada za informacje dotyczące organizacji pozarządowych zamieszczane w BIP oraz na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Elblągu.

2.2. Zespół Koordynacyjny ds. współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi

Powołanie Zespołu Koordynacyjnego wynika z potrzeby istnienia zespołu doradczo-opiniującego złożonego z przedstawicieli samorządu lokalnego oraz organizacji pozarządowych w celu kreowania partnerskiej współpracy. Zadania Zespołu:

- a. ocena realizacji Zasad współpracy i Rocznych programów współpracy i przedstawianie wniosków Prezydentowi i Radzie Miejskiej oraz organizacjom pozarządowym,
- b. udział w opracowywaniu strategii i programów społecznych,
- c. opiniowanie aktów prawa lokalnego dotyczącego organizacji pozarządowych,
- d. opiniowanie ofert składanych przez organizacje na realizację zadań w sferze pożytku publicznego we wszystkich trybach określonych w Zasadach współpracy,
- e. przygotowanie projektu Rocznej programu współpracy,
- f. opiniowanie wniosków o przyznanie lokali i budynków dla organizacji pozarządowych,

- g. opiniowanie decyzji samorządu dotyczących pominięcia trybu konkursowego przy przekazaniu zadania ze sfery pożytku publicznego,
 - h. opiniowanie przekazania organizacjom środków finansowych z Funduszu Grantowego,
 - i. podejmowanie innych działań wynikających z aktualnych potrzeb dotyczących współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi.
- Zespół Koordynacyjny powoływany jest Zarządzeniem Prezydenta Elbląga i działa na podstawie Regulaminu (Regulamin stanowi załącznik nr 1 Zasad Współpracy). Zespół składa się z czterech przedstawicieli Rady Elbląskich Organizacji Pozarządowych wskazanych przez Radę, czterech przedstawicieli samorządu wskazanych przez Prezydenta Elbląga oraz z Pełnomocnika Prezydenta Elbląga ds. Organizacji Pozarządowych, który jest przewodniczącym Zespołu.

2.3. Wydziały Urzędu Miejskiego i inne jednostki organizacyjne podległe Prezydentowi Miasta

Bezpośrednią współpracę z organizacjami pozarządowymi podejmują: Referat Zdrowia, Wydział Kultury i Sportu, Wydział Edukacji, Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska, Wydział Finansowo-Budżetowy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, a w razie potrzeby inne wydziały lub jednostki.

Zadania Wydziałów i jednostek:

- a. podejmują na bieżąco współpracę z organizacjami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w zakresie działania określonego regulaminowo lub statutowo,
- b. w porozumieniu z Pełnomocnikiem przygotowują konkursy ofert dla organizacji pozarządowych ze środków Wydziału lub jednostek,
- c. w przypadku ogłoszenia konkursu na powierzenie zadania przygotowują – we współpracy z jednostkami samorządowymi, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami eksperckimi – standard realizacji zlecanego zadania,
- d. uczestniczą poprzez swoich przedstawicieli w pracach Komisji Oceniających w konkursach ofert organizacji pozarządowych,
- e. zaopiniowane oferty przedkładają Prezydentowi Miasta w celu podjęcia ostatecznej decyzji,

- f. sporządzają umowy na wspieranie lub powierzenie zadania publicznego,
 - g. składają Pełnomocnikowi miesięczne sprawozdania z podpisanych umów z organizacjami,
 - h. nadzorują zadania realizowane przez organizacje finansowane ze środków Wydziału lub jednostki samorządowej.
 - i. sporządzają roczne sprawozdanie z realizacji zadań finansowanych ze środków Wydziału lub jednostki samorządowej,
 - j. gromadzą dokumentację dotyczącą współpracy z organizacjami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.
- Wydział Finansowo-Budżetowy dokonuje kontroli realizacji zadania przez organizację pod względem finansowym.

2.4. Powiatowa Rada ds. Osób Niepełnosprawnych

Zadania Rady:

- a. inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji ich praw,
 - b. opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych,
 - c. ocena realizacji programów,
 - d. opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Miejską pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.
- Rada składa się z pięciu przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz instytucji miejskich powołanych przez prezydenta miasta. Kadencja Rady trwa cztery lata. Tryb jej działania określa rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej.

We współpracy ze strony organizacji pozarządowych uczestniczą:

1. Organizacje działające w sferze pożytku publicznego

- 1.1. Organizacje pozarządowe – osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia, które nie są jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i niedziałające w celu osiągnięcia zysku.
- 1.2. Osoby prawne i jednostki organizacyjne Kościołów i związków wyznaniowych, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego.

1.3. Grupy nieformalne pod warunkiem prowadzenia działalności pożytku publicznego i uzyskania w formie pisemnego oświadczenia patronatu nad działalnością ze strony instytucji lub organizacji posiadających osobowość prawną.

Podmioty te określane są dalej jako organizacje pozarządowe.

Wyżej wymienione podmioty wyrażają wolę współpracy z samorządem poprzez wypełnienie i coroczne aktualizowanie ankiety Banku Informacji o elbląskich organizacjach pozarządowych prowadzonego przez Pełnomocnika.

2. Rada Elbląskich Organizacji Pozarządowych (REOP)

Rada reprezentuje sektor pozarządowy Elbląga. Składa się z 13 przedstawicieli elbląskich organizacji pozarządowych wybranych na trzyletnią kadencję w głosowaniu tajnym podczas Konferencji plenarnej elbląskich organizacji pozarządowych. Rada działa na podstawie Regulaminu przyjętego przez Konferencję. Regulamin określa cele działania Rady: współpraca z administracją publiczną oraz innymi partnerami życia społecznego miasta Elbląga; opiniowanie projektów uchwał i decyzji administracyjnych dotyczących sektora pozarządowego; wypracowywanie stanowisk odnośnie zagadnień dotyczących sektora pozarządowego w mieście; integracja sektora pozarządowego w mieście, promocja Karty Zasad Działania Organizacji Pozarządowych.

Zadania Rady:

- a. w porozumieniu z Pełnomocnikiem i Zespołem Konsultacyjnym corocznie określa priorytety współpracy samorządu z organizacjami działającymi w sferze pożytku publicznego w Rocznym programie współpracy,
- b. wyłania swoich przedstawicieli do Zespołu Konsultacyjnego i w razie potrzeby do Komisji Oceniająca,
- c. wspólnie z Pełnomocnikiem organizuje doroczną Konferencję plenarną elbląskich organizacji pozarządowych,
- d. opiniuje przekazane przez Pełnomocnika projekty uchwał Rady Miejskiej Elbląga dotyczące organizacji pozarządowych,
- e. wyłania swoich przedstawicieli do zespołów wypracowujących prawo lokalne dotyczące sektora pozarządowego,
- f. co roku przeprowadza Konkurs im. dr Aleksandry Gabrysiak na najlepszą inicjatywę elbląskiej organizacji pozarządowej.

VI. PRZEDMIOT WSPÓŁPRACY

1. Ustawowe zadania własne samorządu Elbląga.
2. Działalność pożytku publicznego wymieniona w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
3. Zadania wynikające z realizacji strategii miasta.
4. Zadania wynikające z miejskich programów społecznych (programy dostępne są na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Elblągu).
 - a. Elbląski program edukacyjny „Uczyć się, aby być”
 - b. Program wyrównywania szans osób z niepełnosprawnościami w Elblągu
 - c. Główne kierunki realizacji zadań pomocy społecznej w ramach strategii rozwoju miasta na lata 2001–2015
 - d. Program zrównoważonego rozwoju ochrony środowiska dla miasta Elbląga na lata 2001–2010
 - e. Program łagodzenia problemu bezrobocia
 - f. Program „Bezpieczny Elbląg”
 - g. Program „Bezpieczna starość”
 - h. Miejski program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych
 - i. Miejski program zapobiegania narkomanii
5. Zadania dotyczące promocji miasta.

Priorytetowe zadania na dany rok będą wskazywane w Rocznym programie współpracy.

VII. FORMY WSPÓŁPRACY

a. Współpraca finansowa

1. Tryb zlecenia zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
 - 1.1. Istnieją dwa podstawowe tryby zlecenia zadań dla organizacji:
 - a. wspierania projektów organizacji pozarządowych;
 - b. powierzanie zadań własnych miasta organizacjom pozarządowym.
 - 1.2. Powierzenie zadania wymaga uprzedniego wystandaryzowania zadania. Standaryzacja zadania polega na określeniu nw. zagadnień:
 - a. przedmiot powierzenia
 - b. odbiorcy/klienci

- c. miejsce realizacji zadania
- d. czas realizacji zadania
- e. specyfikacja czynności
- f. określenie jakości zadania
- g. sposób i kryteria oceny realizacji zadania

Zespół, którego zadaniem będzie opracowanie standardu zadania, powinien składać się z ekspertów z danej dziedziny powołanych spośród jednostek samorządu i organizacji pozarządowych.

- 1.3. W celu wyłonienia ofert organizacji pozarządowych w zakresie dofinansowania jak i powierzania zadań, ogłaszany jest otwarty konkurs ofert z co najmniej trzydziestodniowym wyprzedzeniem.
- 1.4. Organizacje mogą z własnej inicjatywy złożyć ofertę realizacji przez siebie zadań publicznych, realizowanych dotychczas w inny sposób, w tym przez organy administracji publicznej. W takiej sytuacji samorząd w ciągu dwóch miesięcy rozpatruje ofertę i informuje o podjętej decyzji. W sytuacji, gdy samorząd dostrzega zasadność oferty ogłasza otwarty konkurs na realizację zadania.
- 1.5. Oferty mogą składać wyłącznie organizacje prowadzące działalność w sferze pożytku publicznego na terenie Elbląga, które zaspokajają ważne potrzeby jego mieszkańców (bez względu na siedzibę organizacji).
- 1.6. W pierwszej kolejności realizacji podlegać będą zadania priorytetowe zamieszczone w Rocznym programie współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi.
- 1.7. Podstawowy konkurs ofert ogłaszany jest każdego roku w drugiej połowie listopada, po przyjęciu przez Radę Miejską projektu budżetu. Oferty będą przyjmowane w biurze Pełnomocnika w ciągu miesiąca od dnia ogłoszenia. Rozstrzygnięcie konkursu nastąpi do końca roku.
Wzór oferty stanowi załącznik nr 3 Zasad Współpracy.
- 1.8. Warunkiem rozpatrywania oferty jest przedstawienie jej zgodnie z obowiązującym formularzem. Wraz z ofertą organizacja zobowiązana jest złożyć:
 - a. obowiązujący statut organizacji podpisany przez osoby reprezentujące organizację,
 - b. aktualny odpis z Krajowego Rejestru Sądowego, lub innej właściwej ewidencji, potwierdzający status prawny podmiotu i prowadzonej działalności,

- c. raport (merytoryczny i finansowy) z działalności w roku poprzednim (nie dotyczy organizacji nowopowstałych),
- d. ankietę Bazy elbląskich organizacji pozarządowych (jeżeli nie została wcześniej złożona).

Oferty wadliwe albo niekompletne pozostawia się bez rozpatrzenia.

- 1.9. W miarę potrzeb mogą być ogłaszane w ciągu roku kolejne konkursy ofert.
- 1.10. Wszystkie konkursy ogłaszane będą poprzez zamieszczenie informacji w:
 - a. dzienniku lokalnym,
 - b. Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej miasta Elbląga,
 - c. na podstronie internetowej miasta Elbląga dotyczącej organizacji pozarządowych,
 - d. na tablicy ogłoszeń Pełnomocnika.
- 1.11. Koszty, które nie będą pokrywane w ramach dotacji:
 - a. budowa, zakup budynków, zakup gruntów oraz działalność gospodarcza,
 - b. pokrycie deficytu działalności organizacji,
 - c. wsteczne finansowanie projektów,
 - d. pokrycie kosztów utrzymania biura organizacji (chyba, że stanowi niezbędny element w realizacji projektu),
 - e. działalność polityczną i religijną,
 - f. przedsięwzięcia, które są dofinansowywane z budżetu miasta lub jego funduszy celowych na podstawie przepisów szczególnych,
 - g. finansowanie profesjonalnego sportu wyczynowego,
 - h. wydatki inwestycyjne oraz wydatki na zakup sprzętu sportowego i innych środków trwałych. Pojęcie środka trwałego definiuje art. 3 ust. 1 pkt. 15 Ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. Nr 76 poz. 694 z późn. zmianami). Nie dotyczy to sprzętu sportowego oraz sprzętu użytkowego niezbędnego do wykonania zadania publicznego
- 1.12. Przy rozpatrywaniu ofert samorząd będzie kierował się między innymi poniższymi kryteriami:
 - a. zgodnością zadania z priorytetami ogłoszonymi w Rocznym programie współpracy,

- b. oceną możliwości realizacji zadania przez organizację,
- c. kosztami realizacji zadania, w tym wkładem własnym organizacji – jeśli jest wsparte a nie powierzone (minimum 20 %). Przez wkład własny organizacji rozumiany jest wkład finansowy w realizację zadania oraz wkład pozafinansowy.
- d. możliwością kontynuacji programu,
- e. dotychczasową współpracą z samorządem.

W procesie opiniowania ofert udział bierze Zespół Koordynacyjny.

Karta oceny oferty stanowi załącznik nr 6 do Zasad Współpracy.

1.13. Samorząd rozpatrzy ofertę również w sytuacji, gdy została zgłoszona do konkursu jako jedna.

1.14. Samorząd każdorazowo ogłasza wyniki konkursów ofert (włącznie z ofertami, które nie otrzymały dofinansowania) na stronie internetowej miasta Elbląga, a także uzasadnia wybór ofert.

1.15. Organizacje, których oferty zostały przyjęte do realizacji, w ciągu 1 miesiąca podpisują umowę na realizację zadania. Umowa zawierana jest na czas realizacji zadania. W przypadku powierzenia zadania, umowa może być zawarta na okres do trzech lat. Samorząd Miasta przekaze nie później niż w ciągu 2 tygodni od podpisania umowy na realizację zadania środki finansowe, chyba że warunki umowy stanowiąc będą inaczej. Ponadto organizacje, których oferty zostały przyjęte do realizacji, przed podpisaniem umowy, przedkładają harmonogram realizacji zadania, który jest załącznikiem do umowy na realizację zadania.

Wzór umowy stanowi załącznik nr 4 do Zasad Współpracy.

1.16. Samorząd może dokonać kontroli realizacji zadania. Jeżeli w trakcie kontroli stwierdzone zostanie wykorzystanie dotacji niezgodne z przeznaczeniem, nieterminowe lub nienależyte wykonywanie umowy będzie to skutkowało wstrzymaniem dotacji, rozwiązaniem umowy, żądaniem zwrotu przekazanych i niewłaściwie wykorzystanych środków w wysokości proporcjonalnej do zakresu niewykonania umowy.

W przypadku wykorzystania dotacji niezgodnie z przeznaczeniem organizacja nie będzie mogła uzyskać dotacji z budżetu Gminy Miasto Elbląg przez trzy kolejne lata.

W sytuacjach budzących wątpliwości Prezydent przed wydaniem ostatecznej decyzji może zasięgnąć opinii Zespołu Koordynacyjnego.

1.17. Umowa może być rozwiązana przez organizację realizującą zadanie ze skutkiem natychmiastowym, jeżeli samorząd – pomimo wezwań – nie wywiązuje się ze zobowiązania przekazania określonych w umowie środków. Rozwiązanie umowy przez organizację nie zwalnia samorządu od wypłaty należności za wykonane przez organizację zadania do momentu rozwiązania umowy. Podstawą do pokrycia przez samorząd wydatków powstałych przed dniem rozwiązania umowy będą udokumentowane koszty dotyczące realizacji zadania.

1.18. Organizacja, w terminie do 30 dni po zakończeniu realizacji zadania, przedkłada do merytorycznego Wydziału sprawozdanie z realizacji zadania. Zasady zwrotu dotacji wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem, pobranych niezależnie lub w nadmiernej wysokości reguluje art. 93 i 93a ustawy o finansach publicznych (Dz U. 2003 r., Nr 15 poz. 148 z późniejszymi zmianami). Organizacji przysługuje odwołanie od decyzji dotyczącej zwrotu dotacji do właściwego miejscowo samorządowego kolegium odwoławczego.

Wzór sprawozdania stanowi załącznik nr 5 do Zasad Współpracy.

1.19. W sytuacji, gdy samorząd stwierdzi, iż dane zadania można zrealizować efektywniej w inny sposób niż przez powierzenie organizacji pozarządowej, może pominąć tryb konkursowy. W tej sytuacji ogłasza przetarg na realizację zadania na podstawie Ustawy o zamówieniach publicznych. Decyzja w tej sprawie wymaga zaopiniowania przez Zespół Koordynacyjny.

2. Tryb zlecenia zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej

2.1. Zlecenie realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej odbywa się poprzez udzielenie dotacji na finansowanie lub dotacji na dofinansowanie realizacji danego zadania. Zlecenie realizacji zadania nie może obejmować:

- a. ustalania uprawnień do świadczeń,
- b. opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne,
- c. wypłaty świadczeń pieniężnych.

2.2. O dotacje mogą ubiegać się wyłącznie podmioty uprawnione, którymi są:

- a. organizacje pozarządowe prowadzące działalność w zakresie pomocy społecznej,
- b. osoby prawne i jednostki organizacyjne Kościoła Katolickiego, innych kościołów i związków wyznaniowych, jeżeli ich statutowe cele obejmują prowadzenie działalności w zakresie pomocy społecznej.

Dotacje nie mogą być udzielane:

- a. partiom politycznym,
- b. związkom zawodowym i organizacjom pracodawców,
- c. samorządom zawodowym,
- d. fundacjom utworzonym przez partie polityczne.

2.3. W celu wyłonienia ofert podmiotów uprawnionych w zakresie finansowania jak i dofinansowania realizacji określonych zadań z zakresu pomocy społecznej, ogłaszany jest otwarty konkurs ofert z wyznaczonym, co najmniej trzydziestodniowym terminem składania ofert.

2.4. Podmiot uprawniony może z własnej inicjatywy wystąpić z ofertą realizacji przez siebie zadania z zakresu pomocy społecznej, w tym zadania realizowanego dotychczas w inny sposób. W takiej sytuacji samorząd w ciągu dwóch miesięcy rozpatruje złożoną ofertę współpracy, badając celowość zlecenia realizacji zadania i informuje uprawniony podmiot o podjętej decyzji. Gdy samorząd stwierdzi celowość zlecenia realizacji zadania, ogłasza otwarty konkurs na realizację tego zadania, do którego mogą przystąpić wszystkie podmioty uprawnione, zainteresowane realizacją zadania.

2.5. W pierwszej kolejności realizacji podlegać będą zadania priorytetowe z zakresu pomocy społecznej, zamieszczone w Rocznym programie współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi.

2.6. Podstawowy konkurs ofert ogłaszany jest każdego roku w drugiej połowie listopada, jednak nie wcześniej niż po przyjęciu przez Radę Miejską projektu budżetu. Oferty będą przyjmowane w biurze Pełnomocnika w ciągu 30 dni od dnia ogłoszenia konkursu. Rozstrzygnięcie konkursu nastąpi do końca roku.

Wzór oferty na realizację zadania z zakresu pomocy społecznej stanowi załącznik nr 6 do Zasad Współpracy.

2.7. Warunkiem rozpatrywania oferty jest przedstawienie prawidłowo wypełnionej oferty, zawierającej wszystkie wymagane informacje, zgodnie z obowiązującym wzorem oferty.

Wraz z ofertą podmiot uprawniony zobowiązany jest złożyć:

- a. obowiązujący statut podpisany przez osoby reprezentujące podmiot,
- b. aktualny odpis z Krajowego Rejestru Sądowego lub innej właściwej ewidencji, potwierdzający status prawny podmiotu i prowadzonej działalności,

- c. sprawozdanie merytoryczne i finansowe z działalności za rok poprzedni lub – w przypadku dotychczasowej krótszej działalności – za okres tej działalności,
 - d. dokumenty potwierdzające inne informacje, wymagane zgodnie z ogłoszeniem o otwartym konkursie ofert.
- Oferty wadliwe albo niekompletne pozostawia się bez rozpatrzenia.
- 2.8. W miarę potrzeb mogą być ogłaszane w ciągu roku kolejne konkursy ofert.
- 2.9. Wszystkie konkursy ogłaszane będą poprzez zamieszczenie informacji w:
- a. dzienniku lokalnym,
 - b. Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej Miasta Elbląga,
 - c. na podstronie internetowej Miasta Elbląga dotyczącej organizacji pozarządowych,
 - d. na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta, Pełnomocnika oraz Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.
- 2.10. Koszty, które nie będą pokrywane w ramach dotacji:
- a. budowa, zakup budynków, zakup gruntów oraz działalność gospodarcza,
 - b. pokrycie deficytu działalności podmiotu uprawnionego,
 - c. wsteczne finansowanie projektów,
 - d. pokrycie kosztów utrzymania biura podmiotu uprawnionego, (chyba, że stanowią niezbędny element w realizacji projektu),
 - e. działalność polityczna i religijna,
 - f. przedsięwzięcia, które są dofinansowywane z budżetu miasta lub jego funduszy celowych na podstawie przepisów szczególnych,
 - g. wydatki inwestycyjne oraz wydatki na zakup środków trwałych. Pojęcie środka trwałego definiuje art. 3 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. Nr 76 poz. 694 z późn. zm.). Nie dotyczy to sprzętu użytkowego niezbędnego do wykonania zadania publicznego.
- 2.11. Przy rozpatrywaniu ofert samorząd dokona między innymi oceny:
- a. zgodności zadania z priorytetami ogłoszonymi w Rocznym programie współpracy,
 - b. zgłoszonej możliwości realizacji zadania przez podmioty uprawnione,
 - c. zadeklarowanej przez podmiot uprawniony jakości działania i kwalifikacji osób, przy udziale których ma być realizowane działanie,

- d. kalkulacji kosztów realizacji zadania, w tym w relacji do zakresu rzeczowego zadania,
- e. zadeklarowanego udziału środków finansowych własnych albo pozyskanych z innych źródeł na realizację działania (w wysokości minimum 20 %) – w przypadku dofinansowania realizacji zadania,
- f. realizacji zadań zleconych podmiotowi uprawnionemu w poprzednim okresie, biorąc pod uwagę rzetelność i terminowość oraz sposób rozliczenia otrzymanych na ten cel środków,
- g. wysokości dotacji, przeznaczonej na realizację zadania.

W procesie opiniowania ofert udział bierze Komisja Oceniająca.

2.12. Samorząd rozstrzygnie konkurs w sytuacji, gdy została zgłoszona przynajmniej jedna oferta.

2.13. Samorząd każdorazowo ogłasza wyniki konkursów ofert (uwzględniając oferty, które nie otrzymały dotacji) na stronie internetowej miasta Elbląga, a także uzasadnia wybór ofert.

2.14. Podmioty uprawnione, których oferty zostały przyjęte do realizacji, w ciągu 1 miesiąca podpisują umowę na realizację zadania. Umowa zawierana jest na czas realizacji zadania, uzależniony od rodzaju zleconego zadania, nie dłuższy jednak niż pięć lat.

Wzór umowy na realizację zadania z zakresu pomocy społecznej stanowi załącznik nr 7 do Zasad Współpracy.

2.15. Zadanie nie może być realizowane przez podmiot nie będący stroną umowy, chyba że umowa przewiduje taką możliwość.

2.16. Podmiot uprawniony przyjmujący zlecenie jest obowiązany do wyodrębnienia w ewidencji księgowej środków otrzymanych na realizację umowy.

2.17. Samorząd jest obowiązany do dokonania okresowej kontroli i oceny realizacji zadania. W szczególności badaniu podlega:

- a. stan realizacji zadania,
- b. efektywność, rzetelność i jakość realizacji zadania,
- c. prawidłowość wykorzystania dotacji na realizację zadania,
- d. prawidłowość prowadzonej dokumentacji dotyczącej realizacji zadania.

Ustalenie podczas kontroli realizacji przez podmiot uprawniony zadania niezgodnie z umową będzie skutkowało wstrzymaniem dotacji, rozwiązaniem umowy, żądaniem zwrotu przekazanych i niewłaściwie wykorzystanych środków w wysokości proporcjonalnej do zakresu niewykonania

umowy. Ponadto podmiot uprawniony nie będzie mógł uzyskać dotacji z budżetu miasta przez trzy kolejne lata.

2.18. Podmiot uprawniony przyjmujący zlecenie jest obowiązany do złożenia sprawozdania z jego realizacji, w terminie do 30 dni po upływie okresu, na który została zawarta umowa, lub – w przypadku zawarcia umowy na czas dłuższy niż rok – w terminie do 30 dni po upływie każdego roku budżetowego oraz w terminie do 30 dni po upływie okresu, na który umowa została zawarta. Podmiot uprawniony przedkłada sprawozdania do wydziału merytorycznego, który bezpośrednio odpowiada za realizację postanowień zawartych w umowie.

Wzór sprawozdania z realizacji zadania z zakresu pomocy społecznej stanowi załącznik nr 8 do Zasad Współpracy.

3. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych

3.1. Ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, pozostających w dyspozycji samorządu, mogą być dofinansowane zadania z zakresu: sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.

3.2. O dofinansowanie mogą ubiegać się organizacje pozarządowe oraz ich oddziały, jeżeli:

- a. prowadzą działalność na rzecz osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej 2 lat przed dniem złożenia,
- b. udokumentują zapewnienie odpowiednich do potrzeb osób niepełnosprawnych warunków technicznych i lokalowych do realizacji zadania,
- c. udokumentują posiadanie środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na sfinansowanie przedsięwzięcia w wysokości nieobjętej dofinansowaniem ze środków PFRON.

3.3. Wysokość dofinansowania wynosi do 60% kosztów przedsięwzięcia.

3.4. Wnioski o dofinansowanie składa się do dnia 30 listopada każdego roku w biurze Pełnomocnika.

3.5. Wzór oferty znajduje się na stronie internetowej Urzędu Miejskiego www.umelblag.pl. Wzór wniosku stanowi załącznik nr 10 do Zasad Współpracy.

3.6. Informacja o przyznanych w ramach niniejszego trybu dotacjach udzielanych dla organizacji pozarządowych przekazywana jest do Zespołu Konsultacyjnego.

4. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą „Prawo ochrony środowiska”

- 4.1. Ze środków Gminnego i Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej mogą być dofinansowane zadania z zakresu m. in. edukacji ekologicznej oraz propagowania działań proekologicznych, przedsięwzięcia związane z ochroną przyrody, powietrza oraz wód, inne działania służące ochronie środowiska.
- 4.2. Organizacje pozarządowe ubiegające się o dofinansowanie swoich projektów muszą złożyć ofertę do Pełnomocnika do dnia 15 października na formularzu dostępnym na stronie internetowej Urzędu Miejskiego. Na stronie dostępne są również: wzór harmonogramu, umowy i sprawozdania, a także zasady funkcjonowania Funduszu. Wzór wniosku, harmonogramu i umowy stanowi załącznik nr 9 do Zasad Współpracy.
- 4.3. Kryterium wyboru oferty: efekt uzyskany w środowisku, zgodność podjętych działań z polityką ekologiczną miasta Elbląga.
- 4.4. Kryterium wyboru oferty z zakresu edukacji ekologicznej: zasięg edukacji, dotychczasowe pozytywne doświadczenia, oryginalność, atrakcyjność projektu.
- 4.5. Organizacje nie muszą deklarować udziału środków własnych.
- 4.6. Informacja o przyznanych w ramach niniejszego trybu dotacjach udzielanych dla organizacji pozarządowych przekazywana jest do Zespołu Konsultacyjnego.

5. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi

- 5.1. Ze środków Urzędu Miejskiego w ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych mogą być dofinansowane zadania służące rozwiązywaniu problemów alkoholowych. Zadania określone są w Miejskim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, stanowiącym część strategii rozwiązywania problemów społecznych, uchwalanego corocznie przez Radę Miejską. Program dostępny jest na stronie internetowej Urzędu Miejskiego.
- 5.2. Oferty o dofinansowanie zadań składa się do dnia 31 grudnia każdego roku w biurze Pełnomocnika.
- 5.3. Wzór oferty znajduje się na stronie internetowej Urzędu Miejskiego. Wzór oferty stanowi załącznik nr 3 do Zasad Współpracy.

- 5.4. Z początkiem roku budżetowego Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (MKRPA) rozpatruje złożone wnioski i w oparciu o planowane wpływy do budżetu miasta z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych dokonuje podziału środków finansowych na zadania wynikające z ustawy oraz niezbędne potrzeby lokalne. Członkowie MKRPA na posiedzeniu w głosowaniu jawnym dokonują akceptacji przyjętych na dany rok zadań i dotacji finansowych na ich realizację. Obsługę procesu przyznania i rozliczenia dotacji prowadzi Referat Zdrowia Urzędu Miejskiego.
- 5.5. Środki finansowe przyznawane są w zależności od przepisów zgodnie z trybem Ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie oraz Ustawy o pomocy społecznej.
- 5.6. Informacje o przyznanych w ramach niniejszego trybu dotacjach przekazywana jest do wiadomości Zespołu Koordynacyjnego.
- 6. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym działającym w oparciu o Ustawę o ochronie pożarowej**
Stowarzyszenia – Ochotnicze Straże Pożarne, działające w oparciu o Ustawę o ochronie pożarowej, w zakresie świadczeń wynikających z ustawy współpracują bezpośrednio z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności Urzędu Miejskiego w Elblągu.
Na realizację zadań związanych z działalnością statutową organizacje te stają do konkursu ofert ogłaszanych przez samorząd zgodnie z Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
- 7. Pozyskiwanie środków zgodnie z Ustawą „Prawo zamówień publicznych”**
Organizacje pozarządowe mogą się ubiegać o realizację zadań publicznych zgodnie z systemem zamówień publicznych obowiązujących samorząd Elbląga. Ogłoszenie na temat wszczęcia przetargu na zlecenie realizacji zadania publicznego zamieszczane są na tablicy ogłoszeń Urzędu Miejskiego oraz na stronie internetowej miasta.
Zainteresowane organizacje pozarządowe mogą pobrać, za odpłatnością, specyfikację istotnych warunków zamówienia (w tym wzór oferty i umowy) i złożyć w stosownym terminie swoją ofertę w Referacie Zamówień Publicznych Urzędu Miejskiego w Elblągu.
Ogłoszenie o wyniku przetargu zamieszczane są na tablicy ogłoszeń UM i stronie internetowej. Po siedmiu dniach od ogłoszenia, organizacja może podpisać umowę i rozpocząć realizację zadania.

Informacja o zleconych w ramach niniejszego trybu zadaniach dla organizacji pozarządowych przekazywana jest do Zespołu Konsultacyjnego.

b. Pozyskiwanie środków z innych źródeł

1. Rekomendacje projektów

Samorząd Elbląga stoi na stanowisku, że organizacje pozarządowe w jak największym stopniu powinny pozyskiwać środki finansowe ze źródeł pozalokalnych. W tym celu Prezydent Elbląga może rekomendować składany przez organizację wniosek do organizacji lub instytucji grantodawczej. Aby otrzymać rekomendację należy wystąpić z pismem do Pełnomocnika wraz z wnioskiem grantowym i projektem rekomendacji.

Prezydent może odmówić udzielenia rekomendacji w sytuacji, gdy wniosek jest niezgodny z założeniami niniejszych zasad współpracy bądź, gdy uzna organizację wnioskującą za niewiarygodną.

2. Partnerstwo formalne

Samorząd może być partnerem formalnym oraz wnieść wkład finansowy w projekty kierowane przez organizacje pozarządowe do funduszy europejskich. W tym celu należy wystąpić z pismem do Pełnomocnika z załączonym wnioskiem grantowym oraz z propozycją udziału merytorycznego i finansowego strony samorządowej w projekcie. O przystąpieniu samorządu do partnerstwa formalnego decyduje Prezydent Elbląga.

3. Partnerstwo nieformalne

Samorząd może być partnerem nieformalnym projektów kierowanych przez organizacje pozarządowe do funduszy europejskich. W tym celu należy wystąpić z pismem do Pełnomocnika z załączonym wnioskiem grantowym oraz z propozycją udziału merytorycznego strony samorządowej w projekcie. O przystąpieniu do partnerstwa nieformalnego decyduje Prezydent Elbląga.

4. Zaproszenie do partnerstwa

Prezydent Elbląga może z własnej inicjatywy zapraszać elbląskie organizacje pozarządowe jako partnerów formalnych lub nieformalnych do projektów składanych przez samorząd do funduszy europejskich.

5. Dofinansowanie wkładu własnego organizacji

5.1. „Fundusz Grantowy”

W celu umożliwienia pozyskiwania przez organizacje pozarządowe środków finansowych na wkład własny w projekty finansowane ze środków funduszy europejskich i innych, a służące realizacji zadań miasta, samorząd

wydziela w budżecie Miasta kwotę z przeznaczeniem na wkład własny dla organizacji działających w sferze pożytku publicznego. Dla czytelniejszego rozróżnienia środków budżetowych w niniejszym dokumencie posłużono się nazwą „Fundusz Grantowy”. Zasady działania oraz tryb ubiegania się o środki z „Funduszu Grantowego” określone zostaną Zarządzeniem Prezydenta Elbląga. O wysokości środków przekazywanych na „Fundusz” decyduje co roku Rada Miejska.

Przy rozpatrywaniu wniosków o dofinansowanie wkładu własnego organizacji, preferowane będą projekty, w które zaangażowanych jest kilka organizacji i instytucji partnerskich.

c. współpraca pozafinansowa

1. Współdziałanie w opiniowaniu ofert składanych przez organizacje

Samorząd Elbląga w trosce o przejrzystość swoich działań powołuje Zespół Koordynacyjny, którego zadaniem jest m.in. opiniowanie wszystkich ofert składanych przez organizacje pozarządowe.

Zadanie to jest realizowane przez Zespół samodzielnie lub za pomocą doradczych Komisji Oceniających powołanych na potrzeby konkretnych konkursów. W skład Komisji Oceniających wchodzi przedstawiciele Zespołu, a w razie potrzeby eksperci spoza Zespołu ze strony samorządu oraz Rady Elbląskich Organizacji Pozarządowych. W Komisji Oceniającej nie może zasiadać osoba, która jest w jakikolwiek formalny sposób powiązana z organizacją składającą ofertę do konkursu.

Zespół opiniuje również przyznawanie środków z Funduszu Grantowego.

Ponadto Zespół informowany jest o wszystkich decyzjach finansowych samorządu związanych z organizacjami pozarządowymi, w tym na zasadach innych niż określone w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

2. Konferencja plenarna elbląskich organizacji pozarządowych

Co najmniej raz w roku Prezydent Elbląga wspólnie z Radą Elbląskich Organizacji Pozarządowych organizuje konferencję plenarną elbląskich organizacji pozarządowych, na którą zaproszone zostają wszystkie elbląskie organizacje. Konferencja ma na celu m. in. ocenę współpracy samorządu z organizacjami, wypracowanie priorytetów współpracy na kolejny rok, podsumowanie konkursu na najlepszą inicjatywę elbląskiej organizacji pozarządowej. Konferencja podejmuje również inne ważne tematy i decyzje.

3. Pomoc w nawiązywaniu kontaktów zagranicznych

3.1. Nawiązywanie kontaktów zagranicznych

Samorząd docenia ważną rolę organizacji w nawiązywaniu kontaktów międzynarodowych. Aby ułatwić nawiązywanie tych kontaktów samorząd będzie zapraszał przedstawicieli elbląskich organizacji na organizowane przez siebie spotkania ze swoimi zagranicznymi gośćmi, a także – w miarę możliwości – zapraszał na organizowane przez siebie wyjazdy zagraniczne.

3.2. Kojarzenie partnerów z miast partnerskich Elbląga

Samorząd jest zainteresowany rozwojem kontaktów partnerskich pomiędzy organizacjami pozarządowymi i miastami partnerskimi Elbląga. Organizacje pozarządowe mogą za pośrednictwem Biura Promocji Miasta nawiązywać kontakty z przedstawicielami organizacji i instytucji z miast, z którymi Elbląg ma zawarte porozumienia o współpracy. W tym celu organizacje powinny wnieść pisma z opisem projektu i oczekiwanego partnera.

4. Udostępnianie lokali i budynków

4.1. Udostępnianie pomieszczeń dla organizacji

Lokale udostępniane będą organizacjom na zasadach określonych w uchwale Rady Miejskiej Elbląga o gospodarowaniu zasobami komunalnymi. Lokal na preferencyjnych warunkach będzie udostępniany tylko dla prowadzenia działalności pożytku publicznego.

Organizacje ubiegające się o przydział lokalu na biuro lub prowadzenie działalności statutowej muszą złożyć u Pełnomocnika:

- a. wniosek o przydział lokalu wraz z uzasadnieniem,
- b. plan zagospodarowania lokalu,
- c. plan prowadzenia działalności statutowej,
- d. opis sposobu finansowania lokalu,
- e. sprawozdanie roczne.

Organizacje wynajmujące pomieszczenia mają obowiązek złożenia, co roku do Pełnomocnika informacji z wykorzystania pomieszczeń do realizacji celów statutowych.

Samorząd ma prawo wypowiedzenia umowy najmu pomieszczenia w razie stwierdzenia prowadzenia działalności przez wynajmującą organizację niezgodnej ze statutem lub w wyniku nie uiszczenia opłat związanych z funkcjonowaniem lokalu (czynsz, media).

Organizacje tymczasowo nie dysponujące lokalem na spotkania statutowe, lub którym nie jest niezbędne odrębne pomieszczenie, mają możliwość korzystania z pomieszczeń Centrum Organizacji Pozarządowych.

4.2. Udostępnianie budynków na działalność statutową organizacji

Organizacje pożytku publicznego mogą uzyskać w użytkowanie budynki lub jego część na zasadach preferencyjnych na potrzeby prowadzonej przez siebie działalności pożytku publicznego. W tym celu powinny dostarczyć do Pełnomocnika:

- a. wniosku o przydział budynku wraz z uzasadnieniem,
- b. plan zagospodarowania budynku,
- c. plan prowadzenia działalności statutowej,
- d. opis sposobu finansowania budynku,
- e. sprawozdanie roczne.

Organizacje wynajmujące budynki mają obowiązek złożenia co roku do Pełnomocnika z wykorzystania pomieszczeń do realizacji celów statutowych.

Samorząd ma prawo wypowiedzenia umowy najmu budynku w razie stwierdzenia prowadzenia działalności przez wynajmującą organizację niezgodnej ze statutem lub w wyniku nie uiszczania opłat związanych z funkcjonowaniem budynku (czynsz, media).

4.3. Udostępnianie sal konferencyjnych na spotkania organizacji

Organizacje mogą pozyskać z zasobów miejskich na potrzeby realizowanych przez siebie projektów sale konferencyjne i urządzenia techniczne.

W tym celu muszą złożyć wniosek z uzasadnieniem do Pełnomocnika.

5. Centrum Organizacji Pozarządowych

W celu pomocy organizacjom nowopowstałym oraz organizacjom potrzebującym wsparcia, utworzone zostało Centrum Organizacji Pozarządowych.

W Centrum prowadzona jest następująca nieodpłatna działalność na rzecz organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i grup inicjatywnych działających w obszarze pożytku publicznego:

- a. udostępnianie organizacjom lokalu na spotkania, akcje, imprezy okolicznościowe,
- b. udostępnianie organizacjom adresu „Centrum” do korespondencji,
- c. prowadzenie działalności informacyjnej,
- d. wspieranie działalności organizacji poprzez poradnictwo, szkolenia, pomoc techniczną,

- e. udostępnianie szafek dla organizacji,
- f. udostępnianie komputerów i internetu.

Obecnie COP jest prowadzone przy finansowym wsparciu samorządu elbląskiego przez jedną z elbląskich organizacji pozarządowych.

Docelowo planuje się, aby po wystandaryzowaniu zadania, jakim jest COP, samorząd finansował jego prowadzenie.

6. Współpraca z organizacjami w zakresie tworzenia aktów prawa lokalnego

Samorząd tworzy prawo lokalne we współpracy z wszystkimi zainteresowanymi podmiotami. Samorząd Elbląga będzie dokładał wszelkich starań, aby prawo lokalne dotyczące organizacji pozarządowych było współtworzone i współrealizowane z organizacjami i ich reprezentacjami – Radą Elbląskich Organizacji Pozarządowych oraz Powiatową Radą ds. Osób Niepełnosprawnych.

6.1. Tworzenie prawa lokalnego

Przystępując do tworzenia strategii, programów społecznych itp. dokumentów, samorząd zaprasza do współpracy przedstawicieli Rady Elbląskich Organizacji Pozarządowych oraz w miarę potrzeby ekspertów z innych organizacji. W razie potrzeby tworzone będą wspólne zespoły w celu wypracowywania projektów aktów prawa lokalnego. Zasadą będzie zapraszanie przedstawicieli organizacji pozarządowych do gremiów zarządzających poszczególnymi programami (rady programowe).

6.2. Konsultowanie projektów prawa lokalnego

Samorząd Elbląga będzie dokładał wszelkich starań aby, projekty prawa lokalnego dotyczące w jakimkolwiek stopniu organizacji pozarządowych konsultowane i opiniowane przez Radę Elbląskich Organizacji Pozarządowych oraz Powiatową Radę ds. Osób Niepełnosprawnych.

7. Wymiana informacji

Za przekaz informacji z samorządu do organizacji odpowiada Pełnomocnik. Organizacje, które podejmują współpracę z samorządem są zobowiązane do przekazywania informacji o swojej działalności do Pełnomocnika. System wymiany informacji składa się z poniższych elementów:

7.1. Strona internetowa

Na oficjalnej stronie internetowej miasta Elbląga istnieje podstrona dotycząca elbląskich organizacji pozarządowych. Na stronie zamieszczane będą aktualne informacje i ogłoszenia (m.in. o konkursach ofert, wynikach konkursów itp.), aktualny spis elbląskich organizacji pozarządowych,

a także ważne dla organizacji akty prawa lokalnego (zasady i programy współpracy, formularze wniosków ofertowych, sprawozdań itp).

7.2. Baza adresów mailowych

Utworzona zostanie baza adresów mailowych organizacji pozarządowych, poprzez którą przekazywane będą informacje z biura Pełnomocnika.

7.3. Elbląski Bank Organizacji Pozarządowych

Każda organizacja pozarządowa, która podejmuje współpracę z samorządem, musi wypełnić i co roku aktualizować Elbląski Bank Danych o Organizacjach Pozarządowych. W tym celu przekazuje do Pełnomocnika ankietę lub informację o braku zmian, w terminie do końca stycznia każdego roku.

7.4. Raporty roczne organizacji

Każda organizacja współpracująca z samorządem musi przekazać do końca czerwca każdego roku do Pełnomocnika sprawozdanie roczne merytoryczne i finansowe.

8. Współpraca w zakresie promocji miasta

8.1. Organizacje pozarządowe w materiałach promocyjnych samorządu

Samorząd w miarę możliwości będzie zamieszczał informacje o elbląskich organizacjach pozarządowych w wydawanych przez siebie materiałach informacyjno-promocyjnych

8.2. Udostępnianie organizacjom materiałów promocyjnych

W uzasadnionych wypadkach (m. in. organizowanie regionalnych, krajowych i międzynarodowych konferencji, realizacji projektów poza granicami miasta i kraju) samorząd (Biuro Promocji Miasta) przekaże organizacjom niezbędne ilości materiałów promocyjnych.

8.3. Zobowiązanie organizacji do promocji miasta

Organizacje współpracujące z samorządem są zobowiązane do promocji Elbląga podczas realizowanych projektów, wydawanych publikacjach, konferencjach itp. Wszystkie materiały publikowane na wszelkich nośnikach, finansowane ze środków samorządu, muszą zawierać herb miasta (wzór herbu, w formie pliku, można uzyskać w Biurze Promocji Miasta – drogą elektroniczną pod adresem umelblag@elblag.com.pl oraz u Pełnomocnika pod adresem ngo@elblag.com.pl) oraz informację: „Zrealizowano przy współudziale finansowym samorządu miasta Elbląga”.

9. Współpraca z przedsiębiorcami prywatnymi

Samorząd animuje współpracę organizacji pozarządowych z elbląskim biznesem w celu realizacji wspólnych programów społecznych.

VIII. ROCZNY PROGRAM WSPÓŁPRACY

1. Roczny program współpracy uchwała Rada Miejska Elbląga na mocy art. 5 p. 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
2. Poprzez opracowywanie i wdrożenie Roczno Programu Współpracy następuje praktyczna realizacja celów określonych w niniejszych Zasadach współpracy.
3. Projekt Programu przygotowujący jest przez Zespół Konsultacyjny we współpracy z zainteresowanymi Wydziałami UM, jednostkami samorządu oraz Radą Elbląskich Organizacji Pozarządowych i zainteresowanymi organizacjami.
4. Organizacje pozarządowe mogą zgłaszać propozycje zadań, które powinny zostać ujęte w Programie na rok następny. Propozycje powinny być zgłaszane do Pełnomocnika do końca czerwca na formularzu dostępnym na stronie internetowej www.umelblag.pl. Formularz zgłoszenia stanowi załącznik nr 11 Zasad współpracy.
5. Program jest opiniowany przez Komisję Rady Miejskiej i uchwalany przez Radę Miejską w III kwartale każdego roku.
6. Program zawiera:
 - a. postanowienia ogólne
 - b. zadania priorytetowe,
 - c. sposób oceny programu,
 - d. inne informacje.
7. Środki finansowe przeznaczone na realizację określonych w Programie zadań będą corocznie określane w uchwale budżetowej Rady Miejskiej Elbląga.
8. Realizacja programu podlega ocenie dokonanej przez Zespół Koordynacyjny, która jest przedstawiana Prezydentowi Elbląga, Radzie Miejskiej oraz organizacjom pozarządowym.

IX. MONITORING I EWALUACJA ZASAD WSPÓŁPRACY

1. Bieżącym monitoringiem współpracy zajmuje się Pełnomocnik we współpracy z Zespołem Koordynacyjny oraz naczelnikami wydziałów Urzędu Miejskiego i kierownikami jednostek samorządowych.
Monitoring polega na ocenie realizacji opisanych zasad i trybów współpracy i przedstawianiu tej oceny Prezydentowi Miasta, Radzie Miejskiej oraz organizacjom pozarządowym.

2. Ewaluacji wewnętrznej stanu współpracy dokonuje corocznie Pełnomocnik wraz z ww podmiotami. Wnioski z ewaluacji przedstawiane są Prezydentowi Miasta, Radzie Miejskiej oraz organizacjom pozarządowym.

Na uzasadniony wniosek stron zostanie dokonana ewaluacja zewnętrzna, finansowana z budżetu Pełnomocnika. Wnioski z ewaluacji przedstawiane będą Prezydentowi Miasta, Radzie Miejskiej oraz organizacjom pozarządowym. Wnioski te będą podstawą do wprowadzania zmian w Zasadach współpracy i Rocznych programach współpracy.

X. ZAKOŃCZENIE

Zadaniem samorządu jest tworzenie prawa lokalnego sprzyjającego rozwojowi organizacji obywatelskich oraz stosowanie przyjaznej praktyki współpracy opartej na zasadzie pomocniczości. To, czy organizacje wykorzystają możliwości z tym związane, zależy od ich aktywności. Samorząd liczy, że sektor pozarządowy Elbląga będzie się wzmacniał i profesjonalizował, stając się kreatorem nowych rozwiązań społecznych – zwłaszcza w zakresie ekonomii społecznej. Samorząd liczy również, że sektor pozarządowy stanie się z czasem znaczącym pracodawcą.

W związku z tym, że rzeczywistość przynosi nowe nieprzewidziane wyzwania, samorząd deklaruje otwartość na nowe formy współpracy, licząc zwłaszcza na innowacyjne pomysły organizacji. Od organizacji oczekuje gotowości do współpracy na rzecz dobra wspólnego mieszkańców Elbląga oraz respektowania zapisów Karty Zasad Działania Organizacji Pozarządowych.

XI. ZAŁĄCZNIKI

1. Regulamin Zespołu Koordynacyjnego ds. współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi
2. Regulamin Komisji Oceniającej wraz załącznikami:
 - a. karta oceny oferty,
 - b. wzór protokołu,
 - c. oświadczenie członków Komisji
3. wzór oferty
4. wzór umowy
5. wzór sprawozdania

6. wzór oferty na realizację zadania z zakresu pomocy społecznej,
7. wzór umowy na realizację zadania z zakresu pomocy społecznej,
8. wzór sprawozdania z realizacji zadania z zakresu pomocy społecznej.
9. wzory formularzy do funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej
10. wzory formularzy PFRON
11. wzór formularza zgłoszenia zadania do Roczego Programu Współpracy
12. wzór ankiety Elbląskiego Banku Organizacji Pozarządowych

Elbląg, 2004

REGULAMIN ZESPOŁU KOORDYNACYJNEGO DS. WSPÓŁPRACY SAMORZĄDU Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

1. Zespół Koordynacyjny ds. współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi (zwany dalej Zespołem) ma na celu kreowanie praktycznej współpracy samorządu miasta Elbląga z elbląskimi organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze pożytku publicznego.
2. Zadania Zespołu określone są w Zasadach współpracy samorządu miasta Elbląga a organizacjami pozarządowymi. Zadaniem Zespołu jest:
 - a. ocena realizacji Zasad współpracy i Rocznych programów współpracy i przedstawianie wniosków Prezydentowi i Radzie Miejskiej oraz organizacjom pozarządowym,
 - b. udział w opracowywaniu strategii i programów społecznych,
 - c. opiniowanie aktów prawa lokalnego dotyczącego organizacji pozarządowych,
 - d. opiniowanie ofert składanych przez organizacje na realizację zadań w sferze pożytku publicznego we wszystkich trybach określonych w Zasadach współpracy,
 - e. przygotowanie projektu Roczno program współpracy,
 - f. opiniowanie wniosków o przyznanie lokali i budynków dla organizacji pozarządowych,
 - g. opiniowanie decyzji samorządu dotyczących pominięcia trybu konkursowego przy przekazaniu zadania ze sfery pożytku publicznego,
 - h. opiniowanie przekazania organizacjom środków finansowych z Funduszu Grantowego,
 - i. podejmowanie innych działań wynikających z aktualnych potrzeb dotyczących współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi.
3. Zespół składa się z 9 osób, w tym:
 - 4 przedstawicieli Rady Elbląskich Organizacji Pozarządowych wskazanych przez Radę;
 - 5 osób reprezentujących samorząd Miasta Elbląga, wskazanych przez Prezydenta, w tym Pełnomocnika Prezydenta Elbląga ds. organizacji pozarządowych.

4. Przewodniczącym Zespołu jest Pełnomocnik Prezydenta ds. organizacji pozarządowych (zwany dalej Pełnomocnikiem). Przewodniczący może powierzyć w swoim zastępstwie prowadzenie obrad Zespołu innemu członkowi Zespołu.
5. Kadencja członków Zespołu pokrywa się z kadencją Rady Miejskiej w Elblągu, z tym, że organy desygnujące mogą w każdej chwili zmienić swojego przedstawiciela w Zespole.
6. Zespół zbiera się na spotkaniach inicjowanych przez Pełnomocnika lub przez co najmniej 3 członków Zespołu działających w porozumieniu. Spotkania Zespołu odbywają się nie rzadziej niż raz w kwartale.
7. Każdy z członków Zespołu informowany jest o terminie i programie spotkania, otrzymując niezbędne materiały, co najmniej na 7 dni przed planowanym spotkaniem.
8. W spotkaniach Zespołu musi uczestniczyć co najmniej 6 osób (3 osoby z ramienia Rady Elbląskich Organizacji Pozarządowych oraz 3 osoby z ramienia samorządu miasta Elbląga). Brak określonej liczby osób na spotkaniu Zespołu powoduje konieczność zainicjowania kolejnego spotkania.
9. W spotkaniach Zespołu mogą brać udział zaproszeni przez Przewodniczącego eksperci z głosem doradczym.
10. Decyzje i opinie Zespołu zapadają na drodze konsensusu. W sytuacjach tego wymagających Zespół podejmuje decyzje w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów. W przypadku równej ilości głosów decyduje głos Przewodniczącego.
11. Spotkania Zespołu są protokołowane.
12. Protokoły spotkań Zespołu, oświadczenia oraz inne dokumenty przechowywane są w zbiorze akt Pełnomocnika.
13. Spośród członków Zespołu oraz ekspertów zewnętrznych Pełnomocnik powołuje Komisje Oceniające na potrzeby opiniowania ofert składanych w ramach otwartych konkursów ofert.
14. W pracach Komisji Oceniającej nie mogą brać udziału osoby związane z podmiotami wnioskującymi o dotację, tj. takie, które są członkami, wolontariuszami, członkami władz podmiotów ubiegających się o dotację ani pozostawać z członkami władz podmiotów ubiegających się o dotację w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia.
15. Komisje Oceniające pracują na podstawie Regulaminu Komisji Oceniającej, będącego załącznikiem do Zasad współpracy.
16. Zespół może pełnić zadania Komisji Oceniającej.
17. Praca w Zespole jest nieodpłatna.

REGULAMIN KOMISJI OCENIAJĄCEJ

par. 1

1. Komisja Oceniająca (zwana dalej Komisją) jest organem opiniodawczo-doradczym dla Prezydenta Elbląga w zakresie opiniowania ofert konkursowych w sprawie przyznania dotacji podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego.
2. Obsługę organizacyjno-techniczną Komisji zapewnia Pełnomocnik Prezydenta Elbląga ds. Organizacji Pozarządowych (zwany dalej Pełnomocnikiem) oraz poszczególne Wydziały Urzędu Miejskiego (zwane dalej wydziałami) i jednostki samorządu (zwane dalej jednostkami).
3. Zespół Koordynacyjny ds. współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi (zwany dalej Zespołem) ma na celu kreowanie praktycznej współpracy samorządu miasta Elbląga z elbląskimi organizacjami pozarządowymi działającymi w sferze pożytku publicznego

par. 2

1. Komisja powoływana jest na potrzeby zaopiniowania jednego bądź kilku konkursów ofert. W skład Komisji powoływane zostają przez Pełnomocnika niezależne i niepowiązane z rozpatrywanymi ofertami osoby z listy osób zatwierdzonej Zarządzeniem Prezydenta Elbląga. W skład listy wchodzi członkowie Zespołu Koordynacyjnego oraz Rady Elbląskich Organizacji Pozarządowych i pracownicy Urzędu Miejskiego w Elblągu.
2. Komisja składa się, z co najmniej 5 osób. Prawomocne posiedzenia Komisji mogą się odbywać przy obecności, co najmniej połowy składu Komisji.
3. W skład Komisji wchodzi:
 - przedstawiciele Zespołu, w tym każdorazowo co najmniej jeden członek Zespołu reprezentujący sektor pozarządowy,

- pełnomocnik prezydenta Elbląga ds. organizacji pozarządowych,
 - naczelnik/kierownik lub upoważniony przez niego przedstawiciel wydziału lub jednostki zlecającej zadanie,
 - razie potrzeby inni eksperci wskazani przez Zespół.
4. Każdorazowo sekretarzem Komisji jest osoba z wydziału lub jednostki zlecającej zadanie merytorycznie odpowiadająca za opracowanie ofert oraz współpracę z organizacjami.
 5. Członkiem Komisji nie może być osoba mająca formalne lub nieformalne powiązania z podmiotami składającymi ofertę do konkursu, tj.:
 - która jest członkiem, wolontariuszem, członkiem władz podmiotów ubiegających się o dotację,
 - pozostaje z członkami władz podmiotów ubiegających się o dotację w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia.
 6. Każdy członek Komisji podpisuje oświadczenie w tej sprawie.
 7. Każdorazowo przewodniczącym Komisji jest naczelnik/kierownik lub upoważniony przez niego przedstawiciel wydziału lub jednostki zlecającej zadanie. Jeżeli jest to niemożliwe, dopuszcza się możliwość wyboru Przewodniczącego przez członków Komisji spośród swego składu.
 8. Przewodniczący Komisji jest odpowiedzialny za przeprowadzenie procesu wyboru ofert.
 9. Przewodniczący może powierzyć w swoim zastępstwie prowadzenie obrad Komisji innemu członkowi Komisji.
 10. Pierwsze posiedzenie Komisji zwołuje Pełnomocnik.
 11. Posiedzenia Komisji odbywają się w wydziale lub jednostce, która ogłosiła konkurs ofert.
 12. Członkowie Komisji wykonują swój mandat nieodpłatnie.

par. 3

1. Przy ocenie ofert konkursowych Komisja kieruje się kryteriami określonymi w Ogłoszeniu konkursowym, Programie Współpracy pomiędzy Samorządem Miasta Elbląga a Podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego oraz Zasadach współpracy pomiędzy samorządem miasta Elbląga a organizacjami pozarządowymi.

2. Przy ocenie ofert członkowie Komisji posługują się Kartą oceny oferty.
3. Przy ocenie punktowej oferty Komisja stosuje następujące zasady:
 - 3.1. Minimalny próg punktowy, aby oferta spełniała warunki konkursowe, wynosi 65 punktów. W przypadku nie osiągnięcia ww progu oferta nie jest rozpatrywana.
 - 3.2. Minimalne progi punktowe dla poszczególnych działów Karty oceny oferty wynoszą:
 - 3.2.1. dział „Przygotowanie organizacji do realizacji zadania” – 12 punktów na 20 możliwych do uzyskania;
 - 3.2.2. dział „Sposób realizacji zadania” – 33 punkty na 50 możliwych do uzyskania;
 - 3.2.3. dział „Budżet zadania” – 20 punktów na 30 możliwych do uzyskania.
Oferta, która nie osiągnie minimalnych progów oceny w poszczególnych działach nie jest rozpatrywana.
 - 3.3. W przypadku rozbieżności w ocenie w poszczególnych działach, członkowie Komisji muszą uzgodnić wspólną, ostateczną ocenę.
 - 3.4. Rozbieżność w ocenie nie może być większa niż:
 - 3.4.1. dział „Przygotowanie organizacji do realizacji zadania” – 6 punktów;
 - 3.4.2. dział „Sposób realizacji zadania” – 15 punktów;
 - 3.4.3. dział „Budżet zadania” – 9 punktów.
 - 3.5. W przypadku ofert z największą ilością głosów, rekomendowanych przez Komisję do dotowania, a wymagających poprawek, Komisja powinna w uwagach opisać rekomendowane poprawki.
4. W sytuacjach tego wymagających Komisja podejmuje ostateczne decyzje w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów w obecności, co najmniej połowy członków Komisji. W przypadku równej ilości głosów, po ponownym rozpatrzeniu sprawy przeprowadza się ponowne głosowanie. O ile w ponownym głosowaniu nie nastąpi rozstrzygnięcie – decyduje głos Przewodniczącego Komisji.
5. Członkowie Komisji mają możliwość wglądu w oferty konkursowe w odpowiednim wydziale lub jednostce co najmniej na tydzień przed planowanym posiedzeniem Komisji.
6. W sytuacjach wymagających dodatkowych wyjaśnień, Komisja może powołać ekspertów z głosem doradczym.
7. Wytypowani przez Komisję członkowie Komisji mogą odwiedzać aplikujące organizacje w celu zapoznania się z ich działalnością.

8. Protokół w sprawie rozstrzygnięcia konkursu ofert zawierający zbiorczy arkusz ocen oraz rekomendacje Komisji w sprawie ostatecznego wyboru oferty/ofert, przekazywany jest niezwłocznie do Pełnomocnika.

par. 4

Regulamin wchodzi w życie z dniem podpisania przez prezydenta Elbląga Zarządzenia w sprawie przyjęcia Zasad współpracy pomiędzy samorządem miasta Elbląga a organizacjami pozarządowymi.

Jak tworzyć program współpracy – praktyczne wskazówki

Arkadiusz Jachimowicz

Program współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi należy konstruować według zaplanowanego schematu. Poniżej prezentujemy przykład konspektu, który został opracowany na potrzeby realizacji projektu „Partnerstwo w praktyce – modelowy system współpracy samorządów lokalnych z organizacjami pozarządowymi”, realizowanego przez Elbląskie Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Pozarządowych.

PROPONOWANA ZAWARTOŚĆ

PROGRAM WSPÓŁPRACY SAMORZĄDU GMINY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

- I. Wstęp – *przyczyny opracowania dokumentu, okres planowania*
- II. Analiza sektora pozarządowego – *stan ilościowy i jakościowy sektora pozarządowego, szczególne osiągnięcia organizacji, dotychczasowe osiągnięcia we współpracy*
- III. Podstawy współpracy – *podstawy prawne krajowe (m.in. Ustawa OPP), regionalne (m.in. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Województwa Warmińsko-Mazurskiego) i lokalne (m.in. Strategia Rozwoju Samorządu, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych), plany rozwoju wsi*
- IV. Zasady regulujące współpracę – *zasada pomocniczości, partnerstwa, suwerenności stron, jawności, efektywności, równej konkurencji, Karta Zasad Działania Organizacji Pozarządowych*
- V. Cele współpracy – *cel ogólny i cele szczegółowe dotyczące okresu objętego programem, korespondujące ze Strategią Rozwoju Samorządu i Strategią Roz-*

wiązywania Problemów Społecznych, w razie potrzeby wypracowane metodą warsztatową

VI. Partnerzy współpracy

a. ze strony samorządu

1. Rada Gminy i jej komisje – określić kompetencje
2. Komisja Rady ds. polityki społecznej – wiodąca komisja we współpracy z samorządem – określić kompetencje
3. Wójt/Burmistrz/Prezydent Miasta/Zarząd Powiatu – określić kompetencje
4. Pełnomocnik Wójta/Burmistrza/Prezydenta Miasta/Zarządu Powiatu ds. Organizacji Pozarządowych – określić kompetencje
5. wydziały Urzędu Gminy – określić kompetencje
6. inne jednostki organizacyjne podległe Gminie – Gminny Dom Kultury, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Biblioteka, szkoły itp. – określić kompetencje

b. ze strony organizacji pozarządowych

1. Organizacje działające w sferze pożytku publicznego – określić rodzaje organizacji z którymi współpracuje samorząd zgodnie z Ustawą OPP
2. reprezentacja organizacji pozarządowych (np. Rada, Forum, Konferencja) – opisać reprezentację w formie instytucjonalnej np. Rada Organizacji Pozarządowych z zarządem, lub jako ogół zebranych organizacji – forum, konferencja

c. Zespoły wspólne

1. Zespół Konsultacyjny, Gminna Rada Pożytku Publicznego – załączyć regulamin
2. Zespoły zadaniowe/grupy robocze/rady/komitety – ciała, do których samorząd zaprasza przedstawicieli organizacji pozarządowych, określić jakie to ciała (stałe, doraźne) i sposób powoływania do nich przedstawicieli organizacji. Takim obligatoryjnym ciałem jest Komisja ds. Profilaktyki i Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym. Mogą być tworzone zespoły przy poszczególnych wydziałach urzędu – np. grupa organizacji współpracująca z wydziałem oświaty urzędu gminy).

VII. Przedmiot współpracy – *określenie czego dotyczy współpraca, zgodny z obszarami pożytku publicznego określonymi w Ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie oraz z zadaniami własnymi samorządu określonymi m.in. w strategii rozwoju.*

VIII. Formy współpracy

1. Współpraca finansowa – opisać obowiązujący z samorządzie tryb
 1. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
 2. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej
 3. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (powiat)
 4. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą „Prawo ochrony środowiska”
 5. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym zgodnie z Ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
 6. Tryb zlecania zadań organizacjom pozarządowym działającym w oparciu o Ustawę o ochronie pożarowej
 7. Ustawa „Prawo zamówień publicznych”
 8. Ustawa o partnerstwie publiczno-prywatnym
2. pozyskiwanie środków z innych źródeł – opisać postępowanie w niżej wymienionych formach
 1. Partnerstwo formalne (samorząd, Ośrodki Kultury, Ośrodki Pomocy Społecznej, biblioteki, szkoły i in.)
 2. Partnerstwo nieformalne (jw.)
 3. Zaproszenie do partnerstwa (jw.)
 4. Rekomendacje projektów (jw.)
3. dofinansowanie wkładu własnego organizacji – tzw. Fundusz Grantowy, Regulamin Funduszu
4. współpraca przy tworzeniu budżetu samorządu – można też zawrzeć w punkcie XII, metoda określania potrzeb finansowych organizacji do zamieszczenia w budżecie miasta na kolejny rok
5. współpraca pozafinansowa – opisać postępowanie w niżej wymienionych formach
 1. Konferencja plenarna (co najmniej raz do roku)
 2. Pomoc w nawiązywaniu kontaktów zagranicznych (udział przedstawiciela organizacji w delegacjach i in.)
 3. Udostępnianie lokali i budynków (m.in. określenie przeznaczenia lokalu i sposobu zapewnienia utrzymania)

4. Ośrodek wspierania organizacji pozarządowych – Centrum Organizacji Pozarządowych (jako zadanie zlecone organizacji)
 5. Współpraca z organizacjami w zakresie tworzenia aktów prawa lokalnego (praca z zespołem wspólnym i reprezentacją)
 6. Wymiana informacji (strona, adresy mailowe, tablica, spotkania informacyjne)
 7. Współpraca w zakresie promocji miasta
 8. Współpraca z gazetą lokalną wydawaną przez samorząd
 6. współpraca w zakresie rozwoju przedsiębiorczości społecznej – określenie co to jest przedsiębiorczość społeczna i w jaki sposób będzie przez samorząd wspierana
- IX. Standaryzacja zadań publicznych** – *opisać sposób dokonywania standaryzacji jako zadanie obligatoryjne lub fakultatywne*
- X. Komisja oceniająca** – *opisać sposób działania komisji oceniającej składane oferty, opisać zapobieganie konfliktom interesów, szczegółowy opis zadań należy zawrzeć w regulaminie*
- XI. Finansowanie programu** – *określić źródła finansowania organizacji poza budżetem miasta – lokalne, regionalne, krajowe, unijne i międzynarodowe*
- XII. Roczny program współpracy / priorytety roczne** – *określenie w jaki sposób formułowane będą doroczne cele i priorytety finansowania zadań publicznych, tu można zawrzeć zapisy dotyczące sposobu pozyskiwania informacji od organizacji co do ich oczekiwań finansowych do przyszłorocznego budżetu samorządu. Należy rozważyć kwestię określenia w priorytetach wysokości środków przeznaczanych przez samorząd na realizację zadań przez organizacje.*
- XIII. Monitoring i ewaluacja zasad współpracy** – *określenie w jaki sposób dokonywany będzie monitoring i ewaluacja (kto, kiedy, narzędzia), można powołać odrębny zespół ewaluacyjny*
- XIV. Zakończenie** – *określenie sposobu realizacji programu, określenie podatności na zmiany, współpraca w sytuacjach konfliktowych, przewidywane efekty współpracy, mierniki*
- XV. Zespół zadaniowy tworzący program** – *wymienić osoby biorące udział przy tworzeniu programu*
- XVI. Załączniki** – *wszelkie dokumenty dotyczące programu – regulaminy, wzory ofert, umów i sprawozdań, karty oceny ofert, Karta zasad Działania Organizacji Pozarządowych itp.*

Uwagi

1. Powyższa mapa może być modyfikowana (nazewnictwo, liczba punktów i ich podział, szczegółowość zapisów, zastosowanych rozwiązań itp.) w zależności od specyfiki samorządu (gminny, powiatowy, miasto, wieś itp.). Zasadnicze elementy jednak powinny pozostać.
2. Dokument jest połączeniem dokumentu planistycznego (program rozwoju współpracy), jak i wykonawczego (praktyka współpracy).
3. Ważny jest zarówno proces tworzenia dokumentu, jak i jego zawartość. Podczas pracy ludzie się poznają, wymieniają doświadczenia, informacje, podejmują wspólne działania. – jest to niezwykle istotne dla dalszego rozwoju współpracy.
4. W ramach procesu wypracowywania dokumentu powinno wziąć udział jak najwięcej funkcyjnych osób z urzędu: wójt/burmistrz, sekretarz, skarbnik, prawnik, naczelnicy/kierownicy wydziałów korespondujących z pracą organizacji, szefowie jednostek podległych samorządowi (szkoły, biblioteki, ośrodki pomocy itp.), radni (zwłaszcza z komisji wiodącej – polityki społecznej) i organizacje pozarządowe.
5. Dokument powinien być przyjęty uchwałą organu stanowiącego.

Elbląg, 2007

Karta Zasad Działania

Organizacji Pozarządowych

*Służymy poczciwej sprawie. A jako kto może –
niech ku pożytku dobra wspomóż.*

Jan Kochanowski

Prawo do dobrowolnego zrzeszania się należy do fundamentalnych praw człowieka, a swoboda działalności i zaangażowanie obywateli w życie społeczne jest podstawą prawdziwej demokracji. Wśród inicjatyw i instytucji, których nie można zaliczyć ani do struktur administracji państwowej i samorządowej, ani do sfery działań *stricto* gospodarczych, wyodrębnić trzeba organizacje pozarządowe, czyli takie, których podstawą działalności jest wolontarystyczne zaangażowanie i zewnętrzne finansowanie (darowizny, subwencje, dotacje). Są to organizacje realizujące pewną misję (tzn. działają w imię wartości lub społecznie pożytecznych celów), a nie dążące do uzyskania zysku czy zdobycia władzy.

Zasady działalności tych organizacji powinny normować nie tylko przepisy prawa, ale także swoisty kodeks etyczny, którego podstawą jest tekst przygotowany na I Ogólnopolskim Forum Inicjatyw Pozarządowych.

1. Organizacje pozarządowe w swoim działaniu na rzecz dobra wspólnego kierują się zasadą poszanowania godności, praw i wolności człowieka.
2. Organizacje pozarządowe działają w ramach obowiązującego w demokratycznym państwie prawa, wpływając, w ramach demokratycznych procedur, na jego doskonalenie.
3. Organizacje pozarządowe są samorządne i niezależne. Zasady ich działalności określają wewnętrzne mechanizmy samoregulacji, tak na poziomie poszczególnych organizacji, jak i branż.
4. Działalność merytoryczna i finansowa organizacji pozarządowych jest działalnością jawną z uwagi na szczególną troskę o posiadane przez nie środki publiczne bądź pochodzące od osób prywatnych.
5. Organizacje pozarządowe przeznaczają całe wypracowane dochody na realizację zadań statutowych oraz, w rozsądnych granicach, na rozwój organizacji.
6. Każda organizacja pozarządowa powinna rozróżnić w swoim statucie funkcje zarządzające i nadzorcze. Członkowie kolegialnego organu nadzorczego nie powinni pobierać wynagrodzenia za pracę w tym organie.
7. Organizacje pozarządowe współpracują ze sobą na zasadach partnerstwa i wzajemnego wspierania się w swoich działaniach. W sytuacjach, gdy zachodzi konflikt uznawanych wartości, organizacje podejmują działania przy zachowaniu zasad tolerancji i uznania prawa innych do posiadania odmiennego zdania.